

BİLECİK İLİ
1/100.000 ÖLÇEKLİ
İL ÇEVRE DÜZENİ PLANI

PLAN AÇIKLAMA RAPORU

Mart 2008

ANKARA

PLAN AÇIKLAMA RAPORU

BİLECİK İLİ İL ÇEVRE DÜZENİ PLANI

İÇİNDEKİLER

TABLULAR	iii
ŞEKİLLER	iv
GRAFİKLER	iv
1. PLAN UYGULAMA İLKE VE ARAÇLARININ TANIMLANMASINDA SİSTEM YAKLAŞIMI VE GZFT ANALİZLERİ	1
2. PLANLAMAYA ESAS STRATEJİLER	23
2.1 Doğal Yapıya ve Çevreye İlişkin Stratejik Değerlendirmeler.....	23
2.2 Demografik Yapıya İlişkin Stratejik Değerlendirmeler.....	30
2.3. Sosyo-Ekonomik Yapıya İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	56
2.3.1. Tarım Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	56
2.3.2. Sanayi Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	65
2.3.3. Madencilik Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	67
2.3.4. Hizmetler Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	68
2.3.5. Turizm ve Kültür Endüstrilerine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	73
2.3.6. Kentsel Yerleşimler ve Yaşam Kalitesine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	78
2.3.7. Kırsal Yerleşim, Kırsal Kalkınma ve Yaşam Kalitesine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	80
2.3.8. İşlevsel Bağlantılara İlişkin Stratejik Değerlendirmeler.....	82
2.3.9 Lojistik Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler	84
2.3.10 Afetler ve Risk Faktörlerine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler....	85
3. POLİTİKA VE STRATEJİLERİN HAYATA GEÇİRİLMESİNDE İZLENECEK YOL VE MEVCUT PROJELERİN ENTEGRASYONU	87
3.1. Sürdürülebilir Kent Yönetim Araçlarının Geliştirilmesi	92

TABLULAR

Tablo 2.1: Üssel Artış Yöntemine Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu.....	32
Tablo 2.2: Üssel Artış Yöntemine Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	32
Tablo 2.3: En Küçük Kareler Yöntemine Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	33
Tablo 2.4: En Küçük Kareler Yöntemine Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	34
Tablo 2.5: Bileşik Faiz Yöntemine Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	35
Tablo 2.6: Bileşik Faiz Yöntemine Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	35
Tablo 2.7. Aritmetik Yönteme Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	36
Tablo 2.8: Aritmetik Yönteme Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	37
Tablo 2.9: Bileşik İl Bütünü 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması ..	37
Tablo 2.10: Merkez İlçe 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması	38
Tablo 2.11: Bozüyük İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması ...	38
Tablo 2.12: Osmaneli İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması .	39
Tablo 2.13: Söğüt İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması	39
Tablo 2.14: Gölpazarı İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması .	40

Tablo 2.15: Pazaryeri İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması .	40
Tablo 2.16: Marmara İlleri Sektörel LQ Analizi	42
Tablo 2.17: Bilecik İl Bütünü 2030 Yılı Yaklaşım 1 ve Yaklaşım 2'ye Göre Nüfus Projeksiyonları	44
Tablo 2.18: Yaklaşım 1'e Göre Nüfusun İlçeler İtibarı İle Dağılımı	44
Tablo 2.19: Yaklaşım 1'e Göre Nüfusun Gelişme Aksları İtibarı İle Dağılımı	45
Tablo 2.20: Yaklaşım 2'ye Göre Nüfusun İlçeler İtibarı İle Dağılımı	45
Tablo 2.21: Yaklaşım 2'ye Göre Nüfusun Gelişme Aksları İtibarı İle Dağılımı	45
Tablo 2.22: 2030 Yılı İlçelere Göre Alt ve Üst Nüfus Kestirimleri	46
Tablo 2.23: 2030 Yılı Gelişme Aksları Alt ve Üst Nüfus Kestirimleri.....	46
Tablo 2.24: Yaklaşım 1'ye Göre 2030 Yılı İlçe Merkezleri Kentsel Nüfusu	46
Tablo 2.25: Yaklaşım 2'ye Göre 2030 Yılı İlçe Merkezleri Kentsel Nüfusu	47
Tablo 2.26: Yaklaşım 1'e Göre 2030 Yılı İşgücünün Sektörler ve İlçeler İtibarı ile Dağılımı	48
Tablo 2.27: Yaklaşım 2'ye Göre 2030 Yılı İşgücünün Sektörler ve İlçeler İtibarı ile Dağılımı	48
Tablo 2.28: LQ Oranlarına Göre Bilecik İli 2030 Yılı Nüfus ve İstihdam Projeksiyonu	49
Tablo 2.29: Farklı Yoğunluklara Göre Kentsel Gelişme Alanlarının Nüfus Taşıma Kapasitesi	50
Tablo 2.30: Bilecik İli Su Kaynakları Miktarı	51

ŞEKİLLER

Şekil 1: Plan Uygulama İlke ve Araçlarının Tanımlanmasında Sistem Yaklaşımı	3
Şekil 2: Bilecik İl Çevre Düzeni Planı Politika ve Stratejilerinin Hayata Geçirilmesinde Kullanılabilecek Kent Yönetim Araçları.....	94

GRAFİKLER

Grafik 1: Bilecik İli Mevcut Potansiyellerini Kullanabilmiş midir?	6
Grafik 2: Bilecik İlinin Gelişmesine İvme Kazandıracak En Önemli Etmenler ve Öncelik Sıralaması Nedir?.....	7
Grafik 3: İlin Önümüzdeki Yıllarda Atılım Yapabileceği Sektörlerin Önem Sıralaması Nedir?	8
Grafik 4: Yerleşmelerde (İlçe ve Belediyelerde) Tespit Edilen En Önemli Sorunların Önem Sıralamasına Nasıldır?	9
Grafik 5: Bilecik İli'nin Kalkınması İçin Önemli Görülen Sektörler ve Önem Sıralaması Nedir?	10

1. PLAN UYGULAMA İLKE VE ARAÇLARININ TANIMLANMASINDA SİSTEM YAKLAŞIMI VE GZFT ANALİZLERİ

Plan uygulama ilke ve araçlarının tanımlanmasında ortaya konulan sistem yaklaşımı sürecinde, karar hazırlıkları, kararların alınarak planlamaya aktarılması ve üretilen planların uygulamaya geçirilmesinden oluşan ve birbirinden kopmaksızın devam etmesi gereken süreç tasarımı kapsamında üç temel aşama tanımlanmıştır. Bu aşamalar Şekil 1'de gösterildiği üzere Bilecik İli için;

- Yapılan Güçlü ve Zayıf yanlar, Fırsat ve Tehditler (GZFT) Değerlendirmesini,
- GZFT çerçevesinde geliştirilen Politika ve Stratejik Yaklaşım ilkeleri doğrultusunda Ana Stratejilerin saptanmasını,
- Uygulamalara yol haritası üretmek üzere Ana Stratejilerin açılımlarının ve araçlarının tanımlanmasını sistematik bir süreç oluşturacak şekilde bir araya getirmektedir.

Uygulama aşamasına kadar kopmaksızın devam etmesi gereken planlama ve yönetim süreçleri önceki aşamanın takip eden aşamaya ışık tutması ve girdi vermesi üzerine kurgulanmıştır. Aşamaların kendi içlerindeki açılımlar ise doğal olarak bir önceki aşamadan alınan temel girdiler doğrultusunda olacak ve bu açılımlar da bir sonraki aşamaya yeni iç açılımlar yapmak üzere temel girdiler iletecektir.

Üç ana aşamadan oluşan bu yaklaşıma dinamik boyut kazandırarak bir sistem yaklaşımı niteliğine taşımanın diğer bir yöntemi de, uygulama olan son aşamanın arkada bırakılmasından sonra bir başarı ölçümü yapmak üzere ve gelinen aşamadaki durumu saptamak üzere güncel bir GZFT değerlendirmesi yaparak, sürecin tekrar başına dönülmesidir.

Belirli bir zaman dönemi sonrası gerçekleştirilebilecek bu yeni süreç de tanımlanan aşamalardan geçerek yine belirli bir zaman dönemi sonrası tekrarlanırsa sisteme dinamizm kazandırılmış olacaktır. Böylelikle sistem bir özdenetim özelliği de kazanacak ve her süreç sonu yapılan başarı sorgulamaları uygulamalarda verimliliğin ve etkinliğin artırılmasına yönelmeyi döngüsel yaklaşımlarla olanaklı kılacaktır.

Uygulama sisteminin bütün olarak algılanabilmesi için ilkin ele alınan “Bilecik İli için Güçlü ve Zayıf Yanlar, Fırsat ve Tehditler Değerlendirmesi”, gelişmede izlenecek politika ve stratejik yaklaşım ilkeleri ile ana stratejilerin gerekçelerini ana unsurları ile özetler nitelikte ele alınmıştır.

Sistem yaklaşımının son basamağını oluşturan, politika ve stratejilerin hayata geçirilmesinde izlenecek yol ve mevcut projelerin entegrasyonu konusu, sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutları ile sağlanması çerçevesinde ele alınmış olup,

- Devamlılık arz eden planlama ve yönetim süreçlerinin koordineli olarak yürütülebilmesi için yönetsel, sosyal, ekonomik, çevresel ve mekânsal uygulama sürelerinde izlenecek yolun tanımlanması ile
- Yürütülen projelerin söz konusu süreçlerle bütünleştirilmesi şeklinde kurgulanmıştır.

Yaklaşım Şekil 1’de özetlenmektedir.

Uygulamaların ve uygulama bileşenlerinin ağırlıklı olarak ele alındığı son aşama üzerinde odaklanılan ana konular, sırasıyla;

- Sürdürülebilir bir kent yönetiminin oluşturulması,
- Sosyal sermayenin güçlendirilmesi,
- Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması,
- Yerleşim birimlerinde ekonomik temel yaratılması ve
- Faaliyetlerde topyekün verimliliğin artırılabilmesi için gerekli mekânsal düzenlemelerin yapılmasıdır.

NOT: Bilecik İli 1/100.000 Ölçekli İl Çevre Düzeni Planı kapsamında hazırlanan, “Plan Açıklama Raporu” ve ekleri olan “Plan Notları” ve “Eylem Programı ve İzleme Değerlendirme Süreci” çalışmalarında, İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi ile Bilecik İl Özel İdaresi tarafından hazırlanan, Bilecik İl Bütünü Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu’nda yer alan bazı kroki, şema ve açıklama metinleri, her iki çalışmayı bütünleştirmek için alınan ilke kararlar doğrultusunda aynen korunmuştur.

Şekil 1: Plan Uygulama İlke ve Araçlarının Tanımlanmasında Sistem Yaklaşımı

**BİLECİK İLİ İÇİN
GÜÇLÜ VE ZAYIF YANLAR, FIRSAT VE TEHDİTLER
DEĞERLENDİRMESİ**

GÜÇLÜ YANLAR

- Coğrafi konum (Doğal zenginlik ve çeşitlilik, ekolojik sistemler ve koridorlar arası geçişler)
- Sosyo-kültürel ve tarihi unsurlar (Osmanlı Devleti'nin kuruluş şehri, Türki Cumhuriyetleri ile bağlantılar, Şeyh Edebali felsefesi, yerel festivaller)
- İstanbul, İzmit, Bursa, Eskişehir gibi metropollere ve büyük tüketim pazarlarına yakınlık
- Atıl OSB kapasiteleri ve artan ulaşım olanakları (Yenişehir Havalimanı, karayolu güzergahları kesişme noktaları, demiryolu hattı, Gemlik ve Karasu Limanları üzerinden bölgesel ve küresel pazarlara açılım)
- Bozüyük'ün (girişimcilikte başarılı grafik ve üretimde yaratıcılık gibi) olumlu ve (düşen çevre değerleri gibi) olumsuz yanlarıyla, yakın bir örnek oluşturması

ZAYIF YANLAR

- Kurumsal kapasitelerin yetersizliği
- İnsan kaynakları ve sosyal sermaye yetersizliği
- Kırsal alan ve çevre yerleşimler için gerekli kentsel hizmetlerde yetersizlikler ve merkezi donatılarda eksiklikler
- Duyarlı ve kırılğan ekolojik, doğal ve coğrafi yapı
- Gelişmede ihtiyaç duyulacak mekânların ve alanların kısıtlılığı
- Çevre kirliliğinin baş göstermeye başlaması
- İlçeler arası işlevsel bağlantı eksiklikleri

FIRSATLAR

- Yerel düzeyde eklemlenme olanakları
(Bilecik-Yenişehir: sanayi)
(İznik, Osmaneli: turizm, inanç, termal, tarih, kültür, sanat ve agro-eko turizm)
(Yenişehir-Osmaneli: yaş meyve-sebze, çiçekçilik)
(Gölpazarı-Taraklı-Geyve: agro-eko turizm)
(İznik-Kütahya-Bozüyük: Çinicilik, seramik ve porselen ürünleri, mermercilik)
(Pazaryeri-İnegöl: sanayi)
- Kontrol edilebilir makro değişkenler ve istikrarlı büyüme seçeneği
(Makul nüfus büyüklüğü, küçük ve orta ölçekli ekonomik kapasitelerin yaratılması, yatırım ve istihdam olanakları, ölçülü adımların atılması)
- Bölge düzeyinde işlevsel entegrasyon potansiyeli
(Kuzeyde İstanbul-Kocaeli-Adapazarı eksenine ve güneyde Bursa-İnegöl-Bozüyük-Eskişehir eksenine dikey koridor oluşturulması)
- Yeni karayolu ulaşım aksları
(Bozüyük-Bilecik-Adapazarı; Yenişehir-Bilecik; Bilecik-İznik)
- Yeni küresel açılım olanakları (Gemlik ve Karasu Limanları, Yenişehir Havalimanı)
- Demiryolu taşımacılığının önem kazanması
- Lojistik hizmetlerde, depolama ve taşımacılıkta yeni açılımlar
- Bozüyük-Bilecik ulaşım aksları üzerinde üretime, depolamaya ve taşımacılığa dayalı faaliyetlerin yer alması
- Bursa ve İstanbul başta olmak üzere dış kaynaklı yatırım ilgileri

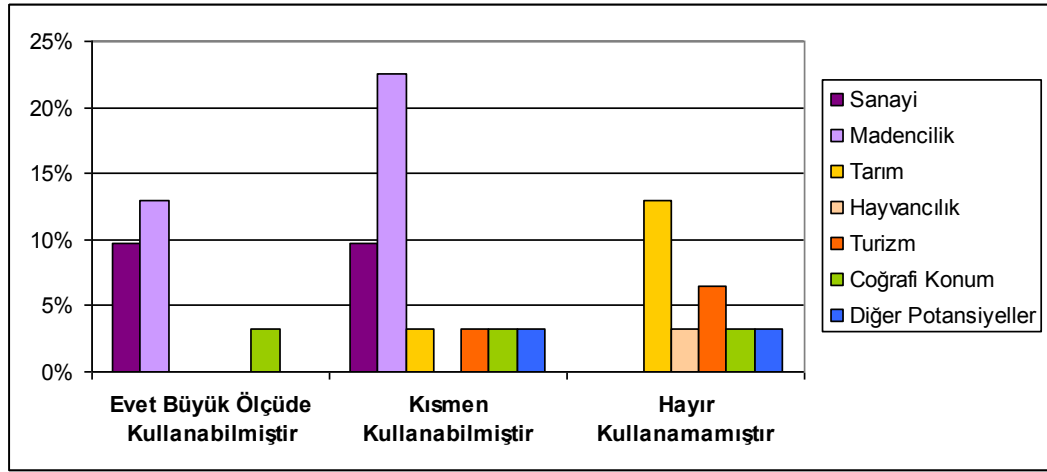
TEHDİTLER

- Bozüyük yatay gelişme ekseninin Bilecik Gelişme Koridoru'nun açılmasıyla dikey gelişme eksenini oluşturmaya başlaması
- Bilecik Gelişme Koridoru'nun ağır vasıtalarca geçiş yolu olarak kullanılması
- Gerekli önlemlerin alınamaması ve eksensel gelişmelerin kontrol edilememesi
- Ekoloji-ekonomi dengesinin, başta Bilecik Gelişme Koridoru boyunca olmak üzere, il düzeyinde kurulamaması
- Ekonomik ve sosyo-kültürel kapasite yaratacak, hizmet etkinliğini arttıracak uygulamalarda gecikilmesi

Yapılan GZTF analizlerinin yanı sıra “İl Çevre Düzeni Planı” çalışması kapsamında yerinde yapılan Birinci Katılımcı Karar Toplantısı ve anket çalışması doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

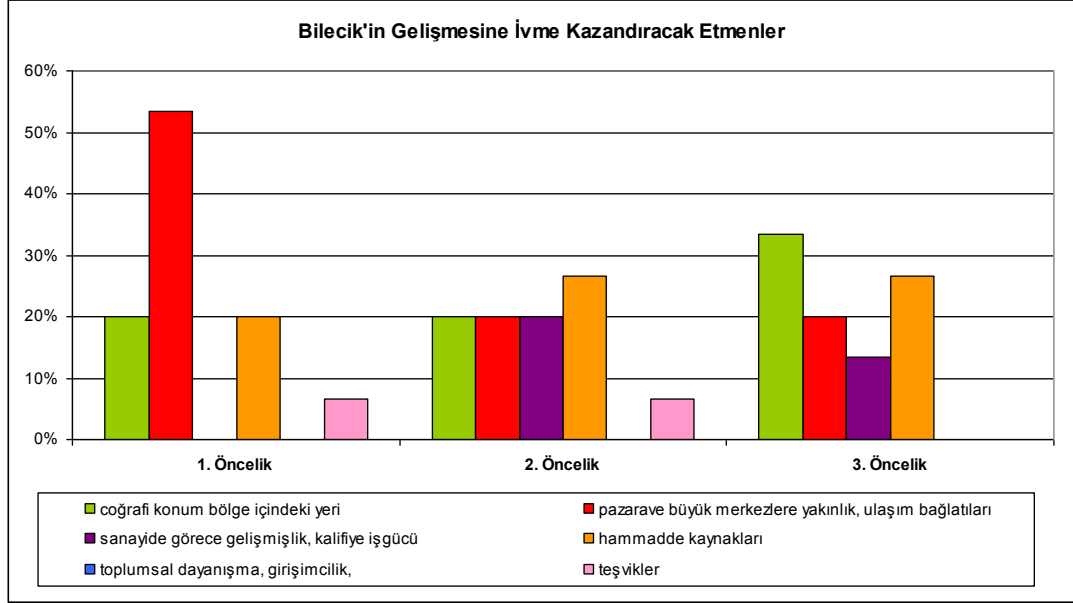
Uygulanan anket çalışması doğrultusunda katılımcılara Bilecik ilinin potansiyellerinin kullanıp kullanmadığı, ilin gelişimine ivme kazandıracakları düşünülen etmenler, ilin önümüzdeki yıllarda atılım yapacağı düşünülen sektörler, yerleşmeler düzeyinde tespit edilen sorunlar, ilin kalkınması için önemli görülen sektörler ve bunların öncelik sıralamaları sorulmuştur. Bu çalışma doğrultusunda elde edilen veriler aşağıdaki gibidir;

Grafik 1: Bilecik İli Mevcut Potansiyellerini Kullanabilmiş midir?

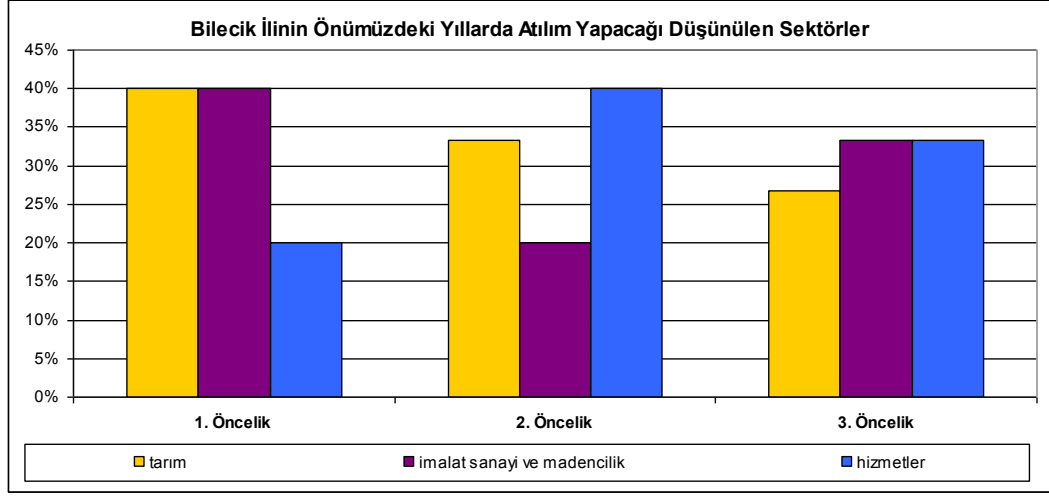
Anket çalışmasına katılan kurumların cevapları değerlendirildiğinde ilin madencilik sektöründeki potansiyellerini büyük ölçüde kullandığı görülmektedir. Diğer potansiyel ise, sanayi sektörü olarak ortaya çıkmaktadır. Kısmen kullanılan potansiyeller arasında da madencilik ve sanayi ilk sırada yer alırken, konuyla ilgili yapılan açıklamalarda madencilik sektörünü destekleyecek yan sanayilerden sadece mermer ve seramik sanayinin geliştiği, diğer yan sanayi kollarının gelişemediği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra sanayide ve madencilikte gelişim gösteren ilde ekoloji ve ekosistemin korunması göz ardı edilmiş ve çevre için yatırım yapılmadığı eleştirilerinde bulunulmuştur.

Grafik 2: Bilecik İlinin Gelişmesine İvme Kazandıracak En Önemli Etmenler ve Öncelik Sıralaması Nedir?

Bilecik ilinin gelişmesine ivme kazandıracak en önemli etmenler sıralaması sonuçların genel bir değerlendirmeye bakacak olursak; “Pazara ve Büyük Merkezlere Yakınlık, Ulaşım bağlantıları” birincil derecede önem taşıdığı en çok belirtilen etkidir, bunu sırasıyla “Hammadde Kaynakları” ve “Coğrafi Konum, Bölge İçindeki Yeri” ikinci sırada takip ederken, “Sanayide Görece Gelişmişlik, Kalifiye İş Gücü”, “Toplumsal Dayanışma, Girişimcilik” ve “Teşvikler” son sıralarda yer almaktadır. En son sırada yer alan “Diğer” etkenler arasında ise verilen cevaplar arasında il yöneticilerinin aktivitesinin geliştirilmesi, tarih-kültür turizmi canlandırılması, sadece maddi anlamdaki teşvikler yerine sanayileşmeye destek vererek kuruluş ve tüzel kişilerin, idarecilerin, STK’ların da desteklenmesi gerekliliği ve İlin Adapazarı, Eskişehir ve Bursa üçgeninde yer almasının gelişimi olumsuz etkilediği vurgulanmıştır.

Grafik 3: İlin Önümüzdeki Yıllarda Atılım Yapabileceği Sektörlerin Önem Sıralaması Nedir?

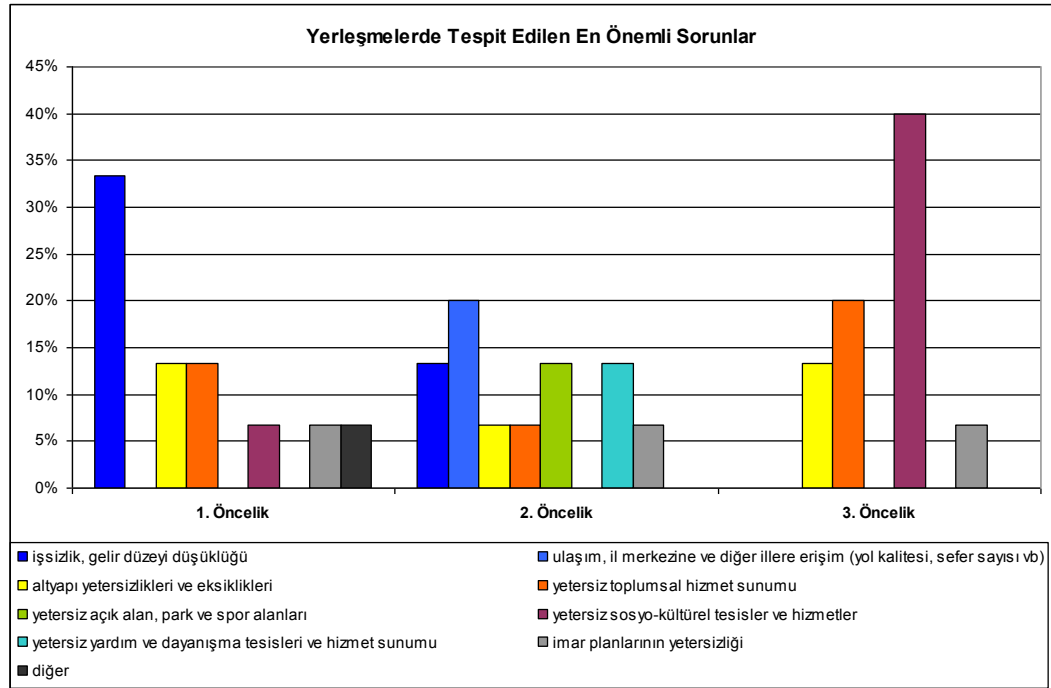

İlin önümüzdeki yıllarda atılım yapabileceği önemli sektörlerin sıralamasında çoğu belediye ve kuruluş, tarım sektörü ve imalat sanayi-madencilik sektörlerini birinci derecede önem taşıyan sektörler olarak daha çok tercih etmiş, hizmetler sektörünü ise daha çok ikinci derecede önem taşıyan sektör olarak belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra tarım sektörü ile ilgili uzman, yetişmiş eleman gerekliliği, organik tarım ve ipek böcekçiliğinin desteklenmesi, tarım alanında bilimsel araştırmalar yapılması, kooperatifleşmenin sağlanması, tarımla uğraşanların bilinçlendirilmesi gerekliliği belirtilmiş, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi, ürünlerin yerinde işlenmesi, hayvancılık kooperatiflerinin faaliyete geçmesiyle çeşitlilik ve istihdam yaratılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca tarım arazilerinin küçük parçalar halinde olması, yeterli tarım eğitiminin ve geleneğinin kazandırılmamış olması, yeterli ekonomik kazancın oluşturulamamasına sebep olduğu söylenmektedir. Meyve(dikili ağaç), bitkisel, organik tarımın geliştirilmesi, Gölpazarı Ovası, Karaağaç Ovası, Sakarya Nehri kıyı şeridi ve Osmaneli ilçesi organik ve örtülü tarım için teşvik edilmesi, Sakarya Nehri yatağının ıslahı ve kıyı şeridinin yeraltı sulardan tarım alanlarının yararlanmasının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. İmalat sanayi ve madencilik sektörü ile ilgili olarak da; maden sahalarının plansız ruhsatlanmakta ve keyfi olarak çalışmakta olduğu, bu durumun çevreye, orman örtüsüne, floraya ve yollara zarar verdiği, ÇED taahhütlerinin yerine getirilmediği, seramik ve mermer dışındaki; tekstil, ipekçilik ve gıda gibi çeşitlilik yaratacak sektörlerin geliştirilemediği, büyük imalat sanayi kuruluşlarının merkezlerinin İstanbul ve çevre illerde olmasının ilin gelişimine olumsuz etki yaptığı vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra bazı belediyeler; maden ve mermer çıkarımı ve işletmesi geliştirilmesi ve

desteklenmesi gerekliliği ve imalat sanayinin teşviki ve artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekliliği üzerinde durmuşlardır.

Hizmetler sektörü için ise, küçük ilçelere üniversiteye bağlı meslek yüksek okulları veya fakültelerin kurulması ve bu sayede göçün önlenilebileceği, İlin karayolu ve demiryolu taşımacılığında sahip olduğu potansiyellerin değerlendirilmesi, yapım aşamasında olan üniversitenin bir an önce kurulması, yapımı süren ulaşım ağlarının bitirilmesi, ÇEDler, ÇDP ve imar planlarının dikkate alınması, kurumlar arasında uygulamalı koordinasyon sağlanması, STKların katılımcı karar mekanizmalarında yer alması gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla birlikte il geneli ve ilçelerde eğitim alt yapısını oluşturan bina, arazi, eğitim araç gereçleri ve sosyal yaşam alanlarının çevre illere göre zayıf kaldığı belirtilmiştir.

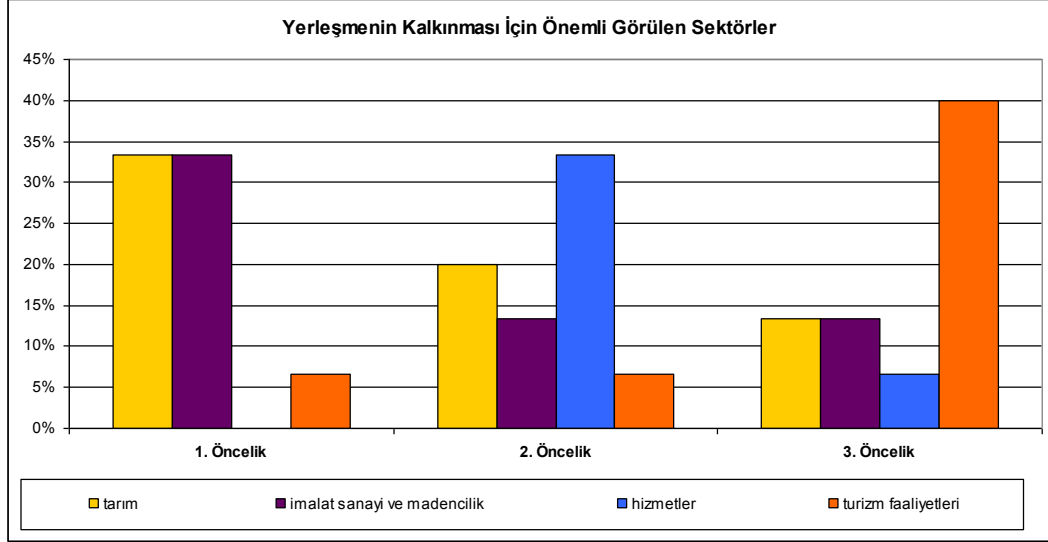
Grafik 4: Yerleşmelerde (İlçe ve Belediyelerde) Tespit Edilen En Önemli Sorunların Önem Sıralamasına Nasıldır?

Yerleşmelerde tespit edilen en önemli sorunlar işsizlik, gelir düzeyi düşüklüğü olurken bunu sırasıyla, altyapı yetersizlikleri, yetersiz toplumsal hizmet sunumu, yetersiz sosyo-kültürel tesisler ve hizmetler ve imar planlarının yetersizliği takip etmektedir. Eskişehir ve Bursa gibi büyük cazibe merkezlerinin ilin yakınında yer almasından dolayı ilin yeterince gelişemediği de verilen diğer cevaplar arasındadır. Yapılan bir diğer açıklamada ise il genelinde işsizliğin çok fazla görülmediğini, ancak gelir seviyesi düşük,

ücretler asgaride olduğundan dolayı motivasyon düşüklüğü olduğu belirtilmiştir.

Grafik 5: Bilecik İli'nin Kalkınması İçin Önemli Görülen Sektörler ve Önem Sıralaması Nedir?

İlin kalkınması için önemli görülen sektörlerden birinci derecede önem taşıdığı en çok belirtilen sektörler tarım ve imalat sanayi-madencilik iken bunu turizm faaliyetleri ve hizmetler takip etmektedir. Tarım sektörü ile ilgili yapılan açıklamalarda; organik tarım, seracılık, sebze ve meyve yetiştiriciliği (özellikle Bilecik iline özel yetişen ürünler için), ipek böcekçiliği, arıcılık ve hayvancılığın geliştirilmesi, tarımsal üretim için plan program yapılması, tarım teşkilatlarının çalışmalarının denetlenmesi ve uzman elemanlarla çalışılması, tarım faaliyetleriyle uğraşan halkın bilinçlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca Bilecik iline özel yetişen ürünlerin (nar, şerbetçi otu, kiraz, üzüm, karpuz vb) tanıtımının yeterince yapılmadığı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, damızlık büyükbaş hayvancılık projelerinin hayata geçirilmesi, toprak kanununun yenilenerek arazi birleştirmelerinin gerçekleştirilmesi gerektiği, eğitim ve teşviklerle tarım kültürünün oluşturulması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Tarımsal faaliyetinin geliştirilebileceği alanlarda da, Sakarya Vadisi, Karasu Vadisi, Kandilli, Dodurga, Cihangazi arazileri, Küplü Köyü, Aşağıköy, Yeniköy, Deresakırı Köyü, Osmaniye köyü, Kavalıca-Karaağaç Ovası belirtilen yerler arasındadır.

İmalat sanayi ve madencilik sektörü için ise; madencilik alanında, katma değeri yükseltilmiş tasarıma ve yüksek kaliteye yönelik özgün üretimler yapılması, imalat sanayinde de kaliteli üretimler yapılarak, bu ürünlerin tanıtımında ilin adından söz ettirecek çalışmalara önem verilmesi gerekliliği

belirtmiştir. Ayrıca maden çıkarma işlemlerinin alt birimleri ve işlenmesi yapılamadığından dolayı ekonomik katkılarının yetersiz kaldığı vurgulanmıştır.

Hizmetler sektörü için ise, ulaşım ve taşımacılığın geliştirilmesiyle birlikte, toplum hizmetleri, eğitim ve sağlık alanında büyük ve geniş, altyapısı çözümlenmiş alanlar oluşturularak coğrafi bölge avantajlarının üst düzeyde değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Turizm sektörü için ise, Sakarya Nehrinin temizlenmesi ve gezi turlarına açılması, Sakarya Vadisi boyunca mesire ve piknik alanları yapılması, yürüyüş, dağcılık gibi doğa turizmi ve eko turizm, yayla turizmi, tarih ve kültür turizminin geliştirilmesi önerilerinde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra Osmanlı tarihinin tanıtımı konusunda Söğüt ve diğer ilgili belediyelerin yeterince destek görmediği belirtilmiştir. Turizm çeşitlerinin geliştirilebileceği alanlarda da Sakarya Nehri ve vadisinin yanı sıra, Çiçekli ve Batan Yaylaları, Camiyayla Köyü Üç Tepeler, Kömürsu, Atatürk Köşkü, Hürriyet, Sofular, Kiracak Mevkileri, Söğüt'te tarih turizmi, Osmaneli kültür turizmi, Pazaryeri doğa turizmi, kültür turizmi için Edebalı Vadisinin yeniden inşası, Pelitköyü Göletinde su sporları, Abbaslık Köyünde dağcılık, Karasu Deresinde rafting, Toki Vadisinde ise Off Road önerilerinde bulunulmuştur.

Yapılan anket çalışmasının yanı sıra Birinci katılımcı kara toplantısı esansında açılım yaratması amacıyla sunulan örnek vizyonlar ve stratejiler eşliğinde paydaşların öngördükleri vizyon ve stratejiler derlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Birinci Katılımcı Karar Toplantısında Açılım İçin Önerilen Vizyonlar:

Vizyon 1:

İstanbul'a ve Doğu Marmara'ya eklenmiş ve bütünleşmiş - dışardan sermaye çeken, imalat sanayinde ve lojistik/taşımacılık sektörleri ile doğal kaynaklar kullanımına dayalı sektörlerde uzmanlaşan ve nüfusu yaklaşık 500 000 e ulaşan Bilecik ortaklarca benimsenmekte midir?

Vizyon 2:

Kendine has tarihi ve doğal değerleri ile konumsal üstünlüklerini kullanan, doğal kapasitesini zorlamayan, özellikle eğitim (Üniversite), eko-turizm, yol boyu faaliyetler (konaklama, yeme-içme, lojistik vb) gibi alt-sektörlerde,

genelde hizmet sunumunda uzmanlaşan Bilecik bir alternatif senaryo olabilir mi?

Vizyon 3:

Giderek çeşitlenmiş ekonomilere sahip olan, yerleşmeler arası farklılaşma ve uzmanlaşmaların görüldüğü, konumuna göre imalat sanayi ve hizmetler sektörlerinde uzmanlaşan Bilecik senaryosu benimsenebilir mi?

Açılım kazandırması amacıyla sunulan vizyonların yanı sıra paydaşların öngördüğü vizyonlar şu şekildedir;

Açılım İçin Önerilen Vizyonları Uygun Gören ve Yanı Sıra Eklenen Görüşler:

- Bilecik ili için Vizyon 2 uygundur.
- Bilecik ili için Vizyon 2 uygundur, bununla birlikte kırsal alanların geliştirilmesi için projeler üretilmeli, köyden kente göçün önüne geçilmelidir.
- Bilecik ili için Vizyon 2 uygundur, bununla birlikte Yenipazar İlçesi için ulaşım projeleri geliştirilmeli ve tarım ve hayvancılık öne çıkarılmalıdır.
- Vizyon 1 ve Vizyon 2'nin olumlu kısımlarını alan bir Bilecik.
- Vizyon 1 ve Vizyon 2'nin olumlu kısımlarını alan, iki vizyonu birbiri ile bağdaştıran bir Bilecik.
- Bilecik ili için Vizyon 2 uygundur. Nedeni: küresel ısınma dolayısıyla doğal kaynakların özellikle orman alanlarının önemi daha da artacaktır bu sebeple korunmalıdır, 2. vizyon bu anlamda tedbirleri öngörmüştür. Yer altı zenginlikleri değerlendirilirken orman alanlarının tahribatının önlenmesi için bu sektörün modern teknikleri ve çevreye zarar vermeyen metotları uygulaması gerekmektedir.
- Vizyon 1 ve Vizyon 2'nin birlikte bulunduğu insanı ve çevreyi unutmayan bir il. Bunun yanı sıra eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetlere gerekli payı ayıran, bu konularda halkı bilinçlendirerek kalkınan, tarıma dayalı sanayinin geliştiği, ulaşım problemlerini çözmüş bir Bilecik.

– Vizyon 1 gerçekleşirse il metropol kentin etki alanı içinde kalacaktır, vizyon 2 ile birlikte il geneli ve ilçelerin tarihi ve doğal değerlerinin korunarak tarım, sanayi ve eğitim kapasitelerinin artırılması gerekmektedir. Vizyon 3 ile birlikte imalat sanayi ve Hizmetler sektöründe uzmanlaşmanın artırılması gerekmektedir. Bunların yanı sıra eko turizm için tespit edilen ve edilecek alanlar için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

– Vizyon 1 ve Vizyon 2'nin karışımı bir Bilecik, sadece üreterek değil, eğitimde de diğer illere bağlı kalmadan gelişebilecek bir il.

– Bilecik ili için Vizyon 2 uygundur. Bunun yanı sıra kültür ve sanatın geliştirilmesi için faaliyet programlarının eklenmesi gerekmektedir.

– 3 vizyonun zaman, zemin ve imkan ölçüsünde değerlendirilmesi gerekmektedir. İl, ilçe ve köy bazında homojen ve kontrollü bir gelişim sağlanmalıdır.

– Bilecik ili için Vizyon 2 uygundur. Bunun yanı sıra Bilecik ilinin ülke açısında bir milli servet olduğu unutulmamalı, sanayide daha da büyüme veya gelişme yerine nitelik değişimi ile ilde üretilen ürünlerin ve sermayenin yine Bilecik'te kalması sağlanmalıdır. Şu anda çok az değerlendirilen tarım potansiyelleri kullanılmalı ve bu sektör üst seviyelere çekilmelidir.

– Vizyon 1 ve Vizyon 2'nin birlikte uygulanacağı bir Bilecik, bunun yanı sıra tarımla birlikte hayvancılığında geliştirilmesi gerekmektedir. Üretim ve kalite yönünden üst seviyede bir gelişim sağlanmalıdır.

Tarım

– Tarım alanlarının korunması, kırsal kesimin geliştirilmesi gerekmektedir. Sulama ve özel mahsul üretiminin artırılması, organik tarımın geliştirilmesi gerekmektedir.

– Tarımsal arazilerin korunarak sanayi gelişiminin sağlanması, tarımsal alanda verimliliğin artırılması ve Dünyada da olduğu gibi organik tarıma yönelmek gerekmektedir.

Kültür – Turizm

- Kuruluş ve kurtuluşun beşiği” misyonuna uygun bir Bilecik olmalı. Kültürel ve tarihi mirasın canlandırıldığı, buna uygun sektörlerin geliştirildiği bunun yanı sıra tarımın geliştiği, özellikle Sakarya Nehri ulaşımının ön plana çıkarılması gerekmektedir.
- İl genelindeki tüm kültür varlıklarının korunarak gelecek kuşaklara aktarıldığı yaşanabilir bir Bilecik gündeme gelmelidir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

- Bakir Bilecik topraklarının bu özelliği göz ardı edilmeden geliştirilmesi, gelişmiş ülke tecrübelerinden faydalanılarak bir gelişim sağlanması gerekmektedir.
- Karasu ve Sakarya'nın kirlenmesini önleyici tedbirler alınmalı, bu iki su kaynağının kum ocaklarından dolayı sürekli yataklarının değişmesi ve düşmesini önlemek birincil derecede önem taşımaktadır. Bununla birlikte Sakarya Nehri kenarında bulunan tarım arazilerinin korunması gerekmektedir.

Eğitim

- Üniversite geliştirilerek doğa ve tarih konusunda yurt içi ve yurt dışına ilin tanıtımının yapılması gerekmektedir.
- Eğitim alanları altyapı ve arazi düzenlemeleri bakımından iyi planlanmış olmalı, üniversitenin de gelişimiyle kentsel kimlik olarak eğitim kenti vizyonu olmalı, bu sayede yüksek sosyal yapının oluşturulması amaçlanmalıdır.
- Üniversitenin standartlara uygun ve kaliteli yapılandırılması, Sanayi-Üniversite ortak projelerin geliştirilmesi, bunun yanı sıra turizm, tarım ve sanayi alanlarının bilinçli gelişiminin sağlanması ve sosyal hayatın canlandırılması gerekmektedir. İl'in yaşanabilir üniversite kenti olması vizyonuyla hareket edilmelidir.
- Eğitim birinci planda dikkate alınmalı ve bu vizyonu sırasıyla; tarım, sanayi, doğal kaynakların korunması izlemelidir.
- Eğitimi öncelikli hedef alan bir kent gelişimi sağlanmalıdır. Bu projeye gerekli destekler sağlanmalıdır.

Çok Odaklı Vizyonlar

- Doğal kaynaklarını, zengin tarihi ve kültürel değerlerini, tarımsal potansiyellerini koruyarak, hizmet ve eğitim sektöründe gelişmiş, sanayi sektöründe atılım gerçekleştirmiş, nüfusu 500 000'e dayanan, refah düzeyi yükseltilmiş Bilecik yaratılmalıdır.
- Çevresini koruyan, yerel kaynaklarına yönelik tarımsal kaynaklarının işlenmesine yönelik, sanayiye destekleyecek Eğitim kenti, bununla birlikte sosyal yaşam seviyesinin yükseltileceği, doğa ve tarih turizmini geliştirecek uygulama ve planların yapıldığı bir il.
- Bitkisel tarımda arazi toplulaştırılmasının yapıldığı, hayvansal tarımda küçük aile işletmesi yerine çağdaş ve hijyenik orta ve büyük işletmelerin oluşturulması, tarıma dayalı sanayi ve diğer sanayi dallarının geliştirilmesi, tarım şehri olması sebebiyle eğitimin bu alana yönelik geliştirilmesi (Tarıma ilişkin Bölümlerin açılması), gelişebilecek tüm turizm dallarının geliştirilmesi.
- Gelecek nesiller düşünülerek istihdamın artırıldığı, tarım, sanayi ve turizmin yanında hayvancılığında geliştirildiği, sanayi artıklarından oluşan-oluşacak kirliliği önlemek için filtre ve arıtma sistemlerinin kullanıldığı temiz bir Bilecik.
- Eğitim, tarım, turizm ve sanayide gelişen ancak İstanbul'un arka çöplüğü değil arka bahçesi olan bir İl.
- Nüfus artışı fazla olmayan, ulaşım arterleri gelişmiş, doğal ve tarihi değerleri ön planda tutan, çevreye duyarlı ve planlı sanayinin geliştiği, tarımın ve eğitimin (üniversite ile) geliştiği bir Bilecik.
- Tarımıyla, eğitimiyle gelişmiş ve doğal kaynaklarını koruyan bir Bilecik.
- Tarım, sanayi, turizm ve eğitimde kalkınmış bir Bilecik.
- İl Sanayide gelişmiştir, ancak tarımda organik üretimin gelişmesi yetersizdir, ormanların gelecek açısından korunması gerekmektedir, üniversite ise Türkiye ortalamasının üzerinde bir gelişim sağlamalıdır.
- Sanayi, tarım, hayvancılık, turizm, ormanların korunması, eğitimi bir bütün alan vizyon geliştirilebilir.

– Çevre düzeni planında STK'ların görüşleri alınmış ancak ilin gelecek nesillerinin görüşleri alınmamıştır. Orman alanlarının korunması, yayla turizmi, il içerisindeki sular membaa suyudur depolanabilir, ilaç sanayinde kullanılacak bitkisel üretimler geliştirilebilir, il bu anlamda potansiyele sahiptir.

– İl sanayide büyük gelişim göstermiştir bu anlamda sanayiden vazgeçilemez, tarım alanlarının korunması, iyi bir şehircilik planının yapılması, tarihsel ve kültürel değerlerin tanıtılması, karayollarının eksikliklerinin giderilerek geliştirilmesi otobanların yapılması, karayolları ve demiryollarının ihracat limanlarına bağlantılarının yapılması, üniversite yerleşkesinin il ve ilçelerin özelliklerine göre yapılması, sanayide kullanılan hammadde alanları ve bozulan alanların eski haline dönüştürülmesi gerekmektedir.

– Üniversitenin bilimsel verilerle gelişmiş, doğal kaynaklarını koruyan ve doğru kullanan, tarımını topraklarıyla bütünleştirerek gıda güvencesi sağlayan, sanayicisini ve maden kaynaklarını geliştiren, ekonomik, ekolojik ve sosyal yönden büyüyen bir Bilecik.

İlçelere Özel Farklı Yaklaşımlar:

Genel Olarak:

– İldeki ilçelerin her birinin farklı özellikleri ve potansiyelleri bulunmaktadır, bu anlamda il genelinde bir vizyon değil, ilçeler özelinde vizyonlar oluşturulmalıdır. Bilecik merkez için daha çok hizmetler sektörü ve madencilik, Osmaneli için tarım öncelikli bir yaklaşım, Bozüyük için imalat sanayi uygun olabilir.

İnhisar:

– Eğitim birincil planda yer almalı, özellikle İnhisar ilçesinde üniversiteye bağlı bir Meslek Yüksek Okulu kurularak özellikle tarımsal faaliyetlerde, nar yetiştiriciliğinde uzmanlaşma sağlanmalıdır.

Söğüt:

- Mermer, seramik ve ipek potansiyellerini kullanabilen sanayileşmiş,
- “Kuruluş ve kurtuluşun beşiği” sözüne uygun tarih ve kültür turizminin geliştiği, altyapısı tamamlanmış yerli ve yabancı turistlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek yatırımların yapıldığı (Açık hava tarih müzesi gibi),
- Çaltı Beldesi ve Sakarya vadisi için seracılığın ve meyveciliğin geliştirildiği,

- Karayollarının devlet il yolu standartlarında yapıldığı ve taşımacılık için önem taşıyan demiryollarının geliştirildiği bir Söğüt oluşturulmalı.
- Kadastro, halihazır harita ve imar planlarının sayısallaştırılması yapılmalı.
- Bozüyük-Bilecik-Osmaneli oluşan yoğunluğun bir kısmının gerekli altyapı yatırımlarının ve ulaşım bağlantılarının tamamlanmasıyla Bilecik-Söğüt-İnhisar-Sarıcakaya-Ankara aksına kaydırılması gerekmektedir.

Pazaryeri:

- Pazaryeri İlçesinde de Üniversiteye bağlı fakültelerin kurularak ilçenin kalkınmasının sağlanması gerekmektedir.

Olumsuz Yaklaşımlar:

- İl konumu gereği farklı coğrafi özelliklere sahiptir ve bu farklı yapı, farklı yapılandırmalar gerektirmektedir. İlin risk analizi yapılacak olursa çok fazla sonuç çıkacaktır. Deprem, su baskını, çığ, heyelan vb. bu kadar risk altında bu hayallerden ziyade daha geniş hayallere ihtiyacımız olacaktır.

Birinci Katılımcı Karar Toplantısında Açılım İçin Önerilen Stratejiler:

Stratejik Amaç 1: Örgün ve organize çalışma alanlarının (osb, ihtisas osb, lojistik merkezler vb) elde edilmesi,

Stratejik Amaç 2: Çalışma alanlarının gereksineceği altyapıyı eksiksiz kurmak ve işletmek,

Stratejik Amaç 3: Hizmetler sektörünün gelişebileceği iklimi yaratmak,

Stratejik Amaç 4: İnsan gücü kaynaklarını geliştirmek, bunun için özel programlar oluşturmak,

Stratejik Amaç 5: Kentsel hizmetlerin uzmanlaşabilmesi için örgün alan ve donatıları sağlamak,

Stratejik Amaç 6: Kentsel ve kırsal ulaşım sistemlerini ve altyapıyı geliştirmek,

Stratejik Amaç 7: Yol boyu gelişmeler (satış, lojistik, konaklama, yeme-içme vb) için özel planlar yapmak ve özendirmek,

Stratejik Amaç 8: Hızlı tren olanaklarının azami ölçüde kullanmak (Ankara, İstanbul, Konya ve diğer merkezlere olan zaman uzaklığının azalmasının neler getirebileceğini tahmin etmek ve buna göre önlem almak)

Stratejik Amaç 9: Nüfusu yerinde tutmak, il içi dengesizlikler azaltmak,

Stratejik Amaç 10: Kırsal kesimi ve tarım sektörünü desteklemek, sulama alanlarını ve özel mahsul üretimini artırmak,

Stratejik Amaç 11: Orman ve tarım alanlarını korumak, geliştirmek,

Stratejik Amaç 12: Yerel yönetimlerin gücünü ve kapasitesini artırmak,

Stratejik Amaç 13: Bilecik'in özellikle tarımsal sulama açısından can damarı olan Sakarya Nehri'nin korunması, özellikle il dışından gelen kirlilik için teknik, siyasi, idari, hukuki önlemler almak ve tarımsal sulama olanaklarına tekrar kavuşmak,

Stratejik Amaç 14: Bilecik, hem azımsanmayacak tarım alanlarına hem de çok önemli taş-toprak kaynaklarına sahiptir. Bu iki kaynağı yerel sermaye oluşumu için azami ölçüde kullanmak,

Paydaşlardan öneri stratejilerinin yanı sıra, sorumlu kurum kim olmalı, proje dönemi-etap ve başarı ölçütünün nasıl değerlendirilmesi gerektiği konularında da fikir alınmıştır. Bu doğrultuda öngörülen stratejiler aşağıdaki gibidir.

Eğitim:

— Eğitim ve halkın eğitilmesi için üniversite büyük önem taşımakta, ancak üniversite sadece modernleşme ve ekonomik gelir olarak görülmemelidir. Kırsal ve kentsel hizmetlerin ve altyapının geliştirilmesi, bununla birlikte nüfus artışı frenlenmelidir.

— Eğitim temelli bir strateji geliştirilmeli ve bu stratejide sanayi kuruluşları da rol almalı, kısa vadede gerçekleştirilmelidir.

Sanayi:

— Sanayi alanları sadece OSB alanları içerisinde değil, ilçe ve köyle bazında da düşünülmelidir. Böylelikle ilçe ve köylerde de iş sahaları oluşur, sanayinin gelişimiyle tarımda gelişebilir, bu sayede de göç önlenmiş olur.

Tarım:

– Tarım alanları ve doğanın korunması stratejisiyle hareket edilmeli, bu noktada hangi ürün nerede yetiştirilmeli bu konuda çalışmalar gerçekleştirilmeli ve ilgili kurumlar bu çalışmayı birlikte yapmalıdır.

– Kırsal kesimdeki nüfusu yerinde tutarak Bilecik genelindeki tarım toprakların tam kapasite ile işletilmesini sağlamak. Bu strateji için öncelikle ülke ölçeğinde kararlar alınmalı, gençleri tarım sektöründe istihdam edecek çözümler bulunmalıdır. Tarımda çalışanların sosyal güvencelerine ilişkin konular tamamen farklı bir potada değerlendirilmelidir. Bu konudaki sorumlu kuruluşlar İl Tarım Md. ve İl Özel İdaresi olmalıdır. Dönem olarak çok uzun vadeli bir çalışmaya gerek yoktur, çünkü Bilecik'te bu anlamda yatırımlar tamamlanmış sadece kişilerin ikna edilmesi ve mevcut potansiyeli harekete geçirmesi gerekmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre:

– Orman alanlarının korunması ve geliştirilmesi; yeraltı kaynaklarının çıkarılmasında çevreye zarar vermeyen ve doğayı tahrip etmeyen metotların geliştirilmesi, sorumlu kurum Enerji Bakanlığı olmalıdır. Verimsiz orman alanlarının verimli hale getirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması, sorumlu kurum Çevre ve Orman Bakanlığı olmalıdır.

– Özellikle sanayi tesislerinin kullanımı ile ortaya çıkan atıkların ve hava kirliliğinin önlenmesi gerekmektedir. Arıtma sistemleri ve baca filtre sistemlerinin kullanılması gerekmektedir.

– Orman ve tarım alanlarını korumak ve geliştirmek için Çevre ve Orman Bak., Tarım Bak, sorumlu olmalı, 5-10 yıllık dönemlerde proje geliştirilmelidir.

– Sakarya nehrinin korunması, kirlilikten arındırılmalı, DSİ sorumlu kurum olmalı , 5-10 yıllık dönemlerde proje geliştirilmelidir.

Kültür ve Turizm:

– Kültür turizminin öne çıkarılması ilin tanıtımında en önemli sektördür. Başta Bilecik, Söğüt ve Osmaneli olmak üzere tarihi eser restorasyonlarının tamamlanması, bunun yanı sıra tarihi mirası canlı tutmak için başta Söğüt olmak üzere içerisinde eski Türk devletleri ve kendi dönemlerinde sembol olan belli şahsiyet ve eserlerin minyatürleri yer alan açık hava müzesi oluşturulmalıdır. Bu strateji Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde olmalıdır.

Sakarya Nehri:

– Sakarya nehri, kolları ve diğer bütün su kaynakları için acil eylem planları yapılmalı, sorumlu kurum Eskişehir, Bursa, Sakarya ve Bilecik valilikleri adına ilgili İl Özel İdareleri ve DSİ olmalıdır. Süre 2008-2009 yılları planın hazırlanma ve yürürlüğe konma yılları olabilir, 2010'dan itibaren sonuçlar izlenebilir.

Yetki ve Teşvik:

– Yerel yönetimlerin gücü ve kapasitesi arttırılmalı, yol boyu gelişmeler için özel planlar yapılmalı, insan gücü kaynakları geliştirilmelidir.

– İlçeler bazında teşvikler verilmeli böylece ilin dengeli gelişimi sağlanmalıdır. Eko turizme ve üniversiteye önem verilmeli, böylece diğer ilçelerin de nüfusu artabilir.

Stratejiden Ziyade Sadece Yetkili Kurum, Proje Dönemi veya Başarı Ölçütü Belirtenler:

– Tarımla ilgili stratejiler için; Tarım Bakanlığı ve ilgili Müdürlükler
Eğitimle ilgili stratejiler için; Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili müdürlükler
Sanayi ilgili stratejiler için; Bakanlık ve kuruluşlar
Turizm ilgili stratejiler için; Bakanlık ve kuruluşlar
İl bazında ve ilçe bazında yerelle birlikte çözümler üretilmelidir.

– Vizyonların uygulanmasını Valilik yürütmeli, belediyeler de aktif rol almalıdır. 10 yılda hedefe ulaşılmalı, başarısını da üniversite denetlemelidir.

– Farklı alanlarda farklı kurumlar halkın katılımı ve sivil toplum örgütlerinin desteği ile iş birlikleri kurularak hedefe ulaşılmalıdır. Ancak bu farklı kurumların koordinasyonu tek elde toplanmalıdır. Süre olarak en az 10 en fazla 25 yıl olmalıdır.

– Stratejik amaçlara ulaşmada kurumlar ancak bir araç olabilir, kurumlardan ziyade mesuliyet halka aittir.

– Valilik koordinatörlüğünde, mücavir alan içerisinde belediyeler, dışında ise İl Özel İdaresi Genel Sekreterliğince yürütülmeli ve desteklenmelidir. Planın başarısını halk değerlendirecektir. (Zaten kamu reformu kapsamında birçok kurum belediyeler ve Özel İdareye devredilmektedir.)

— Sorumlu kurum Valilik olmalıdır. Tüm kurumlardan bir temsilci ve STK'ların katılımı ile oluşturulacak bir heyet ve kurulca takip edilmeli ve desteklenmelidir.

— İl Özel İdaresi denetiminde ilgili bakanlık ve İl Müdürlükleri kontrolünde yapılmalıdır.

Çok Odaklı Sektörler Doğrultusunda Karma Strateji Önerileri:

— Özgün ve organize çalışma alanları OSB'lerin elde edilmesiyle sanayiler tek bir yerde toplanacak ve çevreye olan kirlilik minimuma indirgenmiş olacaktır.

Tarım alanlarını korumak için bu alanların haritaları çıkarılmalı ve toprak sınıflandırmaları gerçekleştirilmelidir.

Üniversite 10 yıl içerisinde %100 randımanlı çalışacak bir biçimde hayata geçirilmelidir. (yurtlar, laboratuvar, araştırma merkezleri, maden, tarım, seramik, imalat vb. yöreye özgü sektörlerde uzman eleman yetiştirmeli, bu anlamda bölümler oluşturulmalıdır.)

— Stratejik amaç 3 il için önemlidir. Bunun yanı sıra üniversite hızlı bir biçimde geliştirilmelidir. Sorumlu kurumlar; MEB, YÖK ve belediyeler olmalıdır. Süre 5–10 yıl olmalıdır. Başarısı binalaşma, yeni açılan bölümler ve öğrenci sayılarındaki artışla takip edilebilir.

Tarih ve turizm anlayışının egemen kılınması, tanıtım ve bu anlamdaki alt yapının tamamlanması, restorasyon çalışmalarının ivedilikle bitirilmesi, sorumlu kurumlar Kültür Bakanlığı, Valilik, süre 5 yıl, bölgeye gelen turist sayısı, yapılan yatırımların yıllar itibariyle durumunun değerlendirilmesiyle başarı tespit edilebilir.

Tarım ve sanayinin teşviki, sorumlu kurumlar; Tarım Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Valilik, OSB'ler, süre 5 yıl, istihdam sayıları, üretim miktarı, kurulan işletme sayıları, pazarlanan ürünlerden elde edilen gelir tespiti ile başarı değerlendirilebilir.

— İl genelinde oluşturulacak sanayi, tarım ve turizm altyapısının geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Önlemler kısa vadede alınmalıdır. Öncelikle acilen mevcut durum tespiti yapılarak, kirlenici kaynakların kısa

sürede önlenmesi daha sonra da havza bazında koruma önlemlerine yasal ve hukuki kavramlar/araçlar kullanılarak geçilmesi gerekmektedir.

2. PLANLAMAYA ESAS STRATEJİLER

Önceki bölümlerde özetlenen GZTF analizleri, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları ile yapılan anketler, Katılımcı Karar Toplantıları sonuçları dikkate alınarak sektörel Ana Stratejiler oluşturulmuştur. Bunların oluşumunda Bilecik İl Özel İdaresi ve İMP çalışması ana omurgayı teşkil etmiştir.

2.1 Doğal Yapıya ve Çevreye İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ - 1	
Doğal Alanların ve Ekolojik Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Su Kaynaklarının Korunması	Mevcut yeraltı ve yerüstü sularını korumak üzere yörenin morfolojik, jeolojik ve biyolojik çeşitlilik özelliklerine göre koruma alan sınırlarının ve koruma alanı içi kullanımların belirlenmesi.
	Su kaynaklarında kirliliğe neden olan etmenlerinin (baskılarının) tespit edilerek önlenmesi için takip ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesi ve uygulanması.
	Sulama suyu kaynakları olan gölet ve barajlarda kirliliğin önlenmesi ve kontrolü amacı ile gerekli teknik, eğitsel, yönetsel çalışmaların yapılması.
	Atıksuların su kaynaklarına doğrudan deşarjının engellenmesi için denetim mekanizmalarının geliştirilmesi ve özel sektör ile işbirliğinin de sağlanarak doğrudan deşarjın önlenmesi.
	Su kalitesinin iyileştirilmesi ve ötrofikasyonun engellenmesi amacıyla gerekli tedbirlerin alınması ve tarım alanlarında kimyasal gübre ile böcek ilaçlarının kullanımının kısıtlanması ve/veya kontrol edilmesi.
	Kentsel yerleşimlerde yağmur suyunun ayrı toplanması ve su kaynaklarını besleyici ya da kent içi yeşil alan sulamasını sağlayıcı şekilde kullanımının sağlanması.
Orman Alanlarının Korunması	Orman arazisi sınırlarına ilişkin belirsizliklerin ve ihtilafların ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlerde bulunulması ve orman kadastro çalışmalarının tamamlanması.
	İl Orman Envanteri'nin hazırlanarak orman arazileri üzerinde bozulma görülen kısımlardaki sorunların saptanması ve gerekli önlemlerin alınması.
	Orman Amenajman Planları'nın niteliklerinin bilimsel çalışmalar

	doğrultusunda geliştirilmesi.
	Orman arazilerinde yer alan madencilik faaliyetlerinin çevresel etkilerini en aza indirecek önlemlerin alınması ve faaliyetlerin tamamlanmasından sonra gereken tedbirlerin alınması ile doğa onarımının sağlanması için firma bazında ve idari bazda gerekli çalışmaların yapılması.
	Orman alanlarında yer alan rekreasyon ve turizm faaliyetlerinin çevre tahribatı yaratmaması açısından denetlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması.
	Köy ve beldelerde orman arazilerinin tehlikeli atıklar dahil atık bertarafı için kullanılmasını önlemeye yönelik eğitsel-yönetimsel çalışmaların yapılması.
Biyolojik Çeşitliliğin Korunması	İl sınırları içinde kalan hassas ekosistemlerin koruma bölgesini de içerecek şekilde sınırlarının belirlenmesi /biyolojik çeşitliliğin artırılması ile ulusal ve uluslararası mevzuat doğrultusunda bilimsel doğa koruma ilkeleri çerçevesinde korunması ve akılcı yönetimlerinin sağlanması.
	Orman arazilerindeki flora ve fauna çeşitliliğinin araştırılması ile koruyucu ve geliştirici faaliyetlerin yapılması.
	Kent içindeki mevcut doğal koridorların araştırılması ve bu koridorların kent içi hava sirkülasyonunu sağlama işlevini sürdürebilecek şekilde korunmasının sağlanması ve ekolojik koridor oluşturma yaklaşımı ile ormanlar ve diğer doğal sistemlerle entegrasyonlarının sağlanması.
	Akarsu, gölet ve barajlar etrafındaki, biyolojik çeşitliliğin araştırılması ve geliştirilip korunması yönünde çalışmalar yapılması.
Toprak Kaynaklarının Korunması	Toprak veri tabanının güncellenmesi.
	Erozyona uğrayan alanlar ile ağaçlandırılacak alanların tespit edilmesi ve erozyon önlemeye yönelik teknik-eğitsel çalışmaların yapılması.
	Kentleşme baskısı altında bulunan mutlak tarım topraklarının korunmasına yönelik çalışmalar yapılması ve kullanım değişikliğinin zorunlu olduğu hallerde kent içi açık-yeşil alan olarak kullanımlarının sağlanması.
ANA STRATEJİ - 2	
Su Yönetimi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
İçme ve Kullanma Suyu Yönetimi	Karasu Çayı ve Sakarya Nehri başta olmak üzere tüm yeraltı ve yer üstü su kaynaklarındaki kirlilik düzeyinin belirlenmesi ve su kalitesinin artırılması için teknik projelerin geliştirilmesi ve uygulanan projelerde

	izlemenin sağlanması.
	İçme suyu arıtma tesislerinin sağlanması ve yaygınlaştırılması.
	İçme suyu kaynağı bulunmayan köylerde gerekli kaynak araştırmalarının ve su temini çalışmalarının yapılması.
	Yağmursuyu ishale hatlarının yaygınlaştırılarak yağmur sularının uygun alıcı ortamlarda biriktirilmesi ve kullanılabilirliğinin araştırılması.
	Artan kentsel talepler ve sanayi talepleri için mevcut baraj ve göletlerin içme suyu amaçlı kullanılabilirliğinin ve alternatif içme ve kullanma suyu kaynaklarının araştırılması.
	İçme suyu ishale (dağıtım) hattındaki kayıp ve kaçak oranını azaltıcı çalışmalar yapılması.
	Yeraltı su kaynaklarına yönelik harita çalışmalarının yapılması, yeraltı su rezervlerinin ve açılacak kuyu sayısı ile bu kuyulardan çekilebilecek su miktarlarının belirlenmesi.
	Sanayi tesislerinin su kullanımını minimize edecek çalışmalara öncelik verilmesi.
	Akılcı su kullanımı için toplumsal bilinci oluşturmaya yönelik eğitsel çalışmaların yapılması.
	İçme suyu, depo ve kaptajların çevresi tel örgü ile çevrilerek bakımı, temizliği ve klorlama çalışmalarının yapılması, içilebilirliği kritik olan alanlarda periyodik olarak bakteriyolojik- fiziksel- kimyasal analizlerin yapılması. Membalarda ve sondajlarda da koruma havuzlarında olduğu gibi koruma alanı jeolojik formasyon, topografya gibi kriterler kullanılması.
	Laboratuvar hizmetleri dahilinde yapılan kimyasal su analizleri için gerekli olan türbidimetre, iletkenlik ölçüm cihazı ve diğer gerekli olan alet ve ekipmanın sağlanması.
	Suların bakteriyolojik analizlerinin daha verimli ve doğru sonuç vermesi için membran filtrasyon yöntemi ile çalışmak için gerekli ekipmanın sağlanması.
Atık Su Yönetimi	Evsel atık su arıtma tesislerinin İl genelinde etaplar halinde gerçekleştirilmesi.
	Arıtılmış evsel atık suların ilgili su kaynaklarını besleyecek ve su döngüsünü koruyacak şekilde alıcı ortamlara verilmesi konusunda araştırma ve çalışmalar yapılması. Kentsel atık suların tarımsal ve kent içi yeşil alan sulamasında kullanılmasının sağlanması.
	Sanayi kuruluşlarında kullanma sularının geri kazanımı konusunda çalışmalar yapılması ve uygulanması.
	Kırsal ve kentsel alanlardaki atık su altyapı hizmetlerinin

	tamamlanması ve rehabilitasyonu. Atık sular ile yüzey ve yeraltı sularını kirleten kırsal yerleşimlerde atık su altyapısının ve arıtma sorununun ivedilikle giderilmesi.
	İlçe kanalizasyon hattına bağlanamayan köy ve belde atık suları için paket arıtma veya ucuz arıtma alternatiflerinin araştırılarak yaygınlaştırılması.
	Her türlü atık suyun arıtılmadan deşarj edilmesinin engellenmesi.
	Kentsel kanalizasyon sistemlerinde kontrol bacalarının etkinleştirilmesi ile arıtma tesislerinin işlevlerini artırıcı önlemlerin araştırılması ve uygulanması.
Endüstriyel Atık Su Yönetimi	Her bir endüstriyel atık su kaynağı için endüstrinin tipi, üretim miktarı, kullanılan ham maddeler, çalıştırılan işçi sayısı, su ve enerji tüketimi, üretim akış şemaları ve üretim sırasında çıkan suların kaynakları, bertaraf ve ön arıtma yapılıp yapılmadığı vb. konularında bilgilerin yer aldığı sağlıklı bir envanterin oluşturulması.
ANA STRATEJİ - 3	
Çevre Kirliliğinin Önlenmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Katı Atık Yönetiminin Etkinleştirilmesi	Katı atık toplama ve taşıma sisteminin geliştirilmesi.
	Aktarma istasyonlarının tasarımı, yer tespiti, inşaatı ve merkezi bertaraf tesisine taşınması ile ilgili çalışmaların yapılması.
	Katı atıkların kaynağında ayrılmasının sağlanması için gerekli araştırma ve eğitim faaliyetlerinin yapılması.
	Belediyeler Birliği tarafından inşa edilecek düzenli depolama tesisine ivedilikle işlerlik kazandırılması ve yan tesislerin kurulması, katı atıklarla ilgili istatistikî bilgilerin toplanarak il bütününde uygulama sonuçlu katı atık envanterinin oluşturulması.
	Geri dönüşüm ve yeniden kullanım sisteminin kurulması ve özel sektör-kamu işbirliği ile geliştirilmesi.
	Sanayi kaynaklı atıkların bertarafında atık borsasının kurulması ve işlevselliğinin artırılması için çalışmalar yapılması.
	Firmaların endüstriyel (özellikle mermer, kum, feldspat, porselen sanayisi) kaynaklı arıtma çamurlarının geri kazanım yollarının araştırılması için işbirlikçi yönetsel organizasyonların geliştirilmesi.
	Kompost üretim ve kullanma olanaklarının araştırılması ve uygun bulunması durumunda kompost üretim tesislerinin kurulması.
	İl ve İlçe bazında stratejik katı atık haritalarının çıkarılması.

	<p>İl sınırlarında yer alan kırsal yerleşim yerlerinde mevcut katı atık miktarları ve özellikleri ile toplama-taşıma-bertaraf tekniklerinin belirlenmesi ve sorunlu yerleşimlerde alternatif yerel çözümlerin tanımlanması.</p>
	<p>Kırsal yerleşim birimlerinde kurulacak katı atık geçici depolama alanına atılmaması gereken tehlikeli ve kimyasal atıkların Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan izin almış tesislere, lisanslı araçlarla taşınmasının ve bertaraf edilmesinin sağlanması.</p>
	<p>Tehlikeli atık üreten firmalarla ilgili envanterin oluşturulması ve ilgili firmaların izlenmesi.</p>
	<p>Tehlikeli atıkların kent içinde kontrollü taşınmasını sağlamak üzere denetim mekanizmasının oluşturulması ve firmalar nezdinde bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin yapılması.</p>
	<p>İl Özel İdaresi, Belediyeler Birliği ve özel sektör işbirliği ile tehlikeli atık bertaraf alternatiflerinin üretilmesi.</p>
Hava Kalitesinin İyileştirilmesi	<p>İlçe ve belde bazında hava kalitesi izleme ağının kurulup sürdürülebilirliğinin sağlanması.</p>
	<p>Sanayi işletmelerinin yakıt türü, yakma teknolojilerinin iyileştirilmesi ve gerektiğinde baca filtrelerinin takılması hususunda önlemler alınması.</p>
	<p>Ulaşımdan kaynaklanan hava kirliliğinin kontrolü amacıyla egzoz ve emisyon ölçümleri hususunda gerekli denetim mekanizmasının etkinleştirilmesi ve yol kenarlarında bitkisel perdeleme önlemlerinin alınması.</p>
	<p>Doğalgazın kentsel kullanımda yaygınlaştırılması.</p>
	<p>Kirletici konsantrasyonu yüksek yakıtlar yerine alternatif yakıtların araştırılması ve uygulanması.</p>
	<p>İl ve İlçe bazında "Stratejik Hava Kirliliği" ve "Kirletici Emisyon Haritaları"nın çıkarılması.</p>
Gürültü Kirliliğinin Azaltılması ve Önlenmesi	<p>İl ve ilçe bazında gürültü kaynaklarının tespiti ve Stratejik Gürültü Haritaları'nın çıkarılması.</p>
	<p>Hazırlanan harita doğrultusunda gürültünün önlenmesi ve azaltılması yönünde çalışmalar yapılması.</p>
	<p>Özellikle şehirlerarası bağlantıyı sağlayan karayolları kaynaklı gürültünün önlenmesi için bitkisel perdeleme yapılması.</p>

ANA STRATEJİ - 4	
Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Eğitsel, Yönetimsel ve Ekonomik Önlemlerin Alınması ve Bilimsel Çalışmalara Öncelik Verilmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Çevre Bilgi Sisteminin Kurulması	Çevresel veri tabanı yönetim sisteminin kurumlar arası eşgüdümle oluşturulması.
	Çevre izleme ve ölçüm altyapısının geliştirilmesi.
	Çevreye olumsuz etkisi olan mevcut tesis ve işletmelerin tespit çalışmalarının tamamlanması ile denetimlerinin etkin biçimde yapılması için bilgi ve uyarı sisteminin oluşturulması.
Çevre Korumada Eğitsel Önlemlerin Alınması	Karar vericilerin çevre yönetimi konusunda bilinçlendirilmeleri ve toplumda çevre eğitiminin yaygınlaştırılmasının sağlanması.
	Nüfus ve çevre konularında çalışan kamu, özel sektör, üniversite ve gönüllü kuruluşlarda bu iki konunun birlikte ele alınması alışkanlığının geliştirmesi ve bu amaçla işbirliklerinin özendirilmesi.
	Yerel halkın çevreci tüketim davranışlarının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik eğitsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi.
	Örgün ve yaygın eğitimde çevre konusuna önem verilmesi.
	İl Millî Eğitim Müdürlüğü-İl Çevre Orman Müdürlüğü işbirliğinde eğitim programlarının hazırlanması.
Çevreye Yönelik Bilimsel Araştırmaların Yapılması ve Sonuçların Geniş Çaplı Duyurulması	Bilinçli ve çevreci tüketimin yaygınlaştırılması ve atıkların ekonomiye kazandırılması konularında üniversite destekli araştırmaların yapılması, araştırma bulgularının yaygınlaştırılmasında sivil toplum örgütlerinden yararlanılması.
	Nüfus, tüketim, üretim, çevre, doğal kaynaklar ve insan sağlığı arasındaki bağlantılar konusunda araştırmaların yapılması.
	Kent yönetiminde çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik teknik-eğitsel-yönetimsel-ekonomik konularda çalışma gruplarının oluşturulması.
	Çevre sorunlarının çözümü ile doğrudan ve dolaylı ilgisi olan kurum ve kuruluşlar arasında özellikle belediyeler ve köy muhtarlıkları ile işbölümü ve işbirliği sağlanmasına yönelik mekanizmaların geliştirilmesi.
	Çevre sorunlarının giderilmesinde ilgili belediyeler, köy muhtarlıkları, ilgili firmalar ve STK'ların katılımının sağlanarak toplumsal uzlaşma ve katılıma önem verilmesi.
Çevre Yönetimi	Sağlıklı işleyen bir çevre yönetimi mekanizmasının kurulmasında

için Kurum ve Kuruluşlar Arası Ortak Çalışma Platformlarının Oluşturulması	yerel yönetimler arası işbirliklerinin kurulması.
	Çevre yönetiminin etkin araçlarından biri olan ÇED süreçlerinde eşgüdümlü çalışma olanaklarının yaratılması.
	Bilecik Belediyeler Birliği'nin katı atık bertarafı amaçlı birlikteliğinin katı atık yönetimi ve su yönetimi başta olmak üzere diğer çevre yönetimi alanlarına da kaydırılması.
Çevresel Sürdürülebilirlik için Ekonomik Önlemlerin Alınması	Geri dönüşüm amaçlı girişimlerin ödüllendirilmesi.
	Sanayi'nin geri dönüşüm amaçlı girişimlerinde kolaylaştırıcı olunması.
	Her türlü çevresel problemin oluşmasında rolü olan kişi ve kuruluşların cezalandırılması.
	Geri dönüşüm uygulamalarının sağladığı ekonomik avantajlar konusunda yapılan araştırmaların başta sanayiciler ve yerel yönetim çalışanları olmak üzere tüm toplum kesimlerine ulaştırılmasının sağlanması.

2.2 Demografik Yapıya İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

Bilecik İl Çevre Düzeni Planı'nda demografik yapıya ilişkin stratejiler;

- Matematiksel hesaplara dayanan trend nüfus artışı,
- Sektörel gelişme önceliklerine dayalı sektörel projeksiyon hesabı,
- Fiziksel taşıma kapasitesine göre taşınabilir nüfusun alt ve üst sınırları ile
- İçme ve kullanma suyu projeksiyonuna göre taşınabilir nüfus,

değişkenleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Nüfusun il içinde sağlıklı dağılımı ile nitelik ve nicelik artışında dikkate alınması gereken stratejik ilkelerin tanımlanması amaçlanmıştır.

Matematiksel Hesaplara Dayanan Trend Nüfus Artışı

Projeksiyonlar için veri olarak Genel Nüfus Sayımları kullanılmıştır. Genel Nüfus Sayımları Bilecik nüfusu için cinsiyet bazında ve kırsal kentsel bazda veri sağlayan tek kaynaktır. 1927 yılındaki ilk sayımdan sonra genel nüfus sayımları 1935 yılından 1990 yılına kadar her beş yılda bir yapılmıştır. Son sayım 22 Ekim 2000 tarihinde gerçekleşmiş olup, Bilecik İli nüfus projeksiyonu çalışmalarında 1980 yılı ve sonrasındaki nüfus sayım bilgileri kullanılmıştır. Bilecik'te 1927–2000 döneminde nüfus artışı olmakla beraber Türkiye ortalamasının çok altında kalmıştır. En hızlı nüfus artışı 1980-1990 döneminde, %19 hızı ile gerçekleşmiştir. En düşük nüfus artış hızı ise ‰5 ile 1960-1965 arasında yaşanmıştır, söz konusu dönem Bilecik İli'nin en hızlı göç verdiği dönemdir. Son iki nüfus sayımı arası olan 1990-2000 döneminde, Bilecik'in nüfus artış hızı %10,5'tir. 2000 yılı sayım sonucuna göre 194.326 olan Bilecik İli nüfusu Türkiye nüfusunun %2,8 ini oluşturmaktadır (İl Nüfus Müd.).

Matematiksel yöntemlerle yapılan projeksiyon hesabında, nüfus büyüklüğünde 5 yıllık sayım dönemlerinde gerçekleşen artış temel alınmaktadır. Bu yöntemlerde dıştan gelecek ekonomik, sosyal herhangi bir etkinin olmayacağı ve mevcut gelişmenin matematiksel olarak 2030 yılına kadar aynen devam edeceği varsayılmıştır.

Matematiksel Nüfus Projeksiyonu'nda 4 farklı matematiksel yöntem kullanılmıştır;

- Üssel Artış Yöntemi

- En Küçük Kareler Yöntem
- Bileşik Faiz Yöntemi
- Aritmetik Yöntem

Kullanılan yöntemler ile 2030 yılı nüfus projeksiyonları il bütünü ve ilçeler için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ancak İnhisar ve Yenipazar İlçeleri'nin 1990 yılında ilçe olmaları ve dolayısıyla bu iki ilçeye ait nüfus verilerinin sadece 1990 yılından sonra mevcut olması, matematiksel yöntemlerin işlemleri için gerekli olan geçmiş yıl verilerine ulaşılmasını engellemiş ve matematiksel yöntemler ile projeksiyon yapılmasına olanak vermemiştir. Anılan ilçelerin, ilçe statüsü kazanması ayrıldıkları Söğüt ve Gölpaazarı İlçeleri'nin nüfus verilerini de etkilemiştir.

Üssel Artış Yöntemi

Bu yöntemle göre yapılan hesapta nüfus artış hızı (r) aşağıdaki formül yolu ile hesaplanmaktadır.

$$P_t = P_0 \times e^{rt}$$

- P₀ = İlk Nüfus
r = Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı
t = Zaman
P_t = Projekte Nüfus
e = 2,71828183

Formüle göre yapılan hesaplamada 2030 yılında Bilecik İl Bütünü nüfusu 296.315'e çıkmakta olup, toplamda 101.989 kişilik bir nüfus artışı gerçekleşmesi öngörülmektedir (Tablo 2.1). Üssel artış yönteminin sergilediği nüfus eğrisi, Bilecik İli'nin mevcut nüfus gelişim eğrisi ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 2.1: Üssel Artış Yöntemine Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu
2000	194.326
2005	208.482
2010	223.669
2015	239.962
2020	257.442
2025	276.195
2030	296.315

İl bütününde gerçekleşecek olan bu nüfus artışının ilçelere göre dağılımı Tablo 2.2'de görülmektedir.

Tablo 2.2: Üssel Artış Yöntemine Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu					
	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt *	Gölpazarı *	Pazaryeri
2000	52.929	60.863	21.070	20.974	13.617	13.296
2005	58.289	70.921	23.054	20.367	12.068	12.581
2010	64.191	82.642	25.224	19.778	10.695	11.905
2015	70.691	96.300	27.599	19.207	9.478	11.265
2020	77.849	112.214	30.197	18.651	8.400	10.659
2025	85.732	130.759	33.040	18.112	7.444	10.086
2030	94.413	152.368	36.151	17.588	6.597	9.544

* Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nde elde edilen projeksiyon nüfus bilgileri değerlendirilirken; söz konusu nüfus kaybetme eğrisinde İnhisar ve Yenipazar'ın 1990 yılı itibarı ile Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nden ayrılarak ilçe statüsü kazanmalarının etkisi de göz ardı edilmemelidir.

Üssel artışa göre yapılan nüfus projeksiyonunda, Bilecik Merkez İlçe nüfusunun %79'luk bir artışla 2030 yılında 94.413'a ulaşacağı görülmektedir. Yine bu projeksiyona göre Bozüyük İlçesi'nde %60'lık bir nüfus artışı gerçekleşerek, 2030 yılı nüfusu 152.368'e çıkacağı öngörülmektedir. Osmaneli İlçesi'nde ise %71,5'lik bir nüfus artışı gerçekleşecek ve 2030 yılı için nüfus 36.151 olarak hesaplanmaktadır. Söğüt İlçesi nüfusu ise diğer ilçelerden farklı olarak 2030 yılında %16'lık bir nüfus kaybına uğrayarak 17.588'e düşeceği tahmin edilmektedir.

Yapılan hesaplamada, benzer bir durumun Gölpazarı ve Pazaryeri İlçeleri için de geçerli olduğu görülmektedir. Gölpazarı İlçesi'nin, aynı nüfus artış hızıyla devam etmesi sonucunda 2030 yılında %51,5 gibi büyük bir nüfus kaybı yaşacağı görülmektedir. Pazaryeri İlçesi'nin ise 2030 yılında %28,2'lik bir nüfus azalması yaşayarak nüfusunun 9.544'e düşeceği görülmektedir.

En Küçük Kareler Yöntemi

Matematiksel projeksiyon hesabının ikincisi "En Küçük Kareler (EKK)" yöntemi ile yapılmıştır. Yöntemin formülü aşağıdaki gibidir.

$$y = a + bx$$

$$a = y / n$$

$$b = xy / x^2$$

Buna göre Bilecik İl bütününde 2030 yılında mevcut nüfusa göre % 7,8'lik bir artış gerçekleşecektir. En küçük kareler yönteminin sergilediği nüfus eğrisi, Bilecik İli'nin mevcut nüfus gelişim eğrisinin üstünde bir eğri çizmektedir.

Tablo 2.3: En Küçük Kareler Yöntemine Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu
2000	209.591
2005	221.748
2010	233.905
2015	246.063
2020	258.220
2025	270.377
2030	282.535

Bilecik İli ilçeleri için en küçük kareler yöntemi ile yapılmış olan projeksiyonda, Merkez İlçe nüfusunun 84.229'a çıkacağı, yani %59'luk bir nüfus artışı yaşanacağı öngörülmektedir.

Bozüyük İlçesi'nin 2030 nüfusunun ise Merkez İlçe'yi de geçerek 112.046'ya ulaşacağı hesaplanmaktadır. Yöntemden toplamda %84'lük büyük bir gelişme gerçekleşeceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Yönteme göre Osmaneli İlçesi nüfusu mevcut duruma göre %55 gelişme göstererek

32.669'a çıkacaktır. Söğüt ve Pazaryeri'nde ise, üssel artış yönteminde olduğu gibi nüfus kaybı yaşanacağı sonucu çıkmaktadır. Sonuca göre Söğüt İlçesi'nde %37'lik ve Pazaryeri İlçesi'nde %43'lük bir düşüş yaşanacaktır. Gölpazarı İlçesi'nde 2030 yılı nüfusunun ise 2015 yılında 2.141'e, 2020 yılından itibaren ise eksiye düşmeye başlayacağı sonucu çıkmaktadır.

Tablo 2.4: En Küçük Kareler Yöntemine Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu					
	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt *	Gölpazarı *	Pazaryeri
2000	57.667	69.317	22.996	19.328	9.834	12.743
2005	62.094	76.438	24.608	18.309	7.270	11.883
2010	66.521	83.560	26.220	17.289	4.705	11.023
2015	70.948	90.682	27.832	16.270	2.141	10.163
2020	75.375	97.803	29.445	15.251	-423	9.303
2025	79.802	104.925	31.057	14.231	-2.987	8.443
2030	84.229	112.046	32.669	13.212	-5.551	7.583

* Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nde elde edilen projeksiyon nüfus bilgileri değerlendirilirken; söz konusu nüfus kaybetme eğrisinde İnhisar ve Yenipazar'ın 1990 yılı itibarı ile Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nden ayrılarak ilçe statüsü kazanmalarının etkisi de göz ardı edilmemelidir.

Bileşik Faiz Yöntemi

$$P_t = P_o (1+r)^t$$

Bu yöntemde;

P_o = Son nüfus

r = Yıllık ortalama nüfus artışı

P_t = Projeksiyon nüfusedur.

Bileşik faiz yöntemine göre yapılan nüfus projeksiyonunda 2000 yılında 194.326 olan mevcut nüfus, yöntemine göre formülize edildiğinde 2000 yılında 202.640 olarak görülmektedir. Benzer bir durum ilçeler için yapılan hesaplarda da geçerlidir. Bileşik faiz yönteminin sergilediği nüfus eğrisi, Bileşik İli'nin mevcut nüfus gelişim eğrisinin üstünde bir eğri çizmektedir.

Ancak sonuçta üretilen değerlere bakıldığında, İl nüfusunun 2030 yılında 308.086'ya çıkacağı görülmektedir. Bu da 2000 yılı mevcut nüfusunun %58,5 oranında artış gösterecek olması anlamına gelmektedir.

Tablo 2.5: Bileşik Faiz Yöntemine Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu
2000	202.640
2005	217.295
2010	233.010
2015	249.861
2020	267.931
2025	287.308
2030	308.086

Bileşik faiz hesabına göre yapılmış olan ilçe projeksiyonlarına bakıldığında, 2030 yılında Merkez İlçe nüfusu'nun 52.929'dan 99.434'e çıkacağı (%87,8 oranında artış), Bozüyük İlçesi'nin 60.863'den 164.505'e çıkacağı (%170 oranında bir artış) ve Osmaneli İlçe nüfusunun da 21.070'den 37.955'e (%80 oranında artış) çıkacağı görülmektedir.

Diğer yöntemlere göre yapılan nüfus hesaplarında olduğu gibi, bileşik faiz yöntemine göre yapılan hesapta da en çok nüfus artışının Bozüyük İlçesi'nde gerçekleşeceği görülmektedir.

Tablo 2.6: Bileşik Faiz Yöntemine Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu					
	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt *	Gölpazarı *	Pazaryeri
2000	56.052	66.621	22.228	20.607	12.860	12.654
2005	61.671	77.453	24.301	20.009	12.165	11.198
2010	67.853	90.046	26.568	19.429	11.507	9.909
2015	74.655	104.687	29.046	18.865	10.885	8.769
2020	82.140	121.709	31.755	18.318	10.297	7.760
2025	90.374	141.498	34.717	17.787	9.740	6.867
2030	99.434	164.505	37.955	17.271	9.214	6.076

* Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nde elde edilen projeksiyon nüfus bilgileri değerlendirilirken; söz konusu nüfus kaybetme eğrisinde İnhisar ve Yenipazar'ın 1990 yılı itibarı ile Söğüt ve

Gölpazarı İlçeleri'nden ayrılarak ilçe statüsü kazanmalarının etkisi de göz ardı edilmemelidir.

Diğer ilçeler için yapılan projeksiyon hesaplarına bakıldığında benzer olarak; Söğüt, Gölpazarı ve Pazaryeri İlçeleri'nde nüfus kaybı yaşanacağı görülmektedir. 2030 yılı için yapılan hesaba göre Söğüt nüfusu %17,6; Gölpazarı nüfusu %55; Pazaryeri nüfusu ise % 30.7 oranında azalma göstereceklerdir.

Aritmetik Yöntem

Yapılan nüfus tahmini yöntemlerinden biri olan "Aritmetik Yöntem" in formülü aşağıdaki gibidir;

$$b = (Pt1 - Po) / n$$

- Pt = Projeksiyon yılı nüfusu
Po = Başlangıç yılı nüfusu
n = Nüfus aralığı
b = Aritmetik nüfus artış oranı
Pt1 = Son sayım yılı nüfusu

Aritmetik yöntemle, yani $Pt = Po + bn$ formülü kullanılarak yapılan nüfus tahmininde yine 2000 yılı nüfusları yöntemle göre projekte edildiğinde mevcudun üstünde rakamlar elde edilmiştir.

Yönteme göre, 2030 yılında il bütünü nüfusu 265.314'e çıkacaktır. Bu da mevcut nüfusun %36,5 oranında artış göstereceği anlamına gelmektedir. Aritmetik artış yönteminin sergilediği nüfus eğrisi, Bilecik İli'nin mevcut nüfus gelişim eğrisinin üstünde bir eğri çizmektedir.

Tablo 2.7. Aritmetik Yönteme Göre 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu
2000	200.779
2005	211.535
2010	222.291
2015	233.046
2020	243.802
2025	254.558
2030	265.314

İlçe nüfus projeksiyonlarına göre, 2030 yılı için Bilecik Merkez İlçe nüfusu 78.126 (%47 oranında artış), Bozüyük nüfusu 102.139 (%67.8), Osmaneli nüfusu 30.544'e (%44.9 oranında artış) çıkacaktır. Ancak yine hesaba göre Söğüt, Pazaryeri ve Gölpazarı İlçeleri'nde nüfus kaybı yaşanacaktır. Söğüt nüfusu 20.598'den 16.840'a, Pazaryeri nüfusu 12.843'ten 8.313'e, Gölpazarı nüfusu ise 12.416'dan 410'a düşecektir.

Tablo 2.8: Aritmetik Yönteme Göre İlçelerin 2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu					
	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt *	Gölpazarı *	Pazaryeri
2000	55.220	64.615	21.931	20.598	12.416	12.843
2005	59.037	70.869	23.367	19.972	10.415	12.088
2010	62.855	77.123	24.802	19.345	8.414	11.333
2015	66.673	83.377	26.238	18.719	6.413	10.578
2020	70.491	89.631	27.673	18.093	4.412	9.823
2025	74.308	95.885	29.109	17.466	2.411	9.068
2030	78.126	102.139	30.544	16.840	410	8.313

* Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nde elde edilen projeksiyon nüfus bilgileri değerlendirilirken; söz konusu nüfus kaybetme eğrisinde İnhisar ve Yenipazar'ın 1990 yılı itibarı ile Söğüt ve Gölpazarı İlçeleri'nden ayrılarak ilçe statüsü kazanmalarının etkisi de göz ardı edilmemelidir.

Ortalama Hesabı

Ortalama hesabında, daha önce farklı dört yönteme göre yapılan hesapların aritmetik ortalaması alınmıştır.

Yapılan hesaba göre Bilecik İl bütünü nüfusu 2030 yılında 288.062'ye ulaşacağı öngörülmektedir. Bu da, mevcut nüfusun %48 oranında artması anlamına gelmektedir (Tablo 2.9).

Tablo 2.9: Bilecik İl Bütünü 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	194.326	209.591	202.640	200.779	201.834
2005	208.482	221.748	217.295	211.535	214.765
2010	223.669	233.905	233.010	222.291	228.219
2015	239.962	246.063	249.861	233.046	242.233
2020	257.442	258.220	267.931	243.802	256.849
2025	276.195	270.377	287.308	254.558	272.110
2030	296.315	282.535	308.086	265.314	288.062

Merkez İlçe'nin nüfus projeksiyonu ortalamasına göre 2030 yılında 89.051'e ulaşması, yani %68,2'lik bir oranda artış yaşanması beklenmektedir (Tablo 2.10).

Tablo 2.10: Merkez İlçe 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	52.929	57.667	56.052	55.220	55.467
2005	58.289	62.094	61.671	59.037	60.273
2010	64.191	66.521	67.853	62.855	65.355
2015	70.691	70.948	74.655	66.673	70.742
2020	77.849	75.375	82.140	70.491	76.464
2025	85.732	79.802	90.374	74.308	82.554
2030	94.413	84.229	99.434	78.126	89.051

Bozüyük İlçesi'ne bakıldığında, ortalama hesabına göre ilçenin 2030 yılında 132.764 kişilik bir nüfusa sahip olması beklenmektedir. Artış oranı %118 olup, il bütününde yapılan tüm hesap yöntemlerine göre en yüksek nüfus artışının Bozüyük İlçesi'nde olması beklenmektedir (Tablo 2.11).

Tablo 2.11: Bozüyük İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	60.863	69.317	66.621	64.615	65.354
2005	70.921	76.438	77.453	70.869	73.920
2010	82.642	83.560	90.046	77.123	83.343
2015	96.300	90.682	104.687	83.377	93.761
2020	112.214	97.803	121.709	89.631	105.339
2025	130.759	104.925	141.498	95.885	118.267
2030	152.368	112.046	164.505	102.139	132.764

2030 yılı nüfus projeksiyonları ortalamasına göre Osmaneli İlçesi için yapılan hesap, nüfusun 34.330'a çıkacağını göstermektedir. Toplam nüfus %62,9 oranında artacaktır (Tablo 2.12).

Tablo 2.12: Osmaneli İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	21.070	22.996	22.228	21.931	22.056
2005	23.054	24.608	24.301	23.367	23.832
2010	25.224	26.220	26.568	24.802	25.704
2015	27.599	27.832	29.046	26.238	27.679
2020	30.197	29.445	31.755	27.673	29.767
2025	33.040	31.057	34.717	29.109	31.981
2030	36.151	32.669	37.955	30.544	34.330

Ortalamaya göre Söğüt İlçesi, yapılan diğer hesaplarda da görüldüğü gibi nüfus kaybı yaşayacak olan ilçelerdendir. Mevcutta gerçekleşmekte olan nüfus kaybı aynı şekilde devam ederse, hesaba göre ilçenin 2030 yılında %22.6 oranında nüfus kaybetmesi beklenmektedir (Tablo 2.13).

Tablo 2.13: Söğüt İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	20.974	19.328	20.607	20.598	20.377
2005	20.367	18.309	20.009	19.972	19.664
2010	19.778	17.289	19.429	19.345	18.961
2015	19.207	16.270	18.865	18.719	18.265
2020	18.651	15.251	18.318	18.093	17.578
2025	18.112	14.231	17.787	17.466	16.899
2030	17.588	13.212	17.271	16.840	16.228

Gölpazarı İlçesi de yapılan hesaplamalara göre, Söğüt İlçesi'ne benzer şekilde nüfus kaybedecek ilçelerdendir. Ancak Gölpazarı İlçesi'nde % 86 gibi çok daha yüksek bir oranda nüfus kaybı söz konusudur (Tablo 2.14).

Tablo 2.14: Gölpazarı İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	13.617	9.834	12.654	12.416	12.130
2005	12.068	7.270	11.198	10.415	10.238
2010	10.695	4.705	9.909	8.414	8.431
2015	9.478	2.141	8.769	6.413	6.700
2020	8.400	-423	7.760	4.412	5.037
2025	7.444	-2.987	6.867	2.411	3.434
2030	6.597	-5.551	6.076	410	1.883

Pazaryeri İlçesi için de nüfus kaybı söz konusudur. Yapılan matematiksel hesaba göre nüfus kaybı %34.8 oranında gerçekleşecektir. Bu durumda en çok nüfus kaybına uğrayacak ilçe olarak Gölpazarı görülmektedir (Tablo 2.15).

Tablo 2.15: Pazaryeri İlçesi 2030 Yılı Nüfus Projeksiyonları Ortalaması

Yıllar	Üssel yöntem	EKK yöntemi	Bileşik faiz yöntemi	Aritmetik yöntem	Ortalama
2000	13.296	12.743	12.860	12.843	12.936
2005	12.581	11.883	12.165	12.088	12.179
2010	11.905	11.023	11.507	11.333	11.442
2015	11.265	10.163	10.885	10.578	10.723
2020	10.659	9.303	10.297	9.823	10.020
2025	10.086	8.443	9.740	9.068	9.334
2030	9.544	7.583	9.214	8.313	8.663

Sektörel Gelişme Önceliklerine Dayalı Sektörel Projeksiyon Hesabı

Sektörel projeksiyon, “Ekonomik Temel Kuramı - Economic Base Theory”ndan yola çıkılarak formülize edilmiştir. Kuram iki tip temel ekonomi olduğunu varsaymaktadır;

Temel ekonomi (yerel olmayan ekonomi)

Temel olmayan ekonomi (yerel ekonomi)

Temel ekonomi, kent veya bölge dışına mal / hizmet satışının yapıldığı, kentin/bölgenin ekonomisinde motor rolü oynayan sektördür.

Çalışmada kullanılan LQ (Location Quotient - mekânsal sektörel yığılma oranları) Analiz tekniğine göre, LQ değeri 0'a yakın olan sektörler, kent/bölge dışına mal veya hizmet satışının yapılmadığı, kent/bölge ekonomisinde rol oynamayan ve hatta kent içindeki hizmeti bile yeterince karşılayamayan sektörler olarak yorumlanmaktadır. LQ değerinin 1'in üzerine çıkması durumundaysa, o sektörün kent/bölge ekonomisi için rakamın yüksekliği oranında sürükleyici sektör olduğu söylenebilmektedir. Çalışmada Bilecik sektörlerinin bölgesel ekonomi içindeki yerinin ve temel ekonomik sektörünün tespiti için öncelikli olarak tüm Marmara Bölgesi illeri ile Marmara Bölgesi'nde yer almayan Bilecik'in iki komşu ili olan Eskişehir ve Kütahya'nın LQ değerleri hesaplanmıştır.

Bilecik İli özelinde LQ analiz tekniğine göre yapılan hesaplamalarda, DİE'nin sektörlerde istihdam eden nüfus verileri kullanılmıştır. İmalat Sanayi sektörü örneğinde söz konusu yaklaşım formül içinde değerlendirildiğinde;

Bilecik "İmalat Sanayi" sektörü için Bilecik LQ formülü;

$$\text{Bilecik LQ imalat} = \frac{\frac{\text{Bilecik İmalat Sanayi Sektöründe Çalışan Sayısı}}{\text{Bilecik İl Bütünü Toplam İstihdam Nüfusu}}}{\frac{\text{Bölgede İmalat Sanayi Sektöründe Çalışan Sayısı}}{\text{Bölge Bütünü Toplam İstihdam Nüfusu}}}$$

olarak hesaplanmaktadır.

Hesaba göre Bilecik için temel sektör Tarım sektörü ile Madencilik ve Taş Ocakçılığı olarak görülmektedir. İnşaat, mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve yardımcı iş hizmetlerinde ise İl'in kendine yeterliliği dahi sorgulanır niteliktedir (Tablo 2.16).

Tablo 2.16: Marmara İlleri Sektörel LQ Analizi

	Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	Madencilik ve Taşocakçılığı	İmalat Sanayi	Elektrik Gaz Su	İnşaat	Toptan/ Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller	Ulaştırma, Haberleşme, Depolama	Mali kurumlar, Sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumlara yardımcı iş hizmetleri	Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler
Bilecik	1,77	1,44	0,76	0,75	0,58	0,41	0,61	0,31	1,09
Balıkesir	2,16	1,63	0,32	0,59	0,70	0,63	0,55	0,40	0,90
Bolu	2,15	1,06	0,43	0,62	1,02	0,52	0,63	0,34	0,77
Bursa	1,27	0,66	1,13	1,03	0,85	0,83	0,71	0,54	0,83
Çanakkale	2,13	1,62	0,34	0,67	0,61	0,50	0,50	0,32	1,08
Eskişehir	1,34	2,28	0,73	0,87	0,77	0,74	0,93	0,55	1,26
Kocaeli	1,48	0,81	0,81	0,76	1,43	0,65	0,79	0,50	0,90
Kütahya	2,54	7,99	0,25	1,81	0,53	0,34	0,36	0,20	0,68
Sakar.	1,97	0,66	0,51	0,76	1,15	0,64	0,59	0,35	0,80
Yalova	1,46	0,40	0,54	1,05	2,22	0,76	0,76	0,62	0,93
İstanbul	0,31	0,31	1,30	1,09	1,07	1,32	1,32	1,52	1,10
Edirne	1,89	1,85	0,34	0,44	0,52	0,60	0,53	0,39	1,37
Kırklareli	1,83	0,31	0,71	1,24	0,48	0,53	0,47	0,31	1,08
Tekirdağ	1,47	0,90	1,05	0,64	0,70	0,60	0,54	0,39	0,96

LQ analizine göre yapılan sektörel projeksiyon hesapları, oranı düşük olan sektör oranlarının yükseltilmesi doğrultusunda elde edilecek ek istihdamın hesap edilmesi prensibine dayalı olarak yapılmıştır. Ancak sektörlerin LQ oranlarının yükseltilmesinde, farklı sektörel önceliklere göre iki yaklaşım doğrultusunda alternatif iki nüfus hesabı yapılmıştır.

Bu yöntem 2030 yılı için kesin bir nüfus hesabı olmakla beraber, sektörlerin gelişmesi sonucu yaratılması gereken işgücünün getireceği ek nüfusun alt ve üst sınırlarının yaklaşık olarak ortaya koyulmasını amaçlamaktadır. Bu hesapta dışsal ekonomik, sosyal ve demografik etkiler göz ardı edilmiştir.

Yaklaşım 1

Yaklaşım 1'e göre "Ziraat, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık", "Madencilik ve Taşocakçılığı" ve "Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler" sektörleri hariç diğer tüm sektörlerin LQ oranlarının "1" olması durumunda gerekecek ek istihdam oranları hesaplanmıştır. LQ değerlerinin 1 olması

ile İl'in kendi içinde yeterli hizmet ve mal talebini karşılamış olacağı varsayılmıştır (Tablo 2.16).

“Ziraat, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık” sektörü, Bilecik'te en yüksek istihdam oranına sahip sektör olup, gelecekte bu sektörün teknolojik gelişmeler, tarımda makineleşme ve göç sebebiyle artış göstermesi beklenmediğinden sektör LQ oranı sabit kabul edilmiştir.

“Madencilik ve Taşocakçılığı” sektörü, 1'in üzerinde LQ değerine sahip olduğu için, 2030 yılında LQ değerinin bölge ortalamasına yakınlaşması öngörülmüştür. Bu açıdan yaklaşım 1'de bu oran bölge ortalaması değerine eşitlenerek hesaplanmıştır.

Hesaplama sonucunda yaklaşım 1'e göre gereken ek istihdam 19.119 kişidir. Çalışmada söz konusu istihdam artışının beraberinde getireceği toplam ek nüfus aile büyüklüğü ile bir arada hesaplanabileceğinden istihdam sonucu gelecek ek nüfus, aile büyüklüğünün 3.7 olduğu varsayımından yola çıkarak;

$$19.119 \times 3.7 = 70.740 \text{ kişi olarak hesaplanmıştır.}$$

Yaklaşım 2

Yaklaşım 2'de yapılmış olan analiz çalışmaları ve ülkesel-bölgesel eğilimler göz önünde bulundurularak, Bilecik İli özelinde belirli sektörlerin daha ön plana çıkacağı varsayılmıştır. Bu varsayımdan yola çıkılarak;

“Madencilik ve Taşocakçılığı” ve “İmalat Sanayi”nin mevcut eğilimler ve bu eğilimleri güçlendiren plan kararları doğrultusunda İl'in temel sektörleri (en güçlü iki sektörü) olacağı varsayılmış ve LQ değerleri “2” kabul edilmiştir.

İl'de sağlanacak turizm ve lojistik alanındaki gelişmeler göz önüne alındığında ise “Toptan/ Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller” ve “Ulaştırma, Haberleşme, Depolama” sektörlerinin diğer sektörlerle oranla daha çok gelişmesi beklendiği için, bu sektörlerle ait LQ oranları “1” kabul edilmiştir.

“Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık” sektörü Yaklaşım 1'deki temel nedene dayanarak bu yaklaşımda da değiştirilmemiştir.

Diğer sektörler için ise, LQ değerlerinde gerçekleşecek artışın bölge ortalamasını yakalayacağı varsayılmıştır.

Yaklaşım 2'de yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen ek istihdam nüfusu 37.124 olmaktadır. Buna göre gelecek toplam ek nüfus ise;

$$37.124 \times 3.7 = 137.358 \text{ kişi olarak hesaplanmıştır.}$$

Tablo 2.17. Bilecik İl Bütünü 2030 Yılı Yaklaşım 1 ve Yaklaşım 2'ye Göre Nüfus Projeksiyonları

Yıllar	Yaklaşım 1'e Göre Nüfus Tahmini	Yaklaşım 2'ye Göre Nüfus Tahmini
2000	194.326	194.326
2005	214.765	226.558
2010	228.219	264.136
2015	242.233	307.947
2020	256.849	359.024
2025	272.110	418.573
2030	288.062	488.000

Tablo 2.18: Yaklaşım 1'e Göre Nüfusun İlçeler İtibarı İle Dağılımı

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu						Toplam
	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt ve İnhisar	Gölpazarı ve Yeni Pazar	Pazaryeri	
1990	43.548	48.443	18.118	28.302	21.274	16.112	175.797
2000	53.446	62.539	21.226	26.747	17.938	12.430	194.326
2005	59.037	70.869	23.367	28.164	17.706	12.088	211.231
2010	62.855	77.123	24.802	28.694	16.878	11.333	221.685
2015	66.673	83.377	26.238	29.223	16.051	10.578	232.141
2020	70.491	89.631	27.673	29.753	15.224	9.823	242.595
2025	74.308	95.885	29.109	30.282	14.397	9.068	253.049
2030	85.389	111.635	33.384	33.676	14.831	9.086	288.000

Tablo 2.19: Yaklaşım 1'e Göre Nüfusun Gelişme Aksları İtibarı İle Dağılımı

Yıllar	Bozüyük - Bilecik - Osmaneli Aksı	Söğüt ve İnhisar	Gölpazarı ve Yeni Pazar	Pazaryeri	Toplam
2000	137.211	26.747	17.938	12.430	194.326
2005	153.273	28.164	17.706	12.088	211.231
2010	164.780	28.694	16.878	11.333	221.685
2015	176.288	29.223	16.051	10.578	232.141
2020	187.795	29.753	15.224	9.823	242.595
2025	199.302	30.282	14.397	9.068	253.049
2030	230.407	33.676	14.831	9.086	288.000

Tablo 2.20: Yaklaşım 2'ye Göre Nüfusun İlçeler İtibarı İle Dağılımı

Yıllar	Projeksiyon Nüfusu						Toplam
	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt ve İnhisar	Gölpazarı ve Yeni Pazar	Pazaryeri	
2000	53.446	62.539	21.226	26.747	17.938	12.430	194.326
2005	63.321	76.011	25.062	30.208	18.990	12.965	226.558
2010	74.891	91.891	29.551	34.189	20.110	13.503	264.136
2015	88.445	110.604	34.806	38.766	21.293	14.032	307.947
2020	104.322	132.648	40.954	44.032	22.530	14.537	359.024
2025	122.914	158.605	48.150	50.091	23.814	15.000	418.573
2030	144.687	189.158	56.567	57.063	25.130	15.395	488.000

Tablo 2.21: Yaklaşım 2'ye Göre Nüfusun Gelişme Aksları İtibarı İle Dağılımı

Yıllar	Bozüyük - Bilecik - Osmaneli Aksı	Söğüt ve İnhisar	Gölpazarı ve Yeni Pazar	Pazaryeri	Toplam
2000	137.211	26.747	17.938	12.430	194.326
2005	164.394	30.208	18.990	12.965	226.558
2010	196.334	34.189	20.110	13.503	264.136
2015	233.855	38.766	21.293	14.032	307.947
2020	277.924	44.032	22.530	14.537	359.024
2025	329.669	50.091	23.814	15.000	418.573
2030	390.412	57.063	25.130	15.395	488.000

Tablo 2.22: 2030 Yılı İlçelere Göre Alt ve Üst Nüfus Kestirimleri

İlçeler	2030 yılı Alt Nüfus Limiti (Yaklaşım 1'e Göre)	2030 yılı Üst Nüfus Limiti (Yaklaşım 2'ye Göre)
Bilecik Merkez	90 000 (85.389)	150 000 (144.687)
Bozüyük	110 000 (111.635)	210 000 (210.870)
Osmaneli	35 000 (33.384)	60 000 (56.567)
Söğüt - İnhisar	35 000 (33.676)	60 000 (57.063)
Pazaryeri	9 000 (8.663)	15 000 (15.395)
Gölpazarı - Yenipazar	15 000 (14.831)	25 000 (25.130)
Toplam	Yaklaşık 300 000 (288 000)	Yaklaşık 500 000 (488 000)

Tablo 2.23: 2030 Yılı Gelişme Aksları Alt ve Üst Nüfus Kestirimleri

İlçeler	2030 yılı Alt Nüfus Limiti (Yaklaşım 1'e Göre)	2030 yılı Üst Nüfus Limiti (Yaklaşım 2'ye Göre)	İl Toplamına Oranı
Bozüyük - Bilecik - Osmaneli Aksı	230 000 (230.407)	400 000 (390.412)	80 %
Söğüt - İnhisar	35 000 (33.676)	60 000 (57.063)	12%
Pazaryeri	9 000 (8.663)	15 000 (15.395)	3%
Gölpazarı - Yenipazar	15 000 (14.831)	25 000 (25.130)	5%
Toplam	300 000 (288 000)	500 000 (488 000)	100 %

(Parantez içindekiler hesaplamalardan çıkan değerleri göstermektedir. Kolaylık sağlamak için rakamlar yuvarlatılarak verilmiştir.)

Tablo 2.24: Yaklaşım 1'ye Göre 2030 Yılı İlçe Merkezleri Kentsel Nüfusu

Yıllar	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt ve İnhisar	Gölpazarı ve Yeni Pazar	Pazaryeri	Toplam
1990	23.273	33.162	8.704	11.096	7.826	6.410	90.471
2000	34.105	47.469	12.814	14.962	8.371	6.659	124.380
2005	42.507	57.404	16.824	20.278	11.332	7.736	156.081
2010	50.913	64.783	20.130	21.520	12.659	9.198	179.203
2015	56.672	72.538	22.302	23.671	13.001	8.568	196.753
2020	61.327	80.668	24.076	24.397	12.484	8.055	211.006
2025	66.134	88.214	26.603	25.740	12.237	7.708	226.636
2030	78.039	104.936	31.047	29.298	12.903	7.905	264.128

Yaklaşım 1'e göre Merkez İlçenin kentsel nüfusu, yaklaşık 34.000'den 78.000'e çıkmaktadır. Bu dönemde en yüksek kentsel nüfus 105.000 ile Bozüyük ilçesinde görülmektedir. Osmaneli ilçesi 31.000, Söğüt ve İnhisar 29.000, Gölpazarı ve Yenipazar 13.000, Pazaryeri ilçesinin 8.000 nüfusa ulaşması beklenmektedir.

Tablo 2.25: Yaklaşım 2'ye Göre 2030 Yılı İlçe Merkezleri Kentsel Nüfusu

Yıllar	Merkez İlçe	Bozüyük	Osmaneli	Söğüt & İnhisar	Gölpazarı & Yenipazar	Pazaryeri	Toplam
2000	34.105	47.469	12.814	14.962	8.371	6.659	124.380
2005	45.591	61.569	18.045	21.750	12.154	8.298	167.406
2010	60.662	77.189	23.985	25.641	15.083	10.959	213.519
2015	75.178	96.225	29.585	31.401	17.247	11.366	261.003
2020	90.760	119.383	35.630	36.107	18.475	11.921	312.275
2025	109.394	145.917	44.005	42.577	20.242	12.750	374.884
2030	132.232	177.809	52.607	49.645	21.863	13.394	447.549

Yaklaşım 2'ye göre merkez ilçenin kentsel nüfusu, yaklaşık 34.000'den 132.000'e çıkmaktadır. Bu dönemde en yüksek kentsel nüfus 178.000 ile Bozüyük ilçesinde görülmektedir.

Tablo 2.26: Yaklaşım 1'e Göre 2030 Yılı İşgücünün Sektörler ve İlçeler İtibarı ile Dağılımı

	Ziraat, Avcılık, Orman. Balık.	Madencilik	İmalat Sanayi	Elektrik, Gaz ve Su	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Ulaştırma-Haberleşme	Mali Kurumlar, Sigorta	Toplum Hizmetleri	Toplam	2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	Aktivite Oranı (İstihdam/Nüfus)
Merkez İlçe	1204	573	6829	278	2078	4347	1922	1519	19960	38711	85389	45%
Bozüyük	3344	155	11205	282	3464	5996	3548	1476	18697	48166	111635	43%
Gölpazarı	1873	73	506	18	381	600	384	154	758	4745	10897	44%
İnhisar	1605	114	506	7	0	147	70	50	1011	3510	8117	43%
Osmaneli	2943	182	2529	72	1315	1799	553	339	5053	14785	33384	44%
Pazaryeri	803	9	506	36	606	600	326	232	1011	4128	9086	45%
Söğüt	1070	205	3035	61	606	1349	627	443	3537	10934	25559	43%
Yenipazar	535	68	177	0	208	147	54	39	505	1733	3934	44%

(*) 2030 Yılı İl Projeksiyon Nüfusu 288.000 kişidir.

Tablo 2.27 Yaklaşım 2'ye Göre 2030 Yılı İşgücünün Sektörler ve İlçeler İtibarı ile Dağılımı

	Ziraat, Avcılık, Orman. Balık.	Madencilik	İmalat Sanayi	Elektrik, Gaz ve Su	İnşaat	Toptan ve Perakende Ticaret	Ulaştırma-Haberleşme	Mali Kurumlar, Sigorta	Toplum Hizmetleri	Toplam	2030 Yılı Projeksiyon Nüfusu	Aktivite Oranı (İstihdam/Nüfus)
Merkez İlçe	2040	824	17682	400	2987	6249	2763	2183	28691	63820	144687	44%
Bozüyük	5666	222	29012	405	4979	8619	5100	2121	26875	82999	189158	44%
Gölpazarı	3173	105	1310	26	548	862	551	221	1090	7885	18464	43%
İnhisar	2720	164	1310	10	0	211	101	72	1453	6040	13754	44%
Osmaneli	4986	262	6549	104	1890	2586	795	488	7264	24922	56567	44%
Pazaryeri	1360	13	1310	52	871	862	468	334	1453	6723	15395	44%
Söğüt	1813	294	7859	88	871	1939	901	637	5085	19488	43309	45%
Yenipazar	907	98	458	0	299	211	77	57	726	2833	6666	43%

(*) 2030 Yılı İl Projeksiyon Nüfusu 488.000 kişidir.

Tablo 2.28: LQ Oranlarına Göre Bilecik İli 2030 Yılı Nüfus ve İstihdam Projeksiyonu

Sektörler	Bilecik Lq	Bölge Lq Ortalaması	Yaklaşım 1 1'e Yakınsama		Yaklaşım 2 Ortalamaya Yaklaşma	
			Lq Tahmin	Ek İstihdam	Lq Tahmin	Ek İstihdam
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	1,77	1,70	Sabit	0	0	0
Madencilik ve Taşocakçılığı	1,44	1,57	1,57	41	2	140
İmalat Sanayi	0,76	0,66	1	5.031	2	25.846
Elektrik Gaz Su	0,75	0,88	1	86	0,88	46
İnşaat	0,58	0,90	1	2.078	0,90	1.592
Toptan/ Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller	0,41	0,65	1	7.102	1,00	7.102
Ulaştırma, Haberleşme, Depolama	0,61	0,66	1	1.612	1,00	1.612
Mali kurumlar, Sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri	0,31	0,48	1	3.169	0,48	786
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	1,09	0,98	Sabit	0	2	14.176
Toplam Ek İstihdam			19.119		51.300	
Toplam Ek Nüfus			70.740 kişi		189.810 kişi	

Fiziksel Taşıma Kapasitesine Göre Taşınabilir Nüfusun Alt ve Üst Sınırı Planda, sürdürülebilirlik kapsamında; ekolojik denge, doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve arazinin tarımsal ekonomi yaratma gücü göz önünde bulundurularak koruma altına alınan alanlar belirlenmiş ve yerleşmeye kesinlikle açılmaması ilke kararı olarak belirlenmiştir. Buna göre Bilecik'te; Orman alanları, 1., 2. ve 8. derece tarım toprakları, Sulu, dikili tarım alanları, Mera alanları, Sulama alanları, Karasu memba koruma bandı, Gölet ve barajlar ile 200 m koruma bantları, Akarsuların etrafında yer alan çeşitli mesafelerdeki koruma bantları, Maden sahalarının etrafında 500 m ile 1 km arasında değişen koruma bantları, 3. sınıf tarım alanları ile %30 üstü eğimli alanlar mutlak korumaya tabii olan alanlar olup, kesinlikle yerleşime açılmayacaktır.

Ayrıca, Karasu mansab sınırı ve sivilaşma riskli alanların, sadece kentsel gelişim baskısı altında olduğu ve kentsel gelişme alternatif gelişme alanının var olmadığı durumlarda denetimli olarak gelişime açılabilmesi kararlaştırılmıştır.

Yukarıda belirtilmiş korumaya esas olan alanlar dışındaki alanlar, yerleşime açılması sakıncalı olmayan alanlardır. Mevcut yerleşim alanlarının gelişme eğilimleri ve yerleşim çevreleri seçilmiş kriterler doğrultusunda incelenerek, kentsel gelişme alanları belirlenmiştir. Kentsel gelişme alanlarının ilçelere göre dağılımı ve 75 kişi/ha, 100 kişi/ha, 150 kişi/ha ve 200 kişi/ha olarak farklı yoğunluklar doğrultusunda taşıyabilecekleri nüfus miktarları Tablo 2.29'de görölmektedir.

Tablo 2.29: Farklı Yoğunluklara Göre Kentsel Gelişme Alanlarının Nüfus Taşıma Kapasitesi

İlçe	Toplam Gelişmeye Açılacak Alan (ha)	75 kişi/ha Yoğunluğa Göre (kişi)	100 kişi/ha Yoğunluğa Göre (kişi)	150 kişi/ha Yoğunluğa Göre (kişi)	200 kişi/ha Yoğunluğa Göre (kişi)
Bilecik Merkez	2.669,98	200.249	266.998	400.497	533.996
Bozüyük	494,83	37.112	49.483	74.225	98.966
Gölpazarı	228,02	17.101	22.802	34.202	45.603
İnhisar	51,73	3.880	5.173	7.760	10.347
Osmaneli	235,73	17.680	23.573	35.359	47.146
Pazaryeri	359,02	26.926	35.902	53.853	71.804
Söğüt	170,19	12.764	17.019	25.528	34.038
Yenipazar	193,13	14.485	19.313	28.970	38.626
Toplam	4.402,63	330.197	440.263	660.395	880.526

Tabloya göre, en kısıtlı gelişme alanına sahip ilçe 51,73 ha ile İnhisar İlçesi'dir. En çok gelişme alanına sahip ilçe ise 2.669,98 ha ile Bilecik Merkez İlçesi'dir.

İçme ve Kullanma Suyu Projeksiyonuna Göre Taşınabilir Nüfus

Tablo 2.30'de görüldüğü gibi İl'in su kaynaklarının yaklaşık %85'ini yerüstü suları oluşturmaktadır. İl bütününde su kaynaklarının yetersiz olması başta giderek büyüyen Bilecik Merkez, Bozüyük ve Osmaneli İlçeleri olmak üzere tüm ilçelerde yeni içme suyu kaynaklarına ihtiyaç duyulmasını beraberinde getirmiştir. Bu sebeple Karasu İçme Suyu Projesi başlatılmıştır.

Mevcut göletlerden büyük hacimli olanlarının içme ve kullanma suyu kaynağı olarak kullanılması durumunda, yaklaşık 4 m³/sn debide su çekmek mümkün olacaktır. Bu da göletlerden elde edilebilecek yaklaşık 127 hm³/yıl su kaynağı demektir. Karasu Çayı'nın 47 hm³/yıl potansiyeli ile diğer küçük yüzeysel kaynakların tahmini 5 hm³/yıl potansiyeli eklendiğinde, Bilecik İli'nin toplam su rezervlerinin yaklaşık 215 hm³/yıl olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin yıllık çekilebilir yeraltı su miktarı 12,3 milyar m³'tür (İstanbul Üniversitesi Verisi, 2006). Nüfusa orantılı olarak hesaplandığında Bilecik İli için ortalama çekilebilecek yıllık yeraltı suyu miktarı (Bilecik nüfusunun 200.000 olduğu kabul edilirse);

$$= (12.300.000.000 / 73.000.000) \times 200.000 = 33.000.000 \text{ m}^3 = 33 \text{ hm}^3 \text{dür.}$$

(Yaklaşık)

Tablo 2.30: Bilecik İli Su Kaynakları Miktarı

Su Kaynakları Potansiyeli (Tahmini)	
Su kaynağı	Miktarı (hm ³ /yıl)
Yer üstü suyu	215
Yeraltı suyu	33
Toplam	248

Ancak kullanılabilir su rezervlerinin ortalama; % 5,5 (%5,5 TÜİK tarafından Türkiye için tanımlanan ortalama değerdir) verimle kullanılacağı varsayılırsa, yıllık içme ve kullanma suyu olarak 13,6 hm³/yıl = 13.600.000 m³/yıl su kullanımı sağlanabilecektir (Bu değere sanayi kullanma suyu, tarım sulama suları dahil değildir).

Bilecik İli için Kişi Başına Ortalama Su Tüketimi = 150 lt/kişi gün olarak kabul edilirse;

Kişi başı yıllık su tüketim ortalaması = 54,7 m³/yıl olacaktır.

Bu itibarla mevcut su kaynaklarının % 5,5 verimle kullanılması durumunda; yaklaşık 13.600.000 / 54,7 = 248.629 kişilik içme ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanabilecektir. Bu da tahmini olarak Bilecik İli'nin yaklaşık 2015 yılı nüfusuna eşdeğerdir. Söz konusu hesaplamada sanayi kullanma suyu ve tarımsal sulama ihtiyacı göz önünde bulundurulmadığına göre, mevcut

kaynakların 2015 yılı öncesinde yetersiz kalmaya başlayacağı anlaşılmaktadır. Yani Bilecik İli ve İlçe yönetimlerinin gerekli yatırımları yapmaması durumunda 2015 yılına gelmeden çekilen su miktarı yetmeyecek olup, sürekli su kesintileri zorunlu hale gelebilecektir. Bu sebeple; çevresel stratejiler başlığı altında yer alan su ve atıksu yönetimine ilişkin stratejiler acil olarak uygulanmalıdır.

Demografik yapıya ilişkin sağlıklı stratejilerin tanımlanması amacı ile yapılan dört ayrı projeksiyon çalışması;

İl nüfusunun mevcut eğilimler doğrultusunda artması halinde 2030 yılında yaklaşık olarak 288.000 kişiye ulaşacağını, İl'de ek istihdamın yaratılması halinde söz konusu nüfusun 350.000–480.000 aralığında olabileceğini, söz konusu nüfusun yerleştirilmesinde bir sorunun yaşanmayacağını, ancak; su kaynakları yönetimi konusunda acil çalışmaların başlatılmaması halinde 2015 yılına gelmeden su sıkıntısının baş göstereceğini ortaya koymuştur.

Projeksiyonlar doğrultusunda yaşanacak gelişmeler ise; müdahale edilmediği takdirde artan nüfusun Bilecik Merkez, Bozüyük ve Osmaneli İlçeleri'nde yığılacağını ve İl'in diğer ilçelerinde önemli nüfus kayıpları olacağını göstermektedir. Bu durum halihazırda önemli sosyo-ekonomik farklılıklara sahip ilçeler arasındaki uçurumu büyütecektir. Ayrıca, nüfusu hızla artma eğiliminde olan ilçelerde gerekli altyapı ve konut ihtiyacının aynı hızla karşılanmasının pek mümkün olmaması nedeni ile çarpık ve sağlıklı gelişen yapılar oluşacaktır.

Projeksiyonlar doğrultusunda dikkat çeken bir diğer konu da İl'in su ihtiyacıdır. Kuraklık uyarılarının giderek arttığı bir dönemde bugünün ihtiyaçlarını karşılar gibi görünen su kaynaklarının tahmin edilen zamandan önce yetersiz kalması olasılıklar arasındadır. Bu durum, tüm sektörel gelişmelerin önünde de önemli bir engeldir ve su sorununun çözümlenmemesi halinde İl beklenmedik bir şekilde çok farklı bir yöne kayabilecektir.

İl özelinde gerçekleştirilen dört ayrı projeksiyon İl'de sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla yönelik olarak değerlendirildiğinde, ana stratejiler iki ana başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar; İl'de nüfusun dengeli dağılımının sağlanması ve İl nüfusunun niteliğinin artırılmasıdır.

ANA STRATEJİ - 1	
İl'de Nüfusun Dengeli Dağılımının Sağlanması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Ekonomik Sektörlerde İlçeler Bazında Uzmanlaşmaya Gidilmesi	Hayvancılık yatırımlarının Yenipazar İlçesi'ne yönlendirilmesi.
	Sakarya Vadisi tarımsal kullanım kuşağında seracılık faaliyetlerine yönelik yatırımların yönlendirilmesi.
	Yenipazar İlçesi'ne organik hayvancılık, Cihangazi ve Dodurga beldelerine ise organik bitkisel üretim yatırımlarının yönlendirilmesi.
	Pazaryeri'nin eko-turizm merkezi olarak gelişiminin desteklenmesi.
	Tarım ekonomisinin ağırlık kazandığı yerleşimlerde alternatif tarımsal işletmecilik modellerinin uygulanmasının sağlanması ile entegre tarım uygulamalarına yönelmesi.
Nüfus Kaybeden İlçelerde Ulaşım Bağlantılarının Güçlendirilmesi	Yenipazar-Gölpazarı-Bilecik Merkez ve Yenipazar-Gölpazarı-Taraklı bağlantısının güçlendirilmesi.
	İnhisar-Söğüt-Bilecik Merkez ve İnhisar-Söğüt-Bozüyük bağlantılarının güçlendirilmesi. Söz konusu bağlantılara beldelerin eklenmesinin sağlanması.
	Pazaryeri-Bilecik Merkez ve Pazaryeri-İnegöl bağlantılarının güçlendirilmesi.
Yatırım Önceliklerinin Nüfus Kaybeden İlçelere Odaklanması	Merkezi stratejik yatırım kararlarının nüfus kaybeden ilçelere yönlendirilmesi.
	Nüfus kaybeden ilçelerde sosyo-kültürel donatı yatırımlarının gerçekleştirilmesi.
	Nüfus kaybeden ilçelerde farklı konut seçenekleri yaratılarak yeni gelecek olan istihdamın bu ilçelerde yer seçmesinin sağlanması.
	Nüfus kaybeden ilçelerden iş alanlarına devamlı servislerin sağlanması.
Nüfus Projeksiyonları Doğrultusunda Altyapı ve Konut Eksikliklerinin Giderilmesi	İl ortalaması üstünde nüfus artışı olan ilçelerde kontrollü nüfus gelişiminin sağlanması. Kontrollü bir gelişme için arazi kullanım yönetimi çalışmalarının başlatılması.
	Özellikle gelişme eğiliminde olan ilçelerde kıt arazi ve su kaynaklarının akılcı yönetimi ve yönlendirilmesinin sağlanması.
	Nüfusu artma eğiliminde olan ilçelerde ve gelişmeye uygun olarak belirlenen alanlarda, altyapısı tamamlanmış arsa üretiminin gerçekleştirilmesi ve farklı talepleri karşılayacak nitelikte konut

	yapımına hız verilmesi.
ANA STRATEJİ – 2	
İl'deki Nüfusun Niteliğinin Arttırılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Mevcut Nüfusun Niteliğinin Arttırılması	Eğitilmiş nüfus oranının arttırılması için örgün ve yaygın eğitim kurumlarının işlerliğinin arttırılması.
	Yeni bir üniversitenin kurulması konusunda ortak girişimlerde bulunulması; Merkezi Bilecik Merkezde bulunacak üniversitenin özellikle Türk tarihi, felsefe, mermer tasarımı, turizm konularında uzmanlaşması.
	Üniversite birimleri konusunda gerek ülke ihtiyaçları gerekse İl'in ihtiyaçları doğrultusunda mevcut gelişmelerle entegre olabilecek fakülte ve yükseköğretim kurumlarının belirlenmesi.
	Çeşitli konularda araştırmalar yapacak ve İl veri tabanına katkıda bulunacak araştırma merkezlerinin açılmasına yönelik girişimlerde bulunulması.
	Mevcut ilköğretim okullarında ve liselerde eğitim kalitesinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması.
	Eğitimde sosyal zeka geliştirici ve gençleri toplum yaşamına hazırlayıcı eğitim programlarının uygulanması.
	Kadın eğitimi konusunda girişimlerde bulunulması.Okuma-yazma bilmeyen kadın nüfusunun eğitiminin sağlanması. Kadınlara meslek edindirme kurslarının açılması.
	Halk eğitim merkezlerinin meslek edindirme ve bilinç artırma konularında etkin rol alması ve sürekli eğitim merkezi yapısı kazandırılması.
	Halk eğitim merkezi ve sanayi işbirliği ile sanayinin talebi olan eğitimli ara eleman ihtiyacının karşılanması.
	Çağın gerektirdiği toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren ve toplumsal gelişmeyi sağlayacak konularda iletişim, kalite, yönetim vb. eğitimleri verilmesi.
	Küçük ölçekli girişimcilik konusunda eğitimler verilmesi.
Nitelikli Nüfusun Yerele Çekilmesi	Nüfus çeken Bilecik, Bozüyük ve Osmaneli İlçeleri'nin yeni gelişim akslarının, nitelikli nüfusun beklentileri doğrultusunda şekillendirilmesi. Nitelikli nüfusun talep ettiği nitelikli konut ve sosyal çevre olanaklarının oluşturulması.
	Yüksek öğretim personelinin İl'de yer seçiminin sağlanması.

	Mevcut üniversitelere bağlı birimlerde meslek yüksek okullarına bağlı program sayılarının artırılması.
	Üniversite araştırma merkezlerinin İl'de yer seçmesi için girişimlerde bulunulması.
	Üniversite öğrencilerine ve personeline yönelik sosyo-kültürel hizmetlerin geliştirilmesi.
	Doğal, kültürel, sosyal, ekonomik kaynakların araştırılmasına ilişkin akademik çalışmaların İl'de yürütülmesi konusunda üniversiteler ile yerel yönetimlerin işbirliği platformları oluşturması.
	Üniversite öğrencilerinin etkin olarak katılabileceği araştırmaların İl'de yer seçmesinin sağlanması.
	Kamu hizmetlerini yerine getiren nitelikli personelin İl'de yer seçmesi için ucuz, nitelikli konut, sağlıklı bir sosyal çevre sağlanması gibi teşvik edici girişimlerde bulunulması.

2.3. Sosyo-Ekonomik Yapıya İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

2.3.1. Tarım Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ - 1	
Sürdürülebilir Tarım Pratiklerinin Uygulamaya Geçirilmesinde Teknik Önlemlerin Alınması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Tarım Alanlarının Korunması	Tarım topraklarının amaç dışı kullanımının önlenmesi.
	Toprağın korunması ve erozyonun önlenmesi amacıyla ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon çalışmalarının yapılması.
	Sakarya Nehri ve kolları çevresinde yer alan sulanabilir tarım alanlarını tehdit eden sanayi kaynaklı kirliliğin önlenmesi.
	Toprak kirliliğine sebebiyet verecek atıkların toprak ve suya doğrudan deşarjının engellenmesi.
	Toprak kirliliğine sebep olan gübre ve ilaç kullanımının denetim altına alınması.
	Topografik yapıya uygun olan sulama yöntemlerinin kullanılması. Salma sulama gibi klasik yöntemlerle yapılan toprak kaybını arttırıcı sulama yöntemlerinin kullanılmaması. Damla sulama ve yağmurlama sulamanın teşvik edilmesi.
	Sulama yapılacak eğimli arazilerde teraslama yapılması.
Toprak Verimliliğinin Arttırılması	Sulama alanlarının genişletilmesi.
	Sulamada eğitim, yeni teknik ve teknolojilerin kullanılarak verimlilik ve etkinliğin artırılması.
	Sulama suyu kullanan ve sulamaya yeni açılacak olan sahalardaki çiftçilerin sulama suyu kullanma yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmaları için kooperatifler, birlikler ve ziraat odaları işbirliği ile örnek sulama sistemlerinin tanıtımı.
	Mevcut sulama altyapısının iyileştirilmesi.
	Toprak verimliliğini arttırmak amacı ile doğru ekim nöbetlerinin uygulanması.
	Uygun bitki besin elementlerinin kullanılması.
	Toprak derinliğinin uygun olduğu ve çiftçi muvafakatinin alındığı alanlarda toprak muhafaza çalışması yapılması ve çiftçilerin eğitilmesi.

	<p>Tarımsal verimliliğin artırılması için drenaj, arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerine ağırlık verilmesi.</p> <p>Basınçlı sulama imkânı bulunan sahalarda (yeraltı sulama ve göletten sulama) yağmurlama ve damla sulama sistemini kabul eden köylere yatırımda öncelik verilmesi.</p> <p>Arazi kullanımında sulama tesisinden azami faydanın sağlanabilmesi ve en düşük maliyetle tamamlanabilmesi için, tarla içi geliştirmeye muvafakat veren köylerin tesislerinin öncelikli olarak yatırım programına alınması.</p> <p>Sulama projelerinin tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte yürütülmesine özen gösterilerek, projelerde çiftçi desteğinin sağlanmasına yönelik modellerin geliştirilmesi.</p>
Üretim Maliyetlerinin Azaltılması	<p>Uzun dönemde üretim maliyetlerinin düşürülmesi amacı ile yapısal değişikliğe gidilmesi. Orta vadede arazi toplulaştırılması yoluyla tarım işletmelerinin optimum büyüklüğe ulaştırılmasının sağlanması.</p> <p>Tarımsal mekanizasyonda ortak araç/insan kaynağı kullanımına yönelik modellerin geliştirilerek yaygınlaştırılması.</p>
Tarımsal Ürün Verimliliğinin ve Çeşitliliğinin Geliştirilmesi ile Kalite Artışının Sağlanması	<p>Verimliliği arttırmak üzere yeni teknik ve teknolojilerin ve kaliteli tohum ve yüksek verimli çeşitlerin kullanımının teşviki yoluyla birim alanda üretimin artırılması.</p> <p>Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca İl'de önerilen çeşitlerin tohumluklarının kullanımının yaygınlaştırılması.</p> <p>Erozyon tehlikesi altında bulunan ve yanlış ürün deseni uygulanan arazilerin sanayi ve pazar şartları dikkate alınarak meyveciliğe kazandırılması.</p> <p>Meyve üretim birliklerinin güçlendirilmesi.</p> <p>Meyveciliği destekleyecek zirai eğitim çalışmalarının geliştirilmesi.</p> <p>Osmaneli'nde meyveciliğin geliştirilmesine yönelik akademik çalışmaların desteklenmesi.</p> <p>Turfanda sebze yetiştiriciliğinin geliştirilmesi amacıyla Sakarya Havzası'nda organize sera alanları oluşturulması.</p> <p>Sebze üretim alanlarında ikinci ürün olarak yetiştirilen kışlık sebzelerde pazar şartları dikkate alınarak ürün çeşitliliğinin sağlanması.</p> <p>Sebzecilik ve seracılığı destekleyecek zirai eğitim çalışmalarının geliştirilmesi, desteklenmesi.</p> <p>Bitkisel üretimde yöresel potansiyeli bulunan ürünlerin yetiştirilmesinin teşvik edilmesi, tütün ve şekerpancarı üretim alanlarının daraltılması kapsamında bu ürünlere alternatif ürünlerin</p>

	geliştirilmesinin sağlanması.
	Orta Sakarya Havzası'nda bulunan Merkez, Osmaneli, Söğüt ve İnhisar İlçeleri'nde ağırlıklı olarak üretimi yapılan sofralık domates, kavun, karpuz çeşitlerinde hastalık ve zararlılara dayanıklı, yurtdışı piyasalara uygun yeni çeşitlerin yaygınlaştırılması ve sebze alanlarının artırılmasına destek verilmesi.
	Modern sulama sistemlerinden; meyvecilik alanlarında mini-spring, sebze alanlarında damlama sulama sistemlerinin kullanımının yaygınlaştırılması.
	İlçelerde öne çıkan tarımsal ürünlerde ve tarla ürünleri üretiminde kalite artışına yönelik araştırmaların destelenerek bu konuda çiftçi eğitiminin sağlanması.
	Şerbetçiotu üretimini korumak ve geliştirmek için tesis maliyeti yüksek olan şerbetçiotu üretiminde gerekli teşviklerin sağlanması.
	İç piyasada üretilen şerbetçiotu kozası alımı bitmeden ithal izni verilmemesinin sağlanması.
	Sakarya Nehri güzergâhındaki alanın bir havza olarak kabul edilip Zeytin, Meyvecilik, Sebzeçilik (Açık ve Örtü Altı) faaliyetlerinin geliştirileceği bir havza projesi olarak değerlendirilmesi.
	Yüksek fiyatlı olan ve alımında çiftçiyi zorlayan kaliteli ve verimli fide çeşitlerinin elde edilmesinde çiftçiler için gerekli desteğin sağlanması.
	Sulu tarım yapılan mevcut alanların dışında I, II, III ve IV. sınıf tarım alanlarının yoğun olarak bulunduğu ilçelerde uygun kriterler göz önüne alınarak 1/5.000 ölçekli plan çalışmasında, sulu tarım yapılabilecek alanların tespit edilerek sulamaya açılması.
	Fidan üretimine yönelik çalışmaların geliştirilerek nitelikli ve ucuz fidan üretiminin sağlanması.
	Seracılıkta ihracata yönelik ürünlerin teşvik edilmesi.
	Yeni tesis edilecek meyve bahçelerinin sertifikalı fidan taleplerinin karşılanmasına yönelik Meyve Fidanı Üretim Projesi'nin uygulanması ve Osmaneli ile Gölpaazarı İlçeleri'nde tasnif, ambalajlama ve ön soğutma tesislerinin kurulmasına destek verilmesi.
	Orman köylüsünün kalkındırılması amacıyla, meşe, akasya, fıstık çamı ve benzeri çok yönlü yarar sağlayan türleri içeren sosyal ve tarımsal ormancılık faaliyetleri ile tıbbi, aromatik ve süs bitkileri üretiminin geliştirilmesi.
	Sertifikalı hububat tohumluğu ekilişinin yaygınlaştırılması amacıyla, hububat ekim sezonunda üreticilerce ihtiyaç duyulan sertifikalı hububat tohumu temin edilerek her yıl üreticilere dağıtılması.

	Hazırlanan havza projeleri doğrultusunda yeni ürün deseni oluşturmak amacıyla, sertifikalı muhtelif meyve fidanı ve amerikan asma anacı dağıtılması.
	Kontrollü ve sertifikalı üretim şekli olan iyi tarım uygulamalarına başlanması.
	Bitkisel üretimde sertifikalı tohumluk ve fidan kullanımının yaygınlaştırılması.
	Bitkisel üretimde hastalık ve zararlılarla entegre mücadele uygulamalarında kirazda kiraz sineği, bağda salkım güvesi ve mildiyö, tarla bitkileri alanında periyodik olarak ilaçlama yapılmasının sağlanması.
	Yönetimli çiftçi mücadelesinde (tarım uzmanlarının kontrolü); tarla bitkileri, ambar ürünü ve tohumluk, boş ambar ilaçlamasının yapılması.
	Hububat tarımının yoğun olarak yapıldığı Merkez, Bozüyük, Gölpazarı, Yenipazar, Söğüt İlçeleri'ndeki köylerde, süne ile etkili mücadele yapılması için araştırmaların yapılması.
	Üretimi yöresel önem arz eden bitkisel ürünlerin tescilinin yapılması sağlanarak gen kaynaklarının korunması.
	Pazaryeri İlçesi'nde üretilen yöreye adapte olmuş bir çeşit olan Pazarcık Fasulyesi'nin tescil işlemlerinin tamamlanması.
	Bitkisel üretimde gen kaynaklarının korunması ve tescili ile ilgili yönetmelik kapsamında Araştırma Enstitüleri ve diğer ilgili kurumlarla koordineli olarak çalışılması.
Organik Tarım	Atık ya da aşırı gübre-ilaç kullanım nedeni ile zarar görmemiş alanlarda organik tarım uygulamalarının teşvik edilmesi.
	Ekolojik şartları uygun olan bölgelerde başlatılan organik tarım üretiminin yaygınlaştırılması.
	Organik tarım üretim alanları bağlamında sertifikalı olarak yetiştiriciliği yapılan çilek üretimine ilave olarak, organik kiraz yetiştiriciliğine geçilen Söğüt ve İnhisar İlçeleri'nde olduğu gibi İl'de organik tarım üretim alanının artırılması için gerekli çalışmaların yapılması.
	Organik tarım üretiminde bulunan çiftçilere ayni ve nakdi destek verilerek, yaygınlaştırıcı ve özendirici tedbirlerin gerçekleştirilmesi.
Hayvancılığın ve Hayvansal Ürün Üretiminin Geliştirilmesi	Hayvancılığın geliştirilmesi için, mevcut hayvan varlığının genetik yönden üstün verimli hayvanların spermleri ile tohumlanması çalışmaları sonucunda yerli ırkların ıslah edilerek hayvanların tamamının kültür melezi olmasının sağlanması.
	Hayvancılığın geliştirilmesi projesi kapsamında, embriyo transferi

	yönünde çalışmalar yapılması ve soy kütüğü ile ön soy kütüğü kayıtlarının tutulması için destek verilmesi.
	Hayvansal üretimde gerekli olan tüm hijyenik tedbirlerin alınması, hastalık ve zararlılarla mücadele edilmesi için gerekli önlemlerin alınarak sağlıklı üretimin artırılması.
	Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele kapsamında büyükbaş hayvanlarda şap, brucella, antrax, tüberküloz, kuduz, küçükbaş hayvanlarda; şap, brucella, mavdil, antrax, koyun keçi vebası (ppr), kuduz, tek tırnaklılarda; ruam, kedi, köpekler gibi evcil hayvanlarda; kuduz, vb. aşılarda yapılması ile kanatlılarda hastalık taramasının her yıl yapılmasına destek verilmesi.
	Kaliteli kaba yem açığının giderilebilmesi için, yem bitkileri üretiminin artırılması ve geliştirilmesi ile mera ıslah çalışmalarına ağırlık verilmesi.
	Çayır Mera ve Yem Bitkilerini Geliştirme Projesi kapsamında mera, yaylak, kışlak ve otlak alanlarından azami istifadenin sağlanması için yılda birim alandan elde edilen ortalama ot veriminin artırılmasına yönelik tedbirlerin alınması.
	İl genelinde küçük kapasiteli işletmeler bazında yapılan kültür hayvancılığı alanında uygun teknikle çalışan, kontrollü üretim yapan ari ve optimum büyüklükte hayvancılık işletmelerinin oluşturulmasının teşvik edilmesi.
	Organize hayvancılık bölgelerinin oluşturulması çalışmaları kapsamında, hayvancılık yapılan köylerde süt-besi sığırcılığı işletmelerinin oluşturulması çalışmalarına destek olunması.
	Üretilen sütlerde pH değerinin ve bakteri sayısının kontrol altına alınması için, tesis edilmiş olan süt toplama ve soğutma tesis kapasitesinin artırılmasının teşvik edilmesi.
	Sürdürülebilir kullanım ilkesi çerçevesinde su ürünleri üretiminin artırılması.
	Doğal ortamın korunmasını sağlayıcı tedbirleri alarak, ekonomik değeri yüksek balık türlerinin baraj ve göletlerde yetiştirilmesinin teşvik edilmesi.
	Arıcılığın ve ipekböcekçiliğinin geliştirilmesinin sağlanması.
	İpekböcekçiliği yetiştiriciliğinde inficarın toplu yapılmasını teşvik edecek önlemlerin alınarak, ilaç ve eğitim desteğinin sağlanması.
	İpekböcekçiliğinin korunması-geliştirilmesi-desteklenmesi ve İpekyolu Projesi ile entegre edilmesi ve özellikle İnhisar, Söğüt ve Gölpazarı'nda sürdürülen ipekböceği üretiminin geliştirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi.

	Bozüyük İlçesi Dodurga Beldesi'nde kümes hayvancılığının geliştirilmesi.
	Arıcılık yapılan köylerde kovan başına alınan bal miktarını arttırmak için sabit arıcılıktan gezginci arıcılığa geçilmesi konusunda eğitim verilmesi
Kalite Artışı için Standardizasyonun Sağlanması	Bitkisel ve hayvansal üretime girdi sağlamaya yönelik faaliyette bulunan işletmelerin (gübre-ilaç-yem bayi ve fabrikaları, sertifikalı tohum- fide-fidan üreticileri vb.) her yıl mutad denetimlerinin yapılması.
ANA STRATEJİ – 2	
Sürdürülebilir Tarım Pratiklerinin Uygulamaya Geçirilmesinde Eğitsel-Yönetmelik Önlemlerin Alınması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Bitkisel Üretim ve Hayvancılığın Geliştirilmesi Amacıyla Çiftçinin Yeni Teknolojiler ve Yöntemler Doğrultusunda Uygulamalı Eğitiminin Sağlanması	Üretim türlerine uygun bölümler içerecek şekilde ilçelerde ve beldelerde yörede bilinçlenmeyi, doğru üretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesini sağlayacak eğitim programlarının oluşturulması.
	Tüm köylerde, nakil ve arazi toplulaştırma projelerine ilişkin geniş katılımlı bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi.
	İlgili kurum ve kuruluşların yanı sıra, temelde çiftçilerin mahallinde bilinçlendirilmesi amacını taşıyan ve 2004 yılında başlatılan Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi'nin kapsam ve içeriğinin genişletilerek, daha geniş bir kitleye hitap etmesinin sağlanması.
	Çiftçilerin mahallinde bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları ile kırsal alanda yeni ve ileri tarım teknik ve teknolojilerinin kullanımının teşvik edilmesi.
	Günümüzün teknik ve teknolojilerinin çiftçilere tanıtımını sağlamak için fuar organizasyon çalışmalarına öncülük edilmesi ve çiftçilerin üretmiş oldukları yeni ürünlere destek sağlanarak bunların düzenlenecek olan fuar ve festivallerle tanıtılması.
	Enformasyon çalışmaları kapsamında yerel medya yolu ile eğitim çalışmalarında bulunulmasına destek sağlanması.
	Süt ve besi sığırcılığı, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, arıcılık, su ürünleri, organik tarım, bağcılık, meyvecilik, sebzeçilik, seracılık, üretici birlikleri, kooperatifçilik ve tarımsal mekanizasyon konularında her yıl eğitim ve bilgilendirme çalışmalarında bulunularak, talep olması halinde de kursların düzenlenmesi.
	Kırsal Kalkınma Kadın Çiftçileri projesi kapsamında, istekli ve ihtiyaç duyulan köylerde çiftçi kadınların süt sığırcılığı, arıcılık,

	ipekböcekçiliği, meyvecilik, sebzeçilik ve bağcılık konularında eğitiminin sağlanması ve uygulamaya yönelik çalışmalarda bulunulması.
Tarımsal Veri Tabanı ve Yönetim Sisteminin Kurulması	Tüm il genelinde toprak yapısı ve ürün deseni gibi verileri içeren tarımsal veri tabanı oluşturulması ve her ilçe için ayrıntılı bir ürün envanteri çıkartılması.
	Tarımsal envanter doğrultusunda tarımsal bilgi yönetiminin kurgulanması ve üreticilerin ürün planlamasına yönlendirilmesi için çalışmaların yapılması.
	Türkiye’de tarım sektöründe çalışan çiftçilerin daha bilinçli, daha verimli ve katma değeri yüksek tarımsal ürünlere yönelmesi için agroekolojik zonların belirlenmesine katkı sağlayacak agroklimatolojik zonların belirlenmesi için Tarımsal Meteoroloji çalışmalarının Veritabanı Yönetimi’ne entegre edilmesi.
Tarımsal Teşkilatlanmanın Güçlendirilmesi	Tarımsal amaçlı kooperatifler ve şirketler, üretici birlikleri ve kooperatif üst birliklerin kurulmasının desteklenmesi.
	Kooperatiflerin bitkisel ve hayvansal üretime ve pazarlamaya yönelik makro ve mikro ölçekli projeler üretmeye yönelik eğitimlerinin sağlanması.
	Tarımsal teşkilatlanmanın güçlendirilmesi amacıyla eğitim çalışmalarında bulunularak, teşkilatlanmaların oluşmasını sağlayıcı ve özendirici, ortakların katılımını ön planda tutan projelerin geliştirilmesi.
	İl çiftçilerinin tamamının üretici birliklerine üye olmaları sağlanarak tüm çiftçilerin teşkilatlanmasına destek verilmesi.
	Yatırım programlarının hazırlanmasında kooperatifleşmeyi tamamlayan köylerin programa öncelikli olarak alınması, sulama tesisi bulunan ve işletmeciliği muhtar ve belediyelerce yapılan köylerde sulama kooperatiflerinin kurulmasının teşvik edilmesi.
ANA STRATEJİ – 3	
Tarım-Sanayi-Turizm Entegrasyonunun Sağlanması ve Tarımsal Ürünün Pazarlanmasında Yeni Organizasyonlara Gidilmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Tarımsal Ürün Tanıtım ve Pazarlama Çalışmalarının Kurulacak Organizasyonlar	Özellikle dış pazarlarda aranan çeşit, kalite ve standarttaki ürünlerin üretiminde teşviklerin sağlanması.
	Şehirlerarası ulaşımı sağlayan ana ulaşım arterlerinde yerel ürünleri ve butik ürünlerin tanıtımı ve satışını gerçekleştirmek üzere çiftçi marketlerinin yer alması.
	Üreticiye üretmeyi düşündüğü ürünün satışından ne kadar kazanç

Dahilinde Güçlendirilmesi	elde edebileceğini tahmin edebilmesine yönelik danışmanlık desteği verebilecek organizasyonların geliştirilmesi.
	İpekyolu Projesi kapsamında güzergah üzerinde, öne çıkan ürünlerin yörenin tanıtılması ve tanınması amacıyla pazarlanması (ekolojik ürün pazarları, marketleri).
	Tarımsal niteliği ve belli ürünleri ile öne çıkan ilçeleri ürettikleri ürün türleri ile özdeşleştirerek tanıtımının sağlanması ve pazar olanaklarının artırılması.
	Pazarlama amaçlı çiftçi örgütleri için bir destekleme programının uygulamaya konulması; AB ülkeleri model alınarak tarımsal desteklemeler bütçesinden bu organizasyonların pazarlama alt yapıları ve işletme donanımlarının desteklenmesi.
	Festivallerin kapsamının genişletilerek yerel ürünlerin tanıtım ve pazarlamasında bir araç olarak kullanılması.
Butik Üretim Anlayışının Geliştirilmesi	Tarım-turizm entegrasyonu-ürün pazarlama kapsamında, öne çıkan ürünlerin spesifik olarak pazarlanmasını hedef alan ticaret fonksiyonlarının oluşturulması. Nar, nar suyu, nar ekşisi, ürün geliştirilmesi sağlanarak tanıtıma katkı sağlayacak yöresel ürün çeşitlenmesinin sağlanması.
	Öne çıkan ürün türleri geliştirilerek (ayva-ayva lokumu), bu türlere yönelik butik sunumlar ile tanıtımın sağlanması.
	Butik ürünlerin paketlenme, tasarım ve sunumlarının sağlanması ve dış pazara ulaştırılmasına yönelik entegre organizasyonların geliştirilmesi.
	Butik üründe hedef kitlenin belirlenerek pazarlama stratejilerinin oluşturması ve uygulamaya yönelik organizasyonların ve işbirliklerinin geliştirilmesi.
Tarıma Dayalı Sanayi ile Tarımsal Üretim Desteklenmesi	Gelecekte iç ve dış pazarlarda dezavantajlı duruma düşmemek için üretici işletmeler ile sanayici-ihracatçı arasında entegrasyonun sağlanması ve sözleşmeli üretimin geliştirilmesine özel önem verilmesi.
	Kurulacak Meyve Üreticiler Birliği aracılığı ile sofralık olarak değerlendirilmeyen mahsulün meyve suyu, marmelat, reçel vb. olarak pazarlanabilmesi için gerekli tesislerin oluşumuna gidilmesi.
Tarım - Turizm Entegrasyonunun Sağlanması	Tarım potansiyelini turizme entegre ederek İl'de ekoturizm / tarım turizminin geliştirilmesi ve yeni açılımların yaratılması.
	Çevre Düzeni Planı kapsamında belirlenen tarımsal turizm patikalarına erişimin artırılması ve tanıtıcı levhalar yardımı ile ziyaretçilerin yönlendirilmesi.

	İpekböcekçiliğinin turizme entegrasyonu kapsamında; ipekböcekçiliğinin nasıl yapıldığını, tarihçesini ve sürecini anlatan yaşayan müzeler oluşturulması.
--	--

2.3.2. Sanayi Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ – 1	
Bilecik İl Bütününde Dengeli ve Sürekli Kalkınma Sürecinin Yaratılmasında Sanayi Sektörünün Katalizör Olarak Kullanılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Mevcut Sanayi ve OSB'lerin Verimliliğinin Arttırılması	OSB altyapı eksikliklerinin tamamlanması.
	Mevcut OSB'ler ve atıl kapasiteler konularında yatırımcıların bilgilendirilmesi ve öncelikli olarak OSB içinde yatırım yapmaları için yönlendirilmelerinin sağlanması.
	Yer seçimi yapılmış ancak kurulmamış OSB'ler için yerel kaynaklar ve çevresel talepler göz önünde bulundurularak ihtisaslaşmış OSB alanlarının yaratılması.
	İhtisas OSB'lerine yönelik Sektörel Teşvik Uygulamaları konusunda girişimlerde bulunulması.
	OSB gelişme-genişleme alanlarının alt ölçekli planlarda göz önünde bulundurulması.
	OSB ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi.
Sanayi Gelişiminde Yerel Kaynakların Değerlendirilmesine ve İşlenmesine Öncelik Verilmesi	Tarıma dayalı sanayide özellikle konserve-turşu-salça üretimi, et ve ürünleri, süt ve ürünleri, meyve suyu üretimi, dondurulmuş gıda, zeytin-zeytinyağı-ayçiçeği yağı gibi tarımsal ürünlere dayalı sanayinin, üretim yerlerine göre geliştirilmesi.
	Şerbetçi otunun yerinde işlenerek değerlendirilmesine yönelik yatırımların özendirilmesi.
	Taşa toprağa dayalı sanayinin geliştirilmesinin desteklenmesi ve pazarlanmasına yönelik işbirliği ve organizasyonların gerçekleştirilmesi. Taşa toprağa dayalı inovasyon merkezi kurulması.
	Seramik Mermercilik sektörlerinin geliştirilmesine yönelik olarak yeni teknik ve teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması, "seramik araştırma/inovasyon merkezi" kurulması
	Seramik ve mermerin yurtiçi ve yurtdışında tanıtım ve pazarlanmasına yönelik işbirliği ve organizasyonların gerçekleştirilmesi.
	Seramik ve mermerin yerinde işlenmesine yönelik gerekli eğitim çalışmalarının sağlanması ve işbirliklerinin kurulması.
Sanayi ve İşlevsel Bağlantı Entegrasyonunun	Ağır tonajlı taşımacılık faaliyetlerinin ulaşım bağlantıları üzerinde olumsuz etkiler yaratmaması için yol standartlarının yükseltilmesi.
	Demiryolu yük taşımacılığının desteklenmesi.

Sağlanması	Depo ve soğuk hava depoları kurularak mevcut sanayi, tarımsal üretim ve ulaşım bağlantıları ile entegrasyonunun sağlanması.
	Yatırımların mekansal, sektörel entegrasyon ve işlevsel bağlantılar doğrultusunda yönlendirilmesi.
	Eskişehir ve Bursa sanayisi ile entegre olabilecek yatırımlara öncelik verilmesi.
	Gündüzbey İstasyonu'nun Gümrük fonksiyonu üstlenmesinin sağlanarak sanayi alanları ile entegrasyonunun sağlanması.
KSS'lerinin Mevcut Talepler Doğrultusunda Geliştirilmesi	İl'de gelişen sanayinin ihtiyaç duyduğu yan sanayi sektörlerinin gelişiminin teşvik edilmesi.
	KSS'lerde araç bakım-onarım- montaj üzerine ihtisaslaşmış sanayi türlerinin gelişiminin desteklenmesi.
Sanayi Gelişimi için İnsan Kaynağının Kapasitesinin Arttırılması	Sanayi sektöründe istihdam edilen mevcut insan kaynağının, konusuna göre düzenli mesleki eğitimleri almaları için sanayi – sivil toplum örgütleri ve ilgili diğer kurumlar ile işbirliğinin sağlanması ve gerekli organizasyonların yapılandırılması.
	İstihdam edilen mevcut insan kaynağının başta teknoloji kullanımı olmak üzere yenilikler konusunda sürekli eğitimi için gerekli organizasyonların sağlanması.
	Sektörlerin ihtiyaç duyacağı nitelikli işgücünün mesleki, teknik ve yaygın eğitiminin eşgüdümü olarak sağlanması. Sanayi sektörünün ihtiyaç duyduğu insan kaynağını yetiştirmeye yönelik programların MYO'lar ve Halk Eğitim Merkezleri'nde yer alması.
	Sanayi sektörü için gerekli kalifiye personel ihtiyacının karşılanması için yeni yükseköğretim kurumlarının öncelikli sektörler göz önünde bulundurularak açılmasının sağlanması.
	İhtiyaç duyulan teknik işgücünün sağlanmasında 10-12 yaş grubu öncelikli olmak üzere "usta-çırak" ilişkilerine dayanan eğitim süreçlerinin tasarlanması.
Sanayi Sektöründe Rekabet Edebilirliğin Sağlanması için Yenilikçi Yaklaşımların Benimsenmesi	Enerji maliyetlerini düşürücü önlemlerin alınması. Alternatif enerji konusunda çalışmaların arttırılması.
	Doğal gaz kullanımının yaygınlaştırılması.
	Teknoloji envanterinin oluşturulması.
	Üniversiteler ile işbirliği yapılarak AR-GE faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ile yürütülen akademik çalışmaların sektörel gelişmelere katkı sağlayacak konulardan seçilmesinin teşvik edilmesi.

2.3.3. Madencilik Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ - 1	
Sürdürülebilir Madencilik Uygulamalarının Başlatılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Madencilik Bilgi ve İzleme Sisteminin Kurulması	Yeraltı kaynakları konusunda araştırmaların güncellenmesi ve sağlıklı bir veri tabanının oluşturulması.
	Madencilik faaliyetlerine ilişkin izin, ruhsat vb. çalışmaların ilgili kurumlarca koordineli olarak yürütülmesi.
	Envanter ve izinlerin ortak bir mekanizma ile verilip, sağlıklı bir izleme ve denetleme sisteminin kurulması.
Madencilik ile ilgili Sektörler Arası Entegrasyonun Sağlanması	Madencilik sektöründe lojistik birimler ile entegrasyon sağlanacak şekilde raylı sistem taşımacılığı olanaklarının araştırılması.
	Yol kalitesinin ağır tonajlı yük taşımacılığına uygun olarak iyileştirilmesi ve lojistik destekle göz önünde bulundurularak, ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi.
Çıkarılan Madenlerin Yerinde İşlenmesinin Sağlanması ve Entegre Sistemlerle Mamul Madde Üretiminin Sağlanması	Hammaddenin yerinde işlenmesinin teşvik edilmesi için gerekli işbirliği ve organizasyonların kurgulanması.
	Hammaddenin yerinde işlenebilmesine yönelik olarak gerekli eğitim ve teknoloji desteğinin araştırılması ve gerekli işbirliği ve organizasyonların kurgulanması.

2.3.4. Hizmetler Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ – 1	
Kamu Hizmetlerinde Kalitenin Arttırılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Sağlık Hizmetlerinin Yeterliliğinin Sağlanması ve Kalitesinin Arttırılması	Sağlık hizmetlerinde kalitenin yükseltilebilmesi için sağlık kurumlarının fiziki altyapı ve donanımının optimal düzeyde karşılanması.
	Öncelikli olarak Bilecik ve Bozüyük hastanelerinin geliştirilmelerine ve kapasitelerinin arttırılmasına yönelik gerekli işbirliklerinin sağlanması.
	Çağdaş sağlık hizmeti sunabilmek için İnhisar, Küre ve Vezirhan öncelikli olmak üzere sağlık ocağı hizmetlerinin ve bu hizmetler için gerekli donanımların sağlanması.
	Bilecik ve Bozüyük'te diş protez laboratuvarları kurulması için gerekli işbirliği ve organizasyonların sağlanması.
	B Tipi Kan Bankası kurulması.
	Sağlık personeli bulunmayan kırsal bölgede yaşayan çocuk ve yaşlıların koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için mobil hizmete önem verilerek, tam donanımlı mobil hizmet araç-gereç desteğinin sağlanmasıyla bu bölgelerde yaşayanların eşit, dengeli ve çağdaş düzeyde hizmetten yararlandırılması.
	İl'deki sağlık kurumları ve hizmet basamakları arasında koordinasyon ve işbirliğinin güçlendirilmesi.
	İl'deki sağlık ocaklarının bilgisayar donanım ve yazılımlarının tamamlanarak otomasyon sistemi ile tüm ilin sağlık verilerinin toplandığı il bilgi sisteminin elektronik ortamda kayıt altına alınması.
	İl'deki kamu ve yerel yönetimler, üniversite ve özel sağlık kurumları arasında bilgi alışverişini sağlayacak il sağlık bilgi sisteminin oluşturularak sağlık hizmetlerinin etkinliğinin arttırılması.
	Gerek sağlık personelinin hizmet içi eğitimlerinin, gerekse halkın sağlık eğitimi faaliyetlerinin yapılabileceği, halkın sağlık konusunda her türlü bilgiye ulaşabileceği, personel ve malzeme araç-gereç yönünden tam donanımlı sağlık eğitim ve danışma merkezlerinin hizmete geçmesi.
Kırsal yerleşimler öncelikli olmak üzere; aile planlaması, ilkyardım, ana-çocuk sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, çevre sağlığı ve madde bağımlılığı konularında halk eğitimleri ve sağlık ocaklarında rutin olarak sağlık eğitimi seminerlerinin düzenlenmesi.	

	Halkın sağlığını yakından ilgilendiren alanlarda üretim yapan ve bunları pazarlayan kesimlere yönelik düzenli eğitim verilmesi.
Eğitim Hizmet Kalitesinin Arttırılması	Yüksek öğrenim için akademik personele yönelik alternatif konut seçeneklerinin sunulması ve sosyo-kültürel donatıların çeşitlendirilmesi.
	Mesleki - teknik eğitim olanaklarının, eğitimci sayısı ve niteliğinin arttırılması ile uzmanlık yelpazesinin genişletilmesi.
	Eğitimde fırsat eşitliği yaratmak ve ilk ve ortaöğretimde eğitimin kalitesini yükseltmek için altyapı yatırımlarının arttırılması.
	İl merkezi ve ilçe merkezlerinde derslik ihtiyacının giderilmesi.
	Atıl durumda bulunan tüm eğitim bina ve müstemilatının onarımlarının yapılarak öncelikle kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçlarına sunulması.
	Eğitim ve öğretime açık tüm okullarda internet erişiminin sağlanabilmesi amacıyla yapılacak çalışmalara destek verilmesi.
	Okullarda alt yapı standardının yükseltilmesi.
	Çocukların eğitim sürecine hazırlanabilmesi ve sosyal gelişmesinin sağlanması amacıyla okul öncesi eğitime yönelik okul yapımına hız verilmesi.
	Mevcut okulların tamamında fiziki yapıları dikkate alınarak en az 1 adet olmak üzere ana sınıfının açılarak hizmete sunulması.
	Okul yapılması amacıyla, il ve ilçe merkezlerinde bulunan, özel ve tüzel kişiliklere ait arazilerin bir program dâhilinde kamulaştırılması.
	İl Halk Kütüphanesi'nin daha etkin olarak kullanılması için gerekli çalışmaların yapılması ve teknoloji desteğinin sağlanması.
	Eğitim alanlarında çok amaçlı açık ve kapalı spor alanlarının tesis edilmesi.
Kişisel Eğitim Olanaklarının Geliştirilmesi	Halk eğitim merkezlerinde verilen eğitim konularının çeşitlendirilmesi. Halk eğitim merkezlerine sürekli eğitim merkezi niteliği kazandırılması.
	Halkın kişisel eğitim olanaklarına erişebilirliğinin sağlanması.
	Yerel yönetimlerce İngilizce, bilgisayar gibi kişisel eğitim kurslarının açılarak yaygınlaştırılması.
Kültürel Hizmetlerin Çeşitlendirilmesi ve Yaygınlaştırılması	Kırsal kesimde yaşayan halkın sanatsal etkinliklerden faydalanmaları için kamu kurumları ve özel kuruluşlarca yapılan faaliyetlere destek verilmesi.
	İl'deki amatör tiyatro gruplarının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması.
	İl'de kültür ve sanat etkinliklerin arttırılması ve yaygınlaştırılmasına

	yönelik gerekli işbirlikleri ve organizasyonların kurulması.
	Kültür ve sanat faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli altyapı yatırımlarının yaygın olarak sağlanması.
Spor ve Rekreasyon Olanaklarının Geliştirilmesi	İl genelinde spor ve rekreasyon etkinliklerinin artırılması ve altyapısının geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yönelik gerekli işbirlikleri ve organizasyonların kurulması.
	Her ilçede eşit spor alanları hizmetinin sağlanması.
ANA STRATEJİ - 2	
Sosyal Hizmetlerde Nitelik Artışının Sağlanması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Ağırlık Verilmesi	Ekonomik, sosyal ve sağlık yönünden yoksunluk içinde bulunan dezavantajlı kişi ve grupların (yoksullar, yaşlılar, kadınlar, zihinsel ve bedensel engelliler, kimsesizler ve sokakta yaşayan-çalışan çocuklar) kimlik bilgileri, adresleri, dezavantaj durumları ve gereksinimlerinin kayıt altına alınarak, gerekli yardımların yapılması.
	Dezavantajlı kişi ve grupların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kaynakların ve kriterlerin belirlenmesi.
	Ayni ve nakdi yardımların gereksinim sahiplerine etkili ve etkin bir şekilde ulaştırılabilmesi için çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlarca dağınık halde yapılan ayni ve nakdi yardımların tek bir çatı altında toplanarak, fonksiyonelliğinin artırılması. Bu amaçla kurumlar arası işbirliklerinin gerçekleştirilmesi.
	Yaşlı ve engellilerin kurumsal bakım hizmetinin yerini alacak şekilde evde bakım modeline geçişin sağlanması.
	Dezavantajlı kişi ve grupların gereksinimlerinin karşılanmasına, kaynaklara ve belirlenen kriterlere göre önceliklendirmenin ve takvimlendirmenin de yer aldığı bir plan çerçevesinde çalışmalara muhtarlar, kaymakamlar, İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıfları, Belediyeler, İl Milli Eğitim ve İl Sağlık Müdürlükleri ve Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliği içinde başlanması.
	Yoksulluğun azaltılması ve muhtaç durumda bulunan kişi ve gruplara etkin sosyal koruma sağlanması amacıyla, ilgili uluslararası kuruluşların proje, finansman yardımı gibi olanaklarından da yararlanarak; sosyal hizmetlerin ihtiyaç sahiplerine, yaygın, etkili ve sürekli bir şekilde ulaştırılmasının sağlanması, değişen toplum yapısı ile oluşabilecek sosyal sorunlara karşı yeni hizmet modellerinin geliştirilmesi.
Sosyal	Hakkında korunma kararı alınmış olup, kuruluşlarda korunma ve

Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi	bakım altında bulunan ve durumları uygun görülen çocukların taranarak, inceleme sonrasında durumu uygun görülenlere ayni-nakdi yardım bağlanıp, korunma kararlarının kaldırılması.
	Çocukları hakkında kurum bakımını talep eden kişi ya da ailelerin velayet hakları ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında ailelerin sürekli olarak bilgilendirilmesi.
	İl merkezinde bulunan mahalle muhtarlarının psiko-sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan insanların, ihtiyaçları doğrultusunda başvurabilecekleri kurum ve kuruluşlar hakkında bilgilendirilmesi.
	Ekonomik yoksunluk içinde bulunan kişi ve ailelerin çocuklarının çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu gibi kurumsal bakım hizmeti olarak ailelerinden ayrılmaları yerine, aileleri ile birlikte yaşayabilmelerini sağlayıcı alternatif koruyucu-önleyici tedbirlerin alınması.
	Çocuk, genç ve yaşlıların sosyal ve kültürel faaliyetlerini arttırmak için İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak destek sağlanması.
	Kurumsal bakım modelinde kuruluş binalarının fiziki şartlarında iyileştirme yapılması, çocuk / genç ve yaşlıların sosyal etkinliklerine katkı ve destek verilmesi.
	Yaşadıkları psiko-sosyal travmalar sonucu hakkında korunma kararı alınarak, kurum bakımında olan korunmaya muhtaç çocuklar için kurum bakımı yerine alternatif bakım hizmetlerinin işlevselliğinin artırılması.
	Yerel medya (gazete ve radyolar) kullanılarak etkin bir tanıtım faaliyeti ile İl'deki profesyonel koruyucu aile sayısının artırılmasının sağlanması.
	Ailelere aile danışmanlığı, rehabilitasyon gibi sosyal hizmetler verilerek, çocukların sağlıklı ve mutlu ortamlarda yetişmelerinin sağlanması.
	Sokakta yaşayan ve/veya çalışan çocukların korunma ve rehabilitasyon süreçleri tamamlanarak içinde buldukları topluma yeniden entegrasyonlarının sağlanması ile ilgili önlemlerin alınması.
Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara yönelik yatılı hizmet vermekte olan mevcut Çocuk ve Gençlik Merkezi açılması çalışmalarına hız verilmesi.	

ANA STRATEJİ - 3	
Özel Sektör Hizmet Yelpazesinin Genişletilmesi ve Hizmet Kalitesinin Yükseltilmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Ticarette Çeşitlenmelerin Mikro Kredi vb. Uygulamalarla Sağlanması	Küçük girişimci modelleri (mikro kredi uygulamaları) kredilendirme sistemlerinin kurulması. Hedef kitlenin gelirlerini arttırmak ve işsizliği azaltmak için yöresel potansiyeli bulunan turizm, tarım, el sanatları, hayvancılık, dokumacılık ve halıcılık gibi alanlarda girişimlerin desteklenmesi.
	Mikro kredilerle üretilen ürünlerin pazarlanabilmesi için kooperatif ve üretici birliklerinin oluşturulması.
	Kırsal kesimde ve özellikle orman köylerinde süt sığırcılığı, fenni arıcılık, süt koyuncululuğu, meyvecilik gibi projelere ilişkin ailelere kredi verilmesi.
	İl'in tarım potansiyeli göz önüne alınarak, proje ekipleri kurulması ve kırsal alandaki projelerin mikro kredilerle desteklenmesinin sağlanması.
	Günümüz teknik ve teknolojisine uygun yeni tarım araç ve gereçlerini, düşük bir bedel karşılığında çiftçilerin kullanımına sunarak, üretim faaliyetlerine katkıda bulunulması.
	Hedef kitlenin küçük sermaye gerektiren gelir arttırıcı faaliyetlerini desteklemek amacıyla projeler üretilmesi ve gerçekleştirilmesi istenen projelerin tanıtımının yapılması.
	Gelirleri ve/veya sermaye birikimleri yetersiz küçük girişimcilerin ve dezavantajlı grupların; mesleki, sanatsal birikimlerini, yeteneklerini ve gelirlerini arttırıcı faaliyetlere kanalize etmek amacıyla mikro kredilerle desteklenmesinin sağlanması ve işsizliğin azaltılmasına katkıda bulunulması.
Belgeli Tesis Sayısının Arttırılması	TSE eğitimlerinin İl'de gerçekleştirilmesi.
	Belgeli tesis ve kişi sayısının artışı teşvik etmek amacı ile Ticaret-Sanayi Odası, Valilik ve Bilecik Belediyeler Birliği ortaklığında çeşitli özendirici çalışmaların yapılması.

2.3.5. Turizm ve Kültür Endüstrilerine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ - 1	
Turizm Sektöründe Hizmet Kalitesinin Artırılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Nitelikli İşgücünün Oluşturulması	Otel işletmeciliği ve servis, tur düzenleyicileri, operatörleri ve seyahat acenteleri için gerekli turizm personelinin, Kültür ve Turizm Bakanlıkları ile TURSAB tarafından eğitilmesi.
	Turizm Meslek Liseleri'nin ve yüksekokullarının turizmin geliştirileceği odak noktalarda açılması.
	Turizm konusunda ara eleman ihtiyacını karşılayacak doğa turizmi rehberliği, kültür turizmi rehberliği, yerel rehberlik gibi rehberlik eğitim programlarının açılması.
Konaklama Olanaklarının Çeşitlendirilmesi ve Mevcut Konaklama Ünitelerinin Fiziksel Kalitelerinin İyileştirilmesi	Mevcut konaklama tesislerinin niteliklerinin iyileştirilmesi amacıyla yönetsel önlemlerin alınması ve tesislerin hijyen ve hizmet kalitelerini denetleyecek yerel kontrol mekanizmalarının sağlanması.
	Kalite belgeli tesis işletmeciliğinin özendirilmesi.
	ISO (International Organization for Standardization -Uluslararası Standartlar Kurumu) standartlarında hizmet verebilmek için tur operatörlüğü, turizm acenteliği ve turizm rehberliği faaliyetlerinin geliştirilerek ve yeterli hale getirilerek, turizm belgeli otel ve restoranlar ile turizm seyahat acentelerinin etkin bir şekilde denetlenmesi.
	Farklı turizm çeşitleri için alternatif konaklama tipleri geliştirilmesi (oberj, kamp alanı vb.).
Turizme Yönelik Teknik Altyapının Güçlendirilmesi	Ev pansiyonculuğunun yapılacağı ilçelerde temel hizmet kalitesi ve hijyen unsurları konusunda yerel halkı bilinçlendirici ve yönlendirici çalışmaların yapılması.
	Yayla ve tarım turizmine açılacak alanlarda temel sosyal ve teknik altyapı donatılarının sağlanması.
Turizme Yönelik Teknik Altyapının Güçlendirilmesi	Yayla ve orman alanlarında gerçekleştirilecek turizm ve rekreasyon fonksiyonlarına erişilebilirliğin artırılması için gerekli teknik çalışmaların gerçekleştirilmesi.

ANA STRATEJİ – 2	
İl'in Sahip Olduğu Doğal-Kültürel Kaynakların Alternatif Turizm Doğrultusunda Çeşitlendirilmesi ve Yerel Halkın Turizmden Aldığı Gelirin Artırılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Tarım Turizminin Geliştirilmesi	Tarım turizmine uygun olduğu belirlenen aksa teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi.
	Ziyaretçi Yönetimi'ne yönelik çalışmaların yapılması.
	Belirlenen aks üzerindeki yerel halkın tarım turizmi konusunda bilinçlendirilmesi.
	Tarım turizmi aksı içerisindeki kırsal yerleşimlerde yaşayan gençlere yerel rehberlik eğitiminin verilmesi.
	Aks üzerinde ziyaretçilerin ilgisini çekecek doğal yaşama uygun alternatif etkinliklerin geliştirilmesi.
	Turistlerin ilgisini çekebilecek yerel ürünlerin pazarlanması amacı ile çiftçi marketleri ve yol boyu tezgahlarının kurulması.
	Hobi bahçeliğine uygun alanların belirlenmesi.
	Çiftlik turizminin yerleştirilmesi.
Tarih ve Kültür Turizmine Katkı Sağlayacak Tarihi Kaynakların Korunarak Sunumlarının Güçlendirilmesi	Osmanlı ve Türk tarihi araştırmalarına yönelik bir merkezin kurulması ve bu alanda eğitim merkezi işlevini üstlenmesi.
	Tarihi kaynakların restorasyonu ile peyzaj ve kentsel tasarım düzenlemelerinin yapılması ve sunumlarının güçlendirilmesi.
	Kurtuluş Savaşı Müzesi başta olmak üzere müzelerin kurulması.
	Sivil mimarlık örneği özelliği taşıyan ve koruma altına alınan tescilli yapıların yeniden işlevlendirilerek turizme kazandırılması.
	Osmaneli İlçesi'ndeki 100'ü aşkın tescilli ev ve dini yapılar ile diğer ilçelerdeki tescilli yapılardan öncelikli olanların tespiti ve rölevesinin yapılıp, restorasyonlarına başlanması.
	Şeyh Edebali Türbesi ve Ertuğrul Gazi Türbesi'nin din ve kültür turizmi amaçlı değerlendirilmesi.
	"Bilecik Müzesi"nde sergilenmek üzere; ilçe ve köylerde bulunan arkeolojik eserlerin toplanması.
	"1. Derece Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı" içinde kalan eski yapıların restorasyonunun yapılması. Söz konusu alanların tanıtımının yapılması.
	İl'de tarihi kaynak envanteri çıkarılarak, yerel yönetimlerin ilgili kurumlarla işbirliği içinde onarım ve tanıtımlarının yapılması.

Doğal Kaynakların Sürdürülebilirlik İlkeleri Doğrultusunda Turizme Açılarak Değerlendirilmesi	Bölgesel düzlemde yüksek potansiyele sahip yaylaların yayla turizmine açılması.
	Bölgesel düzlemde yüksek potansiyele sahip olduğu belirlenen yaylalarda spor kampı yatırımının gerçekleştirilmesi.
	Nehir ve göletlerde sportif balıkçılığı desteklemek üzere gerekli altyapı ve rekreasyon yatırımlarının yapılması.
	İl genelinde uygun mekânlarda yayla turizmini geliştirmek için ilgili kurumlarca yapılacak çalışmalara teknik destek sağlanması.
	Pelitözü Göleti, Bozcaarmut Göleti, Büyükelmalı ve Küçükelmalı Göletleri ile Çerkeşli Göleti ve Dodurga Göleti, Merkez Kınık Köyü Şelalesi, Yenipazar Yukarıçaylı Şelalesi vb. mesire yerleri çevrelerinde teknik altyapı ihtiyacının giderilmesi ve çevre düzenlemelerinin yapılması.
Sağlık Turizminin Geliştirilmesi	Termal kaynakların değerlendirilerek kapasitelerinde artış sağlanması.
	Bölgesel olarak kaplıcaların tanıtımının sağlanması.
	Söğüt İlçesi, Çaltı Beldesi'nde bulunan kaplıcanın su miktarının artırılmasına yönelik DSİ tarafından yapılacak sondaj çalışmalarından sonra faaliyete geçmesi konusunda katkının sağlanması.
	Çaltı kaplıcalarına erişim olanaklarının iyileştirilmesi.
	Çaltı kaplıcalarında konaklama tesisi yatırımının sağlanması.
	Osmaneli İlçesi Selçik Köyü'nde bulunan Selçik İçmeceleri'nde konaklama tesislerinin artırılması ile içmelere erişimin iyileştirilmesi.
Alternatif Turizm/ Spor Olanaklarının Geliştirilmesi	Bozüyük, Kömürsu Yaylası'nda, kış turizmine yönelik yapılacak incelemelerden sonra, uygun bulunması durumunda, özel sektörün bu alanda yatırım yapmasının teşvik edilmesi.
	Sakarya Nehri'nin rafting yapılacak alanlarının belirlenmesinden sonra özel sektör tarafından yapılacak çalışmaların desteklenmesi.
	Yenipazar İlçesi, Karahasanlar Köyü'nde bulunan Yarıkkaya Kanyonu'nun turizme kazandırılabilmesi amacıyla; dinlenme yerleri ve yürüyüş yolları yapımı gibi altyapı çalışmalarının desteklenmesi.
	Yarıkkaya Kanyonu'ndaki arazinin "yamaç paraşütçülüğü"ne uygun olup olmadığının araştırılması; uygun olması durumunda, bu konuda girişimde bulunacak özel sektörün desteklenmesi.
	Bozüyük İlçesi'nde yer alan yaylalarda ve Bilecik'te ormanların en yoğun olduğu bölgede yer alan Kömürsu, Sofular ve Batan yaylalarında kar yağışının Kasım-Mart ayları arasında yoğun olması avantajından yararlanılarak, kış turizmi olanaklarının değerlendirilmesi.

	Yaylalarda gençlik kamplarının kurulması.
	Av hayvanlarının varlığı dolayısıyla Bilecik'in av turizmi potansiyeline sahip olması nedeniyle av turizminin geliştirilmesi ve yeni av programlarının düzenlenmesi, "Avcı Kulüpleri"nin kurulması.
Bilecik İçi Tur Güzergâhlarının ve Turizm Odaklarının Belirlenmesi	Pazaryeri - Cihangazi ve Dodurga ekseninde eko-turizmin geliştirilmesi.
	Osmaneli - İnhisar - Tarpak ekseninde tarım turizminin geliştirilmesi.
	İznik - Osmaneli - Göl pazarı ve Taraklı turizm entegrasyonunun sağlanması.
	Söğüt - Bilecik Merkez - Bozüyük ekseninde kültür turizmi tur güzergâhlarının belirlenmesi ve tanıtımının sağlanması.
Yerel Halkın Turizm Gelirinden Aldığı Payın Arttırılması	Tarım ve yayla turizminde konaklama birimi olarak ev pansiyonculuğunun desteklenmesi ve özendirilmesi.
	İstanbul – Akdeniz tur güzergahı üzerinde olan Bilecik'in turizm akımından pay almasının sağlanması.
	Halı, kilim, dokuma, seramik vb. geleneksel el sanatlarının yaşatılması için kursların düzenlenmesi.
	Turizme yönelik el sanatlarının üretiminin desteklenmesi, tanıtımı ve pazarlanması için özel sektör faaliyetlerine destek verilmesi.
	Geleneksel el sanatlarının tespitine ve envanterinin çıkarılmasına yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi.
	Yerel halkın ürünlerini satmasına olanak sağlayacak çiftçi marketi, yol boyu tezgahları vb. olanakların sunulması.
ANA STRATEJİ - 3	
Turizmi Geliştirmeye Yönelik Yönetmelik Yapının Kurgulanması ve İşbirliği Ağlarının Sağlanması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Turizmi Geliştirmeye Yönelik Tanıtım Faaliyetlerinin Geliştirilmesi	Ulusal ve uluslararası alanda açılan turizm fuarlarına, özel turizm firmaları ile birlikte katılım sağlanarak ve stand açarak İl'in turizm ve kültür değerlerinin tanıtımı ve pazarlamasının yapılması.
	Çeşitli dillerde İl'in tarihi ve doğal güzelliklerini tanıtan afiş, broşür, kitapçık ve tanıtım CD'lerinin hazırlanması.
	İl'in turizm potansiyelini, konaklama bilgilerini ve diğer turizm faaliyetlerini kapsayan "Bilecik Web Sayfası"nın hazırlanması.
	İl'i ziyaret eden turist sayısını arttırmak için; diğer illerdeki turizm işletmeleri ve tur operatörleri ile işbirliği yapılması.

Turizmi Geliştirmeye Yönelik İşbirliği Ağların Sağlanması	Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin belediyeler, turizm alanındaki özel sektör temsilcileri ve STK'larla işbirliği içinde gerçekleştirilmesi.
	Ulaştırma şirketleri, tur operatörleri turizm örgütleri ve yerel yönetim organları ile stratejik işbirliklerinin ve ortaklıkların kurulması.
	İl'in turizm değerlerini (tarihi ve doğal) ulusal ve uluslararası alanda tanıtmak amacıyla; belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, turizm sektörünün ve ilgili diğer kurumların katılımı ile ulusal ve uluslararası düzeyde etkin tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi.
ANA STRATEJİ - 4	
Turizm Sektörünün Gelişimine ve Sürdürülebilirliğine İlişkin Toplumsal Katılım ve Bilincin Yaygınlaştırılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Yerel Halkın Turizm Bilincinin Geliştirilmesi için Eğitim Çalışmalarının Gerçekleştirilmesi	Turizmin önemi ve İl'deki temel turizm kaynakları ile ilgili tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yerel düzeyde sağlanması.
	Kırsal turizm konusunda yerel halkın bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi.
	Kültürel ve doğal kaynakları tanıtan afiş, broşür ve CD'ler yaptırılarak İl'deki tüm okullara dağıtılması.
	İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve STK'lar ile işbirliği yapılarak hazırlanacak program kapsamında okullarda İl'in kültür varlıklarının tanıtımına yönelik gezilerin gerçekleştirilmesinin sağlanması.
	İl'in tarihi ve doğal güzelliklerini önce İl halkına sonra tüm Türkiye'ye tanıtmak için mahalli ve ulusal basında periyodik olarak İl'in doğal ve kültürel özelliklerini tanıtıcı yazılar yayınlanması.

2.3.6. Kentsel Yerleşimler ve Yaşam Kalitesine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ 1	
Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Konut ve Konut Çevresinde Fiziksel Kalitenin Yükseltilmesi	Konut üretiminde nüfusun gelir yapısına göre farklı alternatifler sunulmasının sağlanması.
	Konut üretiminde nüfusun demografik yapısına göre farklı alternatifler sunulmasının sağlanması.
	Konut üretimi ve çevre tasarımında, ihtiyaç ve beklentilerin tespit edilmesi ve iskan alanlarının gelişiminde yapılan tespitlerin göz önünde bulundurulması.
	Yerleşim birimlerinin ihtiyacı olan aktif yeşil alan miktarının artırılması ve konut dokusu içinde homojen dağılımının sağlanması.
	Dağınık ve kaçak yapılaşmaların engellenmesi ile yapılaşmada mimari estetiğe ve yerel mimari özelliklere özen gösterilmesinin teşvik edilmesi.
	Kaçak yapıların tespit edilmesi, kaçak yapılaşmaların engellenmesi amacıyla gerekli yaptırımlar uygulanması.
	Hazır tip projelerine uygun yapılaşmaların teşvik edilmesi.
Kent İçi Ulaşım Olanaklarının ve Ulaşım Alternatiflerinin Geliştirilmesi	Kent içi ulaşımda gidiş-geliş akımlarının tespit edilerek ulaşım tür, güzergah ve zamanlarının bu doğrultuda belirlenmesi.
	Ulaşım alternatiflerinin geliştirilmesi.
	Ulaşımda konut – merkez - işyeri – eğitim bağlantılarının entegrasyonunu en iyi sağlayacak çözümlerin üretilmesi.
	Ulaşımda yaya ve bisiklet yollarının entegrasyonunun sağlanması.
Kentsel Rekreasyon ve Spor Alanların Geliştirilmesi	Bölgesel, kentsel, mahalle birimi gibi farklı ölçeklerde ve işlevlerde yeşil alanların oluşturulması.
	Kent ve kırsal alanda yaşayan tüm yaş gruplarındaki insanların rahatça profesyonel ve amatörce spor yapmalarını sağlamak için spor alanlarının donatı standartları doğrultusunda sağlanması, erişilebilirlik ve homojen dağılımlarının göz önünde bulundurulması
	Çocuk oyun alanlarının donatı standartları doğrultusunda sağlanması ve erişilebilirlik ve homojen dağılımlarının göz önünde bulundurulması.
	İl'de sporun geliştirilerek başarılı elit sporcuların yetişmesi ve gençlerin eğitimi için gençlik merkezi faaliyetlerine her türlü destek

	verilmesi.
Çocuk ve Engelliler için Fiziksel Yaşam Çevrelerinin Düzenlenmesi ve Sosyal Entegrasyonların Sağlanması	Fiziksel engelli ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerin tanımlanarak ihtiyaç doğrultusunda sağlanması.
	Çocuklara yönelik okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması.
	Ulaşım ve kentsel tasarımda engellilerin yaşamlarını kolaylaştırıcı çözümlerin getirilmesi.
	Engellilerin istihdama katılmaları için gerekli eğitim ve iş edindirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi.
Kentsel Hizmetlere Erişilebilirliğinin Arttırılması	Kentsel donatı eksikliklerinin mevzuata uygun şekilde tamamlanması.
	Sağlık sisteminin niteliklerinin iyileştirilmesi ile sağlık hizmetlerine erişilebilirliğin arttırılması.
	Tiyatro, sinema, galeri, kültür merkezleri gibi kültürel donatı yatırımlarının gerçekleştirilmesi.
Tüm Yerleşmelerde Teknik Altyapı Eksiklerinin Giderilmesi ve Yakıt Tüketiminde Yeni Teknolojilerin Desteklenmesi	Kentsel nitelikli içme ve kullanma suyu ihtiyacının giderilmesi, içme suyu arıtma ve atık su arıtma tesislerinin kurulması.
	Kanalizasyon sistemlerinin rehabilitasyonu ve kanalizasyonu olmayan yerleşmelerin altyapılarının sağlanması.
	Katı atık yönetim sisteminin tüm yerleşimlerde etkinleştirilmesi.
	Konutlara doğal gaz hizmetinin verilmesi.
	İletişim-haberleşme altyapısının güçlendirilmesi.
	Alternatif yakıt ve enerjilerin araştırılarak kent içinde desteklenmesi.

2.3.7. Kırsal Yerleşim, Kırsal Kalkınma ve Yaşam Kalitesine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ 1	
Çağdaş Yaşamın Gereklileriyle Uyumlu, Halkın İhtiyaç ve Beklentilerine Uygun Bir Anlayışla Fiziki ve Sosyal Alt Yapı Çalışmalarının Yürütülmesi	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Kırsal Yerleşimlerin Niteliklerinin İyileştirilmesi	Kırsal yerleşme ve meskenlerinin tipolojisinin saptanması, mevcut ekonomik yapısının belirlenmesi, kır-kent bütünleşmesindeki konumlarının belirlenmesi ile iyileştirmeye yönelik eylem planlarının hazırlanması.
	Nüfusa ilişkin demografik özelliklerin saptanması, kır yerleşmelerine ilişkin yapı ve imar faaliyetlerinin disipline edilmesini sağlayacak yasal düzenlemelerin oluşturulması.
	Kırsal yerleşmelerdeki kültürel miras öğelerinin korunması için gerekli düzenlemelerin yapılması.
	Köy ve özellikle köy-altı (kom, ağıl, mezra, mahalle) iskan birimlerinin fazlalığından dolayı aksayan sosyal ve ekonomik gelişimin sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmesi için toplulaştırma yoluna gidilmesi.
	Arazi kabiliyet sınıflandırması yapılarak, tarımsal üretimde verimliliği arttıracak tarımsal işletmeciliğe yönelik alternatiflerin geliştirilmesi.
	Köy tipi sanayinin geliştirilmesi ve el emeğinin değerlendirilmesi yoluna gidilmesi.
	Ulaşım ekonomik taşıma kapasitesine yönelik uygun yerleşmelerin belirlenmesi.
	Köyün yakın çevresinde bulunan maden işletmeleri, sanayi ve benzeri olumsuz kaynaklardan etkilenme derecesinin araştırılması ve olumsuzlukların bertarafına yönelik önlemlerin alınması.
	Sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi.
	Veteriner hekim desteğinin sağlanması.
	Hijyen ve toplum sağlığı eğitimlerinin verilmesi.
	Eğitimde taşımali sistemlerin iyileştirilmesi.
Köy Yollarının Her Mevsim Erişilebilir Olacak Şekilde Geliştirilmesi	Mevcut asfalt yolların korunabilmesi için nitelik artışının sağlanması.
	Mevcut köy yollarının afetlerden korunması, standardının yükseltilmesi ve sanat yapısı eksikliklerinin tamamlanması.
	İyileştirilmesi gereken yolların tespit edilerek çalışmaların etaplara

	bölünerek gerçekleştirilmesi.
	Köy yolu ile demiryolunun kesiştiği yerlerde gerekli yapıların inşa edilerek (üst geçit, alt geçit, bariyer ve flâşör), TCDD ile hemzemin geçit sorununun çözülmesi.
	Köy yollarının yapımında yol kalitesinin arttırılmasına ve yol onarımına öncelik tanınması.
Kırsal Yerleşimlerde Ekonomik Faaliyet Çeşitliliğinin Sağlanması	Belirli bir nüfus büyüklüğüne sahip köylerde halı, kilim veya yöreye özgü el sanatları atölyeleri kurulmasına destek verilmesi.
	Tarım turizminin geliştirilmesi doğrultusunda ev pansiyonculuğunun teşvik edilmesi.
	Orman köylüsünün kalkınması amacıyla orman köylülerinin meşe, akasya, fıstık çamı ve benzeri çok yönlü yarar sağlayan türler yetiştirmelerinin desteklenmesi.
	Orman köylüsünün kalkınması amacıyla tıbbi, aromatik ve süs bitkileri üretiminin desteklenmesi.
	Kırsal kalkınmayı hızlandırabilmek için uluslararası fon kaynaklarından destek almak üzere çalışmaların yapılması.
Yeterli ve Sağlıklı İçme Suyu Olmayan Köylerde İçme Suyu Hizmetinin Sağlanması ve Kırsal Kanalizasyon Şebekeleri ile Alternatif Atık Su Arıtma Tesislerinin Yaygınlaştırılması	Susuz, suyu yetersiz köylere yönelik alternatif çözümlerin üretilmesi.
	İçme suyu veya kanalizasyon tesisi bulunan kırsal yerleşimlerde bakım-onarım çalışmalarının yapılması.
	2010 yılına kadar hidrojeolojik etüdü yapılarak, susuz ve suyu yetersiz köy ve üniteler için yeni kuyu açımı ve kuyu yenileme çalışmalarının tamamlanması.
	İçme suyu şebekesi bulunan ve topografik yapısı uygun olan köylerin atık su altyapısına ilişkin çalışmalarının yapılması.
	Köy yerleşimlerinin özelliklerine göre çeşitli atık su bertaraf tekniklerinin belirlenmesi.
	Kanalizasyon ve içme suyu inşaatlarında mahalli katkılara önem verilerek ve İl Özel İdaresi'nin imkânları kullanılarak, hizmetlerin daha ucuza ve kısa zamanda yapılmasının sağlanması.
	Hizmette rasyonelizasyon sağlamak ve maliyetleri düşürmek amacıyla imar planı yapımı öncelik sırası belirlenirken, köylerin nakil-toplulaştırma talepleri ve gelişme eğilimleri ile Alt Ölçekli Çevre Düzeni Planları'nın dikkate alınması.

2.3.8. İşlevsel Bağlantılara İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ - 1	
İl İçi ve Çevre İller Ulaşım Altyapısının Geliştirilmesi İle Ulaşım Olanaklarının Arttırılması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Karayolu Bağlantılarının Sektörel Entegrasyonu Arttıracak Şekilde Güçlendirilmesi	Çevre illerle bağlantı yollarının iyileştirilmesi. Bu kapsamda öncelikle; Bilecik Merkez-Yenişehir, Osmaneli-İznik, Söğüt-Eskişehir, Gölpaazarı-Bolu, İnhisar-Eskişehir, Pazaryeri-İnegöl bağlantılarının güçlendirilmesi.
	İlçelerin birbirleriyle ve beldeleri ile olan öncelikli bağlantı yollarının iyileştirilmesi. Bu kapsamda öncelikle; Bilecik Merkez-Söğüt, Bozüyük Merkez-Dodurga-Cihangazi, Bozüyük Merkez-Söğüt, Söğüt-Çaltı üzerinden İnhisar, Vezirhan-Gölpaazarı, Gölpaazarı-Yenişehir ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi.
	Gemlik ve Karasu Limanları ile lojistik bölgeler arasında başta karayolu olmak üzere ulaşım ilişkisi kurularak bağlantıların güçlendirilmesi.
	Karayollarının ağır yük taşımacılığı şartlarına göre yeniden düzenlenmesi ve iyileştirilmesi.
	Toplayıcı niteliğinde olan Bilecik Merkez-Bursa-Bozüyük yol ayrımının kapasitesinin arttırılması.
	Pazaryeri-Bursa karayolu bağlantısının genişletilmesi.
	Turizmin geliştirileceği bölgelerde ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi.
Toplu Taşıma Sistemlerinin Geliştirilerek Etkin Kullanımlarının Sağlanması	Merkez - Çevre İller - İlçeler ve Beldeler arasında otobüs-minibüs seferlerinin sıklaştırılması.
	Taşımacılıkta hizmet kalitesinin iyileştirilmesi.
	Sanayi sektöründe çalışanlara ve öğrencilere yönelik servis araçlarının uyumlu çalıştırılmasının sağlanması.
	Yenişehir Havalimanı'nın yolcu seferlerine başlaması halinde ihtiyaca yönelik toplu taşıma seferlerinin arttırılması.
Demiryolu Ulaşım Bağlantılarında İl Bütününe ve Bölgeye Hizmet Etmek, Mal ve	Mevcut İstanbul-Ankara demiryolunun çift yönlü hata çevrilmesi ile raylar üzerinde taşıma kapasitesinin arttırılması.
	Bilecik Garı'ndan yapılan yük taşımacılığının etkin olarak kullanılması için karayolu ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi.
	İl içerisinde atıl durumda olan istasyonların faaliyete geçirilmesi ve

Hizmet Akımını Desteklemek Üzere Verimliliğin Arttırılması	kullanımının karayolu ulaşım bağlantıları ile arttırılması.
	Doğal eşikler dikkate alınarak belirli güzergahlarda İstanbul-Eskişehir-Ankara demiryoluna bağlanan raylı sistemlerin kurulması (Bilecik Merkez-Yenişehir, Bilecik Merkez-Söğüt-Eskişehir)

2.3.9 Lojistik Sektörüne İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ - 1	
Ulaşım ve Lojistik Sektörlerinin Bütüncül Olarak Planlaması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
Hammadde ve Sanayi Sistemini Destekleyecek Nitelikte Ulaşım-Lojistik Odaklarının Belirlenmesi	İl bütünü içerisinde toplayıcı nitelikte, dış ve iç pazara mal dağıtımını gerçekleştirecek lojistik merkezlerin ulaşım ile en iyi entegrasyonu sağlayacak şekilde kurulması (Bilecik-Bozüyük, Bilecik-Söğüt arasındaki bölgeler).
	İlçelerde iç ve dış pazara sunulan tarımsal ürünün ömrünü uzatmak üzere soğuk hava depolama alanlarının kurulması.
	Tarımsal ürüne ulaşma açısından merkez konumda olan bölgelerde depo alanları ile de entegre olacak hal alanlarının oluşturulması.

2.3.10 Afetler ve Risk Faktörlerine İlişkin Stratejik Değerlendirmeler

ANA STRATEJİ 1	
Afet Yönetim Merkezinin Kurularak Afet Yönetim Sisteminin Oluşturulması	
ALT STRATEJİLER	UYGULAMA STRATEJİLERİ
İl Genelinde Doğal Afetlerden Korunma Konusunda Eğitim Çalışmalarının Yaygınlaştırılarak Yerel Halkın Bilinçlendirilmesinin Sağlanması	Yerel görsel ve yazılı basında halkı bilinçlendirici haber ve programlara yer verilmesinin sağlanması.
	Depreme dayanıklı yapılaşma ve deprem anındaki korunma yöntemleri ile ilgili olarak, her eğitim düzeyinde vatandaşın anlayabileceği özellikte broşürlerin dağıtılması.
	İlk ve ortaöğretim kurumlarında öğrencilere depremle yaşama bilincini aşılama amacıyla etkinliklerin düzenlenmesi.
	Özellikle doğal afetler konusunda bölgedeki üniversiteler ve medya ile işbirliğine gidilerek; kurslar düzenlenmesi, okul ve sağlık ocaklarında eğitim programlarının organize edilmesi.
	Üniversiteler ve meslek kuruluşları ile ortaklaşa hareket edilerek mekân ve araç-gereçlerin ortak kullanımı ile bilgi ve eğitim setlerinin paylaşımının gerçekleştirilmesi.
İl Genelinde Afet Riski Taşıyan Bölgelerin ve Afet Türlerinin Tespitinin Yapılması ile Doğal Afet Risk Haritasının Oluşturulması	İl genelinde afet riski analizlerinin yapılarak veri tabanı oluşturulması.
	Riskli bölgelere ait 1/5.000 veya 1/1.000 ölçekli haritaların yapılması.
Afet Öncesi Fiziksel Önlemlerin Alınmasına Yönelik Çalışmaların Yapılması ve Mevcut Durumun İyileştirilmesi	Afet riskli bölgelerde bulunan yerleşim alanlarında detaylı yapı analizleri yapılarak mevcut duruma ait veri tabanının oluşturulması.
	Riske karşı dayanıksız olduğu tespit edilen yapıların dönüşümünün/ rehabilitasyonunun sağlanması.
	Karayolu ve demiryolu yatırımlarında dolgu, menfez ve köprülerin taşkın alanlarının sınırlarına göre planlanması.
	Akarsuların akış yönünü ve hızını değiştirebilecek yapısal girişimlerden kaçınılması.
	Taşkın alanlarının yerleşime açılmasının engellenmesi.
Yangına karşı rekreasyon alanlarındaki denetimlerin artırılması.	
Afetlere Dayanıklı Yapı Tasarımı ve Üretimi için İnşaat	İlgili meslek odaları ile görüşülerek öncelikle inşaat ustalarına yönelik olmak üzere, mesleki (proje okuma, kalıp, donatı vs.) kursların açılması.

Sektörü Çalışanlarının Eğitiminin Sağlanması	Doğal afet riski taşıyan bölgelerin özelliklerine göre ilgili kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (Kızılay, Track Amatör Telsizciler Birliği vb.) ile işbirliği yapılarak, bu alanlarda yapılaşma koşullarının belirlenmesi ve eğitimler verilmesi.
Olası Doğal Afetlerde Vatandaşlara En Kısa Sürede Ulaşılarak Kurtarma ve Sağlık Hizmetlerinin Anında Yerine Getirilmesi	Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE)'nin kurulması.
	Kurulacak olan Bilecik Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi'nin eğitimlerini müteakip Bursa Arama ve Kurtarma Ekibi'nin her sene düzenlediği "Arama ve Kurtarma" tatbikatlarına katılmalarının sağlanması.
	Acil yardım hizmet birimlerinde teknik kapasite ile insan kaynağı kapasitesinin artışının sağlanması.
	Tüm yerleşim birimlerine sürekli erişilebilirliğin sağlanması.
Meteorolojik Afetlere Karşı İzleme ve Erken Uyarı Sistemlerinin Kurulması	Meteorolojik (sis, yağış, rüzgar, buzlanma vb) kaynaklı risklerin ve risk bölgelerinin belirlenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması.
	Sel oluşum yerleri ve sürelerine ilişkin araştırmaların yapılması ile gerekli yönetsel, teknik ve eğitsel çalışmaların belirlenmesi.
	Kuraklığın hidrolojik karakterli bir doğal afet olarak algılanması ile su kaynaklarına ilişkin dengesizliklerin belirlenmesi, takip sistemlerinin kurulması ve etkilerinin azaltılması konularında çalışmaların başlatılması.
	Don tahmin ve uyarı sistemlerinin kurulması ile tarım ve ulaşım sektörlerine entegrasyonun sağlanması.
Yangın Riskine Karşı Gerekli Önlemlerin Alınması	Yangın müdahalesinde bulunacak ekiplerin niteliklerinin ve teknik olanaklarının iyileştirilmesi.
	Yangınlara karşı teknik, yönetsel, eğitsel önlemlerin artırılması.
	Yangın emniyet yol ve şeritlerinin düzenli bakımının yapılması.
Endüstriyel Kaynaklı Afetlere Yönelik Teknik, Yönetsel, Eğitsel Önlemlerin Alınması	Tehlikeli madde depolama alanlarında çalışan personelin yönetmelikler doğrultusunda gerekli eğitimleri alma durumlarının izlenmesi.
	Tehlikeli madde depolama alanlarının sürekli denetlenmesi ile tehlike anında müdahale sistemlerinin kontrol edilmesi.
	Madencilik faaliyetleri sırasında ve sonrasında meydana gelebilecek risklerin önlenmesi.
	Yanıcı, parlayıcı, patlayıcı maddeler üreten tesisler ile depolama alanlarının faaliyetlerini yönetmelikler doğrultusunda gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla düzenli denetimlerinin yapılması.

3. POLİTİKA VE STRATEJİLERİN HAYATA GEÇİRİLMESİNDE İZLENECEK YOL VE MEVCUT PROJELERİN ENTEGRASYONU

2006 yılı boyunca İl Özel İdaresi tarafından çalışmaları başlatılan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda öngörülen stratejiler doğrultusunda planlı gelişme sürecine giren Bilecik İli'nde 2030 yılına kadar uzanacak dönem içerisinde üç aşamalı bir gelişmenin gerçekleşmesi beklenebilir. Bunların ayrıntıları bir sonraki bölümde ayrıntısı ile ele alınmıştır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 2005 Yılı Yatırım Programı'nda yer alan uygulamaları doğrultusunda genişletilen ve güçlendirilmeye başlanan Bozüyük-Bilecik-Adapazarı karayolu bağlantısının ardından Eskişehir-Bilecik-İstanbul demiryolu ıslah çalışmalarının da Ulaştırma Bakanlığı DLH Genel Müdürlüğü ve TCDD Genel Müdürlüğü'nce sürdürülmesi, bölgesel ölçekte yürütülen planlama çalışmaları kapsamında "Bilecik Gelişme Koridoru" kavramının ortaya atılmasına yol açmıştır.

Anılan koridorun işlevsel amacının; kuzeyde İstanbul, İzmit, Adapazarı ve Düzce yerleşim merkezlerince oluşturulan sanayi eksenini güneyde Bursa-İnegöl-Bozüyük-Eskişehir yerleşim merkezlerince oluşturulan sanayi eksenini ilişkilendirmektir.

Bölgesel ölçekte geliştirilen ve temeli kara ve demiryolu hatlarına dayanan böylesine bir gelişme koridorunun kuzeyde Adapazarı üzerinden inşası hızla devam etmekte olan Karasu Limanı'na ulaşarak yeni açılımlara uzanmasının, Bilecik İlçe Merkezi'nin gelişmesini büyük ölçüde etkileyeceği açıktır. Koridor boyunca karayolu iyileştirme çalışmalarının halen sürdürülmesi ve bu çerçevede Bilecik'in Bursa'ya, Yenişehir'e ve İznik'e olan bağlantılarının da güçlendirilmeye başlanması yerel ekonomik yaşama şimdiden bariz canlanmalar getirmeye başlamıştır.

Gelecekteki gelişmelerin 2015 yılına uzanan dönem içerisinde izleyeceği aşamalarda; ilkin Bozüyük ile Bilecik arasındaki kara ve demiryoluna dayalı eksen üzerinde; güneyde Bozüyük'ten başlayarak Bilecik İlçe Merkezi'ne yönelen, kuzeyde ise Bilecik İlçe Merkezi'nden çıkarak Bozüyük'e doğru yönelen bir gelişmenin olması doğaldır.

Bu gelişme, ulaşıma ve ulaşım hizmetlerine, üretime, depolamaya ve ürün satışlarına olduğu kadar dinlenceye ve konaklamaya yönelik bir dizi işlevlerin güzergâh boyu sıralanmasıyla oluşacaktır. Önemli olan, böylesine bir gelişmenin ekonomi-ekoloji çatışmasına varmayacak düzeyde gerçekleşmesini sağlamak üzere, gerekli önlemlerin alınması ve uygulamaların etkin denetim altında sürdürülmesidir.

Bilecik-Bozüyük bağlantısı üzerinde gerçekleşecek gelişmeler yerel nüfus hareketlerinde de kendini gösterecektir. Yerel işgücünün ve öğrenim çağı yaş grubunun yanı sıra, varış noktası Bilecik İl sınırlarını aşan kuzey-güney transit yük taşımacılığının da anılan aks üzerinde zamanla kademeli artışlar kaydetmesi beklenecektir. Bu eğilimlere karşı gerekli önlemlerin alınarak, yolcu ve yük taşımacılığının demiryolu türüne kaydırılması gerçekleştirilmelidir. Demiryolu hattının, hem kısa mesafeli toplu taşımacılık hem de konteynıra dayalı yük taşımacılığı için kullanılması öngörülmelidir.

İlk hareketlenmenin Bozüyük-Bilecik bağlantısı üzerinde gerçekleşmesi beklenirken, İl'in iç kesimlerde yer alan ilçelerdeki koridora dayalı pazara açılım hareketlerinin de, Bilecik-Osmaneli bağlantısına yoğunluk getireceğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Gelişme karakteri itibarıyla Bozüyük-Bilecik bağlantısı üzerinde daha çok sanayi ürünleri taşımacılığına hizmet veren ağır vasıta trafiği için konaklama, park, bakım-onarım türü hizmetlerin yer alacağı ve yükleme-boşalma gibi lojistik operasyon gereklerinin burada yerine getirileceği açıktır. Buna karşılık, Bilecik-Osmaneli bağlantısının ağırlıklı olarak tarıma ve tarıma dayalı sanayi ürünlerinin taşımacılığına yöneleceği ve bu işlevi Bilecik-Bozüyük bağlantısına oranla daha düşük bir yük trafiği yaratarak gerçekleştireceği tahmin edilmektedir.

Osmaneli'nin tarımsal üretim uygulamalarında hem ekolojik esaslara sadık kalmayı tercih etmesi, hem de bu ürünlerin işlenmesinde pazarlara çeşitlilik sunmayı strateji olarak benimsemesi, önemli lojistik hizmet tesislerinin burada yer almasına zemin yaratacaktır. İl'in nispeten kuzeyinde ve doğusunda yer alan yörelerinden ve Yenişehir tarafından gelecek tarımsal ürünlerin işlenmesi ve iç pazarlara iletilmesi faaliyetleri için Osmaneli, Vezirhan ve Bayırköy uygun konumda bulunan yerleşim merkezleri olarak göze çarpmaktadır.

Dolayısıyla; Bilecik İl Merkezi'nin kuzeyinde yer alan Bayırköy, Vezirhan ve Osmaneli yerleşim merkezlerinin karayolu bağlantıları boyunca; demiryolu

ulaşımını da kullanmak üzere hizmet verecek olan, meyve ağırlıklı tarımsal ürün işleme ve depolama tesisleri ile diğeri ilgili lojistik birimler yer alacaktır. Anılan ulaşım aksının batı sapağından Yenişehir'e doğru gidildiğinde taş-toprağı dayalı üretim faaliyetleri görülmektedir. Bu kapsamda Vezirhan'ın ek olarak mermer ve seramik üstüne kurulmuş sanayi türü lojistik birimlerine de ev sahipliğı yapacağı anlaşılmaktadır.

Kara ve demiryoluna dayalı ulaşım olanaklarının iyileştirilmesinin olumlu etkileri; İl'in iç kesimlerinde bulunan ve düşük düzeyde pazar ekonomisine geçebilmiş olan kırsal yerleşmelerde zamanla hissedilecektir. Yerel ulaşım olanaklarının ticari bağlantıların yoğunlaştırılmasına ve güçlendirilmesine katkıda bulunmaya başladığı aşamada, pazarlara kaliteli mal sunumuna ilişkin önlemlerin uygulamaya sokulması gerekmektedir. Üretim girdilerinde ve üretim teknolojisinde gerçekleştirilecek atılımların çeşitlendirmeye ve kalitelendirmeye olanak vermesi, elde edilen ürünlerin dış pazarlarda hak ettikleri karşılığı bulmaları için özenle paketlenmeleri ve sunulmaları gereğini de beraberinde getirecektir.

Yukarıda değinilen ana ulaşım olanaklarına bağılı olarak Bilecik İli'nde beklenen gelişmelerin dışında tali ulaşım olanaklarının geliştirilmesi sonucu hareketlenme kazanacak faaliyetler arasında sayılabilecekler; eko-tarım tekniklerinin yaygın bir biçimde kullanılmasıyla doğal ve organik ortamda yetiştirilecek tarımsal ürünler ile süs bitkileri ve çiçeklerin pazarlanmasıdır. İl'in iç kesimlerindeki yerleşimlerin ana faaliyet sektörleri olabilecek bu tür girişim ürünlerinin hem yakın ve büyük iç tüketim pazarlarında, hem de Yenişehir Havalimanı ile Gemlik Limanı ve ilerde Karasu Limanı üzerinden iletilecek dış tüketim pazarlarında itibar görmesi söz konusudur.

Ancak, başarıyı getirecek olan seracılık ve sulama gibi üretim teknolojisindeki gelişmeleri, paketlenme işlemlerindeki yenilikleri, depolama ve antrepo faaliyetlerindeki güncel sistemleri, pazarlama konusundaki etkin bağlantıları, ulaştırma hizmetlerindeki verimlilik önlemlerini izlemek ve günün küresel gereklerini yerelde uygulamaktır. Söz konusu gelişmelerin Sakarya Vadisi tarımsal kullanım kuşağı ile Osmaneli ve Gölpazarı odaklarında gerçekleştirilmesi ve Bilecik İl Merkezi üzerinden yurt içi ve yurt dışı pazarlara açılımının sağlanması, tarımın ekonomik temel yaratma gücünü de beraberinde getirecektir.

Bilecik İl Merkezi, kırsal alanlarda birçok tarımsal üretim faaliyetlerinin pazara açılış güzergâhı üzerinde olduğu gibi, çevrede yürütülen yeraltı kaynaklarına dayalı ekonomik faaliyetlerin de destek aldığı bir kentsel

merkezdir. Dolayısıyla, Bilecik İl Merkezi Yenişehir aksı üzerinde “Lojistik Merkez” olma yolunda da etkin açılımlar yapmalıdır. İl bütününde Bilecik Merkez ve Bozüyük'te yer almasında yarar görülen lojistik merkezler, aynı zamanda İl'in toptan ticaret merkezleri işlevini de üstlenebilecek ve mamul maddelerin gerek yurt içi gerekse yurt dışına pazarlanma olanakları geliştirilebilecektir. Yenişehir, Bilecik Merkez ve Bozüyük yol aksı başta olmak üzere ana yol güzergâhları üzerinde yer seçecek perakende alışveriş merkezi, “showroom” ve “outlet” benzeri satış birimleri, İl içi ekonomik hareketlenmenin yaşanmasında etkili olacaktır.

Bilecik İl Merkezi'nin, sektörel gelişmelerin düğüm noktası işlevini kazanmasının yanı sıra sahip olduğu kamusal ve sosyal hizmetler merkezi işlevini de güçlendirmesi, altyapı yatırımlarının sürdürülebilir kalkınmaya yönlendirilmesinde etkin olacaktır. Dolayısıyla ilkin meslek okullarından başlamak üzere, anılan hizmetlerin verilmesi için ihtiyaç duyulacak genç ve dinamik işgücünün yetiştirilmesi ve yüksek okul ile üniversite desteğinin de bu amaca yönelik olarak sağlanması, planlama sürecinin ilk on yılı içerisinde gerçekleştirilecek faaliyetler kapsamına girmektedir.

Planlama sürecinin ilk on yılında söz konusu kazanımların elde edilebilmesi için üzerinde önemle durulması gereken iki konu ise sektörel yer seçimleri ve su sorunudur. Dolayısıyla;

1. İl bütününde aynı sektör tesislerinin konumlandırılmasında komşuluktan sakınılması, komşu yerleşimlerin birbirlerinin ekonomik aktivitelerini destekler ve tamamlar nitelikteki sektörel gelişmelere yönelmeleri gerekmektedir.
2. Yapılan projeksiyonlar, mevcut su kaynaklarının 2015 yılı öncesi yetersiz kalacağı konusunda çıktılar vermektedir. Bu nedenle ilk on yıllık dönemde alternatif su kaynakları ve geri kazanım konularında çalışmaların yapılması ve İl kalkınmasının doğrudan bağlı olduğu söz konusu kaynağın yönetimi konusunda uzmanlaşma yoluna gidilmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Bilecik İli'nde 2015-2020 yılları arası, ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi, lojistik hizmet altyapısının geliştirilmesi, kentsel altyapı eksikliklerinin tamamlanmasıyla turizm ve tarım sektöründe uzmanlaşmış yerleşimlerin ön plana çıkması ve sosyal sermayenin güçlenmesine yönelik girişimlerin sonuçlarının alınmaya başlanması beklenmektedir.

Söz konusu dönemde, ilk on yıllık dönemde gerçekleştirilemeyen yapısal eksikliklerin tamamlanması ile küresel değişimler doğrultusunda gelinecek mevcut durumun gözden geçirilmesi ve nitelik artışı ile rekabet gücünü arttıracak açılımlara yönelmesi beklenmektedir. Anılan dönem Cumhuriyetin 100. yılı öncesinde Bilecik için bir nitelikli yapısal dönüşüm evresi olarak değerlendirilmelidir.

Bilecik İli'nin öncelikli sorunlarının ve Plan'la getirilen çözüm ve gelişme yaklaşımlarının yukarıda bahsedilen aşamalar halinde ele alınması sonucunda, 2020 yılından 2030 yılına uzanan dönemde;

- Dış teşviklere ve desteklere bağlı olmaktan kurtulmuş, kendi iç dinamik gücünü kullanmış ve ekonomik temelini yaratmış,
- Nitelikli insan kaynağı ile zamanın gerektirdiği açılımları yakalayabilen, yönetim konusunda uzmanlaşmış ve sorunlarını kendi içinde çözebilen, yönetimi kalkınması adına ihtiyaç duyduğu kaynakları yönetebilmek ve işbirlikleri oluşturmak amacıyla kullanabilen,
- Mekânsal gelişme sorunlarını aşarak, arazi kullanım yönetimi konusunda uzmanlaşmış,
- Orman kaynakları yönetimi konusunda uzmanlaşmış yapısıyla uygun açılımlar yakalamış,
- Erozyon ve su başta olmak üzere çevre sorunlarına çözümler getirmiş, su yönetimi konusunda atılımlar kaydetmiş,
- İl bütününde çevre duyarlılığını sağlamış, sürdürülebilir kalkınmayı ekonomik sektörlerine ve mekânına uyarlamış örnek bir İl olması beklenmektedir.

3.1. Sürdürülebilir Kent Yönetim Araçlarının Geliştirilmesi

Bilgi çağında küresel gelişmelerin gereğini yerine getirebilen, küresel ve/veya ulusal dalgalanmalardan etkilenmeden değişimlere uyum sağlayabilen kentler, uzman perspektifi ile uygulayıcı perspektifini buluşturarak kent yönetimini kolaylaştırıcı ve karar mekanizmalarını destekleyici veri ve bilgi yönetim sistemlerini etkin olarak kullanabilme gücüne sahip yerleşimlerdir.

Yaşam kalitesini yükseltmiş, sürdürülebilirliğini sağlamış ya da sağlama yolunda olan pek çok kentin etkin olarak kullandığı veri ve bilgi yönetim sistemleri; verinin üretilmesi, depolanması, bilgiye dönüştürülmesi, bilgiye kolay erişimin sağlanması ve güncellenmesi basamaklarını içermektedir. Söz konusu sistemler; karar vericileri kısa sürede, eksik ya da yanıltıcı bilgilerle karar verme baskısından kurtaran, kararların doğru verilerle ve bütüncül sistem algılarıyla yönlendirilebilmesini sağlayan kolaylaştırıcılardır.

Veri ve bilgi yönetim sistemlerinden etkin olarak yararlanan yerleşimlerde, kararlar kişilere bağımlı olmaktan çıkmakta, sistem çözümlere ve önceliklere dayalı olarak yönlendirilebilmekte, dolayısıyla uygulamalarda süreklilik sağlanabilmektedir.

Veri ve bilgi sistemleri; kent yönetiminde ve üst ölçeklerde akılcı yatırım ya da koruma kararlarının alınmasının yanı sıra kent içi hizmet kalitesinin ve dolayısıyla kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında da etkin araçlar olarak rol oynamaktadır. Kararların üretilmesi aşamasında sistemler; yerel yöneticiler, yatırımcı aktörler ve kentliler arasında da köprü işlevine sahiptir ve uzlaşmalar için gerekli altyapıyı oluşturmaktadır.

Veri ve bilgi sistemlerinin etkin kullanımıyla özellikle belediye hizmetlerinin verilmesinde geleneksel yönetim sistemlerinde karşılaşılan pek çok maliyet kalemi ortadan kaldırılabilen, yerel yönetimler finansal kaynaklarını her seferinde aynı işleri yapmak yerine yeni açılımlar için yönlendirme olanağı yakalayabilmektedir.

Bilecik İli'nde sürdürülebilir kent yönetim araçları arasında yer alan ve önemli bir karar destek sistemi olan veri ve bilgi yönetim sisteminin oluşturulması gerekmektedir. İl'de söz konusu sistemlerin oluşturulmasında iki önemli konu gündeme gelmektedir. Bunlardan birincisi, donanım ve

yazılım boyutları ile doğru teknolojinin alınması; ikincisi ise, söz konusu teknolojiyi kullanma ve yönetme konusunda uzman insan kaynağının temin edilmesidir.

Bilecik İli'nde teknik altyapının kurulması ve kurulum için gerekli finansal kaynakların bulunmasından önce gelen konu ise, gerekli insan kaynağı ihtiyacının giderilmesidir. Bu nedenle, İl Özel İdaresi ve Bilecik Belediyeler Birliği bünyesinde "Bilgi ve Veri Yönetim Sistemleri" konusunda uzman, kent yönetim sistemleri konusunda deneyimli insan kaynağı istihdamına yönelmesi ve kapasite geliştirme çalışmalarının başlatılması önemlidir. İnsan kaynağı gereksinimi sağlandıktan sonra; kurulacak işbirlikleri ile ortak teknik altyapı kurma eğilimi, finansal sorunların aşılmasında etkin olacaktır. Ayrıca, gerek veri akışının sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekse sistem kurulumu konularında; sivil toplum, özel sektör ve üniversitelerin desteklerinin alınması da süreçteki sorunların bertarafında etkin olabilecektir.

İl bütününde sürdürülebilir kent yönetim aracı olarak veri ve bilgi yönetim sistemlerinin kurulmasında, Bilecik Belediyesi bünyesinde çalışmaları devam eden "Kent Bilgi Sistemi Projesi" yol gösterir bir proje olarak ele alınmalı ve edinilen deneyim yaygınca paylaşılmalıdır.

Bilecik İl Çevre Düzeni Planı politika ve stratejilerinin hayata geçirilmesinde kullanılabilecek kent yönetim araçlarının geliştirilmesi amacına yönelik olarak ilkin ideal hedefler tanımlanmış olup; ardından, söz konusu hedeflere ulaşma sürecinde dikkate alınması gereken faaliyet hedeflerine yer verilmiştir. Ayrıca, ortaya konulan öneri projeler aracılığı ile de yol gösterici nitelik taşıyan ve yürütülmesi gereken faaliyetler açıklanmaya çalışılmıştır. Söz konusu yaklaşım, öncelikli olarak Şekil 2'de şematize edilmiş, daha sonra ise öneri projeler boyutu ile detaylı bir biçimde ele alınmıştır.

Şekil 2: Bilecik İl Çevre Düzeni Planı Politika ve Stratejilerinin Hayata Geçirilmesinde Kullanılabilecek Kent Yönetim Araçları

EKLER

T.C.
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Planlama Sürecinin Yenilenmesi “Pilot Uygulama Projesi”

Bilecik İli Stratejik Mekansal Planı

İl ve İlçe Yöneticileri Soru Kâğıdı

Ağustos, 2007

Bilecik İlinin Gelişme Potansiyeli

1. Sizce Bilecik İli Mevcut Potansiyelini Kullanabilmiştir?

Lütfen

işaretleyiniz

Evet, büyük ölçüde kullanmış ve Bilecik görece gelişmiştir.

En çok hangi potansiyeli kullanmış ve hangi sektörlerde gelişmiştir ? Lütfen açıklayınız.

Mevcut potansiyel kısmen kullanılabilmiştir.

Hangi potansiyeli kullanabilmiş ve hangi sektörlerde kısmen atılım yapılmıştır ? Lütfen açıklayınız.

Hayır, potansiyel yeterince kullanılamamıştır.

Bunun nedenleri nedir ? Lütfen kısaca belirtiniz.

2. Sizce Bilecik İlinin Gelişmesine İyime Kazandıracak En Önem Etmen Nedir? (lütfen aşağıdaki şıkları önem sırasına göre, (en önemlisi 1 olmak üzere) işaretleyiniz)

Lütfen

işaretleyiniz

İlin coğrafi konumu, görece gelişmiş bir bölgede yer alması, uygun yatırım ortamı (altyapı, arsa fiyatlarındaki uygunluk ve bulunabilirlik, sosyal donatıların varlığı benzeri)

İlin ülke ölçeğinde önem taşıyan ana ulaşım bağlantıları üzerinde bulunması, büyük merkezlere yakınlık, pazarlara kolay erişme

Sanayi sektöründe görece gelişmişlik, bu nedenle birikimler edinilmesi, işgücü kalı bulma kolaylıkları,

Hammadde kaynakları, (özellikle Bilecik'e özel kaynaklar örneğin; mermer, koza üretimi ve benzerleri)

Toplumsal dayanışma, hemşerilik ve aidiyet duygusunun yüksekliği, bireylerin gelişmelere açık olması ve bunu istemesi, girişimcilik ruhu

Teşvikler

Diğerleri (lütfen belirtiniz)

Açıklamak istediğiniz diğer hususları lütfen belirtiniz.

3. Sizce Bilecik İli Önümüzdeki Yıllarda Hangi Sektörlerde Atılım Yapabilir ?
(lütfen aşağıdaki şıkları önem sırasına göre, (en önemlisi 1 olmak üzere) işaretleyiniz)

Lütfen işaretleyiniz

Tarım (bitkisel üretim, organik tarım, seracılık, hayvancılık, ormancılık, Arıcılık ve benzer diğerleri)	
---	--

Tarım sektörü için açıklamak istediğiniz ek görüşleriniz varsa, lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

.....

.....

İmalat Sanayi ve Maden Çıkartılması	
--	--

İmalat Sanayi ve Maden Çıkartılması konularında açıklamak istediğiniz ek görüşleriniz varsa, lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

.....

Hizmetler Sektörü (ulaşım/taşımacılık, depolama hizmetleri, toplum hizmetleri (eğitim, özellikle üniversite, sağlık hizmetleri ve benzeri),	
--	--

Hizmetler Sektörüne ilişkin açıklamak istediğiniz diğer hususlar varsa, lütfen aşağıda belirtiniz.

.....

.....

.....

Yerleşmelere ilişkin Sorular;

(Sayın kaymakam, sayın belediye başkanları, sayın Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve sayın meslek örgütleri yetkililerinin ayrıntılı görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır.)

4. Yerleşmelerde (ilçelerde ve belediyelerde) tespit ettiğiniz en önemli sorunlar nelerdir ?

(lütfen aşağıdaki şıkları önem sırasına göre, (en önemlisi 1 olmak üzere) işaretleyiniz)

Lütfen

işaretleyiniz

İşsizlik, İstihdam Olanaklarının Azlığı, Gelir Düzeyinin Düşüklüğü,	
İl Merkezine ve Diğer Merkezlere Erişme Sorunları, Yol Kalitesi ve Sefer Sıklığı, Yolları Sorunları ve Benzerleri	
Altyapının Eksiklik veya Yetersizliği (kent-içi yol, su, kanalizasyon, atık su arıtma, çöp toplama ve depolama ve benzerleri)	
Yetersiz Toplumsal Hizmet Sunumu ve Tesisleşme (kentsel ve kırsal alanlarda; okullar, hastahane, sağlık ocağı ve benzeri), ayrıntılar için Tablo sonuna bakınız.	
Yeterli Düzeyde Açık Alanların ve Parkların Olmaması, Sportif Alanların Eksik ve Yetersizliği	
Sosyo-kültürel Tesislerin Azlığı Hizmetlerin Yetersizliği (kitaplık ve kütüphaneler müzeler, sinema ve kültür evleri, çok amaçlı salonlar ve benzerleri),	
Yardım ve Dayanışma Tesisleri ve Hizmet Sunumunun Yetersizliği (yaşlılar kona. huzur evleri, bakım yurtları, kadın sığınma evleri ve benzerleri)	
İmar Planlarının Yetersizliği	

Diğer (Lütfen açıklayınız)	
-----------------------------------	--

- **İşsizlik ve Gelir Düzeyinin Düşüklüğü konusunda açıklamak istediğiniz ek hususlar varsa, lütfen aşağıda belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **İl Merkezine Erişme ve Ulaşım Sorunları konusunda açıklamak istediğiniz ek Hususlar varsa, lütfen aşağıda belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **Altyapının Eksiklik yada Yetersizliği konusunda açıklamak istediğiniz ek hususlar varsa, lütfen aşağıda belirtiniz.**
.....
.....
- **Yetersiz Toplumsal Hizmet Sunumu ve Tesisleşme konusunda açıklamak istediğiniz ek hususlar varsa, lütfen aşağıda belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **Açık Alanların, Parkların ve Sportif Alanların Yetersizliği konusunda açıklamak istediğiniz diğer hususları lütfen belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **Sosyo-kültürel Tesis ve Hizmet Azlığı konusunda açıklamak istediğiniz diğer hususları lütfen belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **Yardım ve Dayanışma Tesisleri ve Hizmet Sunumunun Yetersizliği konusunda açıklamak istediğiniz diğer hususlar varsa, lütfen belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **İmar Planlarının Yetersizliği konusunda açıklamak istediğiniz diğer hususlar varsa, lütfen belirtiniz.**
.....
.....
.....
- **Belirtmek istediğiniz diğer hususlar varsa, lütfen aşağıya yazınız**
.....
.....
.....

5 Geleceğe İlişkin Tespit ve Görüşler
(Sayın kaymakamlarımızın ve sayın belediye başkanlarımızın yönlendirici görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır.)

İlçenin veya Yerleşmenin Kalkınması İçin Önemli Bulduğunuz Sektörleri Lütfen İşaretleyiniz.
(aşağıdaki şıkları önem sırasına göre, (en önemlisi 1 olmak üzere) işaretleyiniz)

Lütfen aşağıdaki kutuyu işaretleyiniz

Tarım

a) Tarım sektörünün gelişmesi için; bitkisel üretim, tahıl, meyve ve sebzecilik, organik tarım, seracılık, büyük ve küçükbaş hayvancılık, kanatlılar, ormancılık, arıcılık, su ürünleri ve benzeri alt dalları için öngördüğünüz öncelikleri lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

.....

b) Yukarıda belirtilen faaliyetlerin en fazla gelişebileceği, ayrıcalıklı özelliği olan ; köy, yayla, ırmak vadisi ve benzeri yerleşme veya mevkileri lütfen belirtiniz.

.....

.....

Lütfen aşağıdaki kutuyu işaretleyiniz

İmalat Sanayi ve Maden Çıkarımı

a) İmalat Sanayi ve Maden Çıkarımı sektörlerinin ümitvar olan alt dalları nelerdir? Örneğin; gıda işleme, taş/toprak, mermer çıkarımı ve işleme, diğer maden çıkarımı ve işleme, ipek dokumacılığı, tekstil, konfeksiyon, metalürji, makine imalatı ve benzeri veya diğer alt faaliyet dalları nelerdir? Lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

.....

Lütfen aşağıdaki kutuyu işaretleyiniz

Hizmetler Sektörü

a) Hizmetler sektörünün hangi alt-dalları daha fazla gelişme potansiyeline sahiptir. Örneğin, ulaşım/taşımacılık, turizm, toplum hizmetleri (eğitim, sağlık gibi). Bu faaliyetleri lütfen aşağıda sıralama yaparak açıklayınız.

.....

.....

Turizm Faaliyetleri

a) Turizm faaliyetlerinden hangilerinin gelişebileceğini düşünüyorsunuz ? Örneğin; eko-turizm, kültürel turizm, inanç turizmi, yürüyüş, doğa tanıtma ve benzeri gibi Lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

b) Yukarıda belirtilen turizm alt faaliyetlerinin gelişebileceği köy, yayla, ırmak vadisi ve benzeri yerleşme ve Mevkileri lütfen belirtiniz.

.....
.....
.....

6. Kurumunuzca hazırlanan bir “Strateji Planı” var mıdır?

Lütfen aşağıdaki kutular işaretleyiniz

Yoktur.	
---------	--

Hazırlık Aşamasındadır.	
-------------------------	--

a) Ne zaman sonuçlandırılacaktır ?

.....
.....
.....

Vardır.	
---------	--

a) Stratejik Planın en önemli amaç ve hedefleri nelerdir? Kısaca aşağıda belirtiniz.

.....
.....
.....

T.C.
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Planlama Sürecinin Yenilenmesi
“Pilot Uygulama Projesi”

Bilecik İli Stratejik Mekânsal Planı

Sivil Toplum Kuruluşları Soru Kağıdı

Ağustos, 2007
Bilecik İlinin Gelişme Potansiyeli

1. Sizce Bilecik İli Mevcut Potansiyelini Kullanabilmiştir?

Lütfen

işaretleyiniz

Evet, büyük ölçüde kullanmış ve Bilecik görece gelişmiştir.

En çok hangi potansiyeli kullanmış ve hangi sektörlerde gelişmiştir ? Lütfen açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

Mevcut potansiyel kısmen kullanılabilmiştir.

Hangi potansiyeli kullanabilmiş ve hangi sektörlerde kısmen atılım yapılmıştır ? Lütfen açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....

Hayır, potansiyel yeterince kullanılamamıştır.

Bunun nedenleri nedir ? Lütfen kısaca belirtiniz.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Sizce Bilecik İlinin Gelişmesine İvme Kazandıracak En Önem Etmen Nedir? (lütfen aşağıdaki şıkları önem sırasına göre, (en önemlisi 1 olmak üzere) işaretleyiniz)

Lütfen

işaretleyiniz

**İlin coğrafi konumu, görece gelişmiş bir bölgede yer alması, uygun yatırım ortamı
(altyapı, arsa fiyatlarındaki uygunluk ve bulunabilirlik, sosyal donatıların varlığı ve benzeri)**

İlin ülke ölçeğinde önem taşıyan ana ulaşım bağlantıları üzerinde bulunması, büyük merkezlere yakınlık, pazarlara kolay erişme

Sanayi sektöründe görece gelişmişlik, bu nedenle birikimler edinilmesi, işgücü kalifiye bulma kolaylıkları,

Hammadde kaynakları, (özellikle Bilecik'e özel kaynaklar örneğin; mermer, koza üretimi ve benzerleri)

Toplumsal dayanışma, hemşerilik ve aidiyet duygusunun yüksekliği, bireylerin

<i>gelişmelere açık olması ve bunu istemesi, girişimcilik ruhu</i>	
<i>Teşvikler</i>	
<i>Diğerleri (lütfen belirtiniz)</i>	

Açıklamak istediğiniz diğer hususları lütfen belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

3. Sizce Bilecik İli Önümüzdeki Yıllarda Hangi Sektörlerde Atılım Yapabilir ?
(lütfen aşağıdaki şıkları önem sırasına göre, (en önemlisi 1 olmak üzere) işaretleyiniz)

Lütfen işaretleyiniz

<i>Tarım (bitkisel üretim, organik tarım, seracılık, hayvancılık, ormancılık, Arıcılık ve benzer diğerleri)</i>	
---	--

Tarım sektörü için açıklamak istediğiniz ek görüşleriniz varsa, lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

.....

.....

<i>İmalat Sanayi ve Maden Çıkartılması</i>	
--	--

İmalat Sanayi ve Maden Çıkartılması konularında açıklamak istediğiniz ek görüşleriniz varsa, lütfen aşağıda açıklayınız.

.....

.....

<i>Hizmetler Sektörü (ulaşım/taşımacılık, depolama hizmetleri, toplum hizmetleri (eğitim, özellikle üniversite, sağlık hizmetleri ve benzeri),</i>	
--	--

Hizmetler Sektörüne ilişkin açıklamak istediğiniz diğer hususlar varsa, lütfen aşağıda belirtiniz.

.....

.....

4. Sivil Toplum Kuruluşlarının ve Meslek Örgütlerinin Geleceğe İlişkin Tespit ve Görüşleri

(Sayın STK ve Meslek Örgütleri yönetici veya temsilcilerinin yönlendirici görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır.)

a) *Bilecik'in gelişimi için nelerin yapılmasını, hangi faaliyetlerin gerçekleştirilmesini öngörmektesiniz ? Bu faaliyetleri lütfen aşağıda açıklayınız.*

.....

.....

.....

b) *Öngördüğünüz gelişmenin sağlanabilmesi için sizin kuruluşunuzun üstleneceği görevler*

neler olmalıdır ? Örneğin; proje geliştirme, eğitim programları düzenleme ve benzeri gibi. Lütfen açıklayınız .

.....
.....
.....

c) Daha önce kuruluşunuzun ilgi alanına giren konularda, kamu kuruluşları ile ortak çalışmalarınız oldu mu ? Örneğin; ortak proje geliştirme, eğitim programları düzenleme veya diğer etkinlikler gibi. Bunları, işbirliği yapılan kuruluş, çalışma konusu, tarih ve adetlerini de belirterek lütfen açıklayınız .

.....
.....